

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ
SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI KAPSAMINDA
SİGORTACININ, SİGORTA ETTİRENE RÜCU HAKKI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aslıhan YALÇINKAYA

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

ANKARA 2019

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ
SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI KAPSAMINDA
SİGORTACININ, SİGORTA ETTİRENE RÜCU HAKKI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ashhan YALÇINKAYA

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Dr. Öğretim Üyesi A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU

ANKARA 2019

ONAY SAYFASI

Aslıhan Yalçinkaya tarafından hazırlanan “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Kapsamında Sigortacının, Sigorta Ettirene Rücu Hakkı” adlı tez çalışması jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Ünsal DÖNMEZ	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KODAKOĞLU	Selçuk Üniversitesi	

Tez Savunma Tarihi: 06.09.2019

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür V.

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlamasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim.
02.09.2019

Aslıhan YALÇINKAYA

TEŞEKKÜR

Tezimi hazırlarken desteğini ve yardımını esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi A. Oğuzhan Hacıömeroğlu'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her alanında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama, kardeşime, eşime ve son olarak her zaman arkamda duran dedem Niyazi Yalçinkaya'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Aslıhan YALÇINKAYA
Ankara, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
2. KONUNUN TAKDİMİ VE SINIRLANDIRILMASI	2
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI (KZMSS)	4
2. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.....	8
3. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ.....	10
3.1. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Tarafları.....	10
3.1.1. Sigorta Ettiren	10
3.1.2. Sigortacı	19
3.2. Sigorta Ettirenin ve Sigortacının Yükümlülükleri	19
3.2.1. Sigortacının Yükümlülükleri.....	20
3.2.2. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri.....	23
3.3. Sigortacının Sorumluluğunun Şartları	28
3.3.1. Genel Şartlar.....	28
3.3.2. Özel Şartlar.....	31
4. KZMSS YAPTIRMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ VE GÜVENCE HESABI.....	31
İKİNCİ BÖLÜM	34
1. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KAPSAMI VE KAPSAM DIŞINDA KALAN HALLER	34
1.1. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Kapsamı	34

1.1.1. Maddi Zararlar Teminatı	36
1.1.2. Sürekli Sakatlık Teminatı.....	36
1.1.3. Destekten Yoksun Kalma (Ölüm) Teminatı	38
1.2. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Kapsamı Dışında Kalan Haller	39
1.2.1. İşletilme Halinde Olmayan Araçların Sebep Olacağı Zararlar	39
1.2.2. Hak Sahibinin Kendi Kusuruna İsalet Eden Tazminat Talepleri ile İlgililerin, Sigortalının Sorumluluk Riski Kapsamında Olmayan Tazminat Talepleri	40
1.2.3. Sigortalının Kendisinin ve Bazı Yakınlarının Mallarındaki Zararlar Nedeniyle İleri Sürebilecekleri Talepler.....	41
1.2.4. Destekten Yoksun Kalanın, Sigortalının Sorumluluğunda Olmayan ya da Sigortalının Sorumluluğunda Olsa da Destek Şahsının Kusuruna İsalet Eden Destek Tazminatı Talepleri	41
1.2.5. Sigortalı Araçta Taşınmakta Olan Eşyanın Uğrayacağı Zararlar Nedeniyle Sigortalıya İleri Sürelecek Talepler	44
1.2.6. Manevi Tazminat Talepleri	44
1.2.7. Sigortalının, Eylemlerinden Sorumlu Olduğu Kişilere Karşı Yöneltebileceği Talepleri	44
1.2.8. Sigortalının Aracında veya Bu Araç Vasıtasıyla Çekilen Araçlarda Oluşan Zararlardan Kaynaklı Talepler	45
1.2.9. Aracın Çalınması ya da Gasp Edilmesi Halinde Meydana Gelecek Talepler.....	45
1.2.10. Motorlu Bisiklet Kullanımından Kaynaklanan Zararlar	46
1.2.11. Terör Eylemlerinde Kullanılan Araçların Neden Olduğu Zararlar	46
1.2.12. Motorlu Araç Kazalarından Dolayı Çevresel Zararlardan Kaynaklanan Talepler	47
1.2.13. Kazayla Bağlantılı Olarak Oluşan Dolaylı ya da Yansıma Zararlar Nedeniyle Yöneltebilecek Tazminat Talepleri.....	47
1.2.14. İlgili Mevzuat Çerçevesinde Genel Hükümlere Tâbi Kılınmış Talepler	48
1.2.15. KTK'nın 104 üncü ve 105 inci Maddelerinde Düzenlenen Sorumluluklar	49
1.2.16. Cezai Kovuşturmalardan Kaynaklanan Giderler ile Adli ve İdari Para Cezaları..	50

1.2.17. KZMSS Genel Şartları ve Ekleriyle Tanımlanmış Olan Teminat Kapsamı Dışındaki Talepler	50
1.2.18. Sağlık Giderleri Teminatı.....	50
2. ZARAR GÖRENLERİN SİGORTACIYA DOĞRUDAN BAŞVURU HAKKI	52
3. GÜVENCE MİKTARLARI (POLİÇE LİMİTLERİ)	56
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	59
1. HALEFİYET VE RÜCU HAKKI KAVRAMLARI.....	59
2. SİGORTACININ RÜCU HAKKINI KULLANABİLECEĞİ HALLER	63
2.1. Genel Olarak	63
2.2. Genel Hükümler Çerçevesinde Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Edebileceği Haller	66
2.3. KZMSS Kapsamında Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Edebileceği Haller	66
2.3.1. Kusur, Kast ve Ağır Kusur Halleri.....	66
2.3.2. Sürücü Belgesi Olmaksızın Araç Kullanılması Esnasında Kaza Meydana Gelmiş Olması Durumu (Ehliyetsizlik)	74
2.3.3. Alkol Etkisindeyken Yahut Uyuşturucu Madde Kullanılmışken Kazanın Meydana Gelmiş Olması Durumu	75
2.3.4. İstiap Haddi Aşımı – Yolcu Taşıma Ruhsatı Bulunmayan Araçta Yolcu Taşıma Durumu - Patlayıcı ve Parlayıcı Madde Ruhsatı Olmaksızın Bu Maddelerin Taşınması	80
2.3.5. Otomobil Yarışlarına Katılma.....	83
2.3.6. Kazanın Taşıt Kullanma Sürelerine Uyulmamasından Kaynaklanması	84
2.3.7. Sigortalının Bazı Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi	85
2.3.8. Sigortalı Aracın Çalınmasında ya da Gasp Edilmesinde Sigortalının Kusurlu Olması	87
2.3.9. Olay Yeri Terk - Alkol Raporu Almama – Kaza Tespit Tutanağı Düzenlememe Halleri.....	89
2.4. Sigorta Tazminatının, Sigorta Sözleşmesinde Taraf Olmayan Araç Sürücüsüne Rücu Edilememesi.....	92
3. RÜCU DAVASININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE DAVANIN TARAFLARI.....	92

4. RÜCU DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME	95
4.1. Görevli Mahkeme	95
4.2. Yetkili Mahkeme	98
4.3. Rücu Davasının, Ticari Davalarda Dava Şartı Arabuluculuk Meselesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	99
5. RÜCU DAVASINDA ZAMANAŞIMI	102
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	105
KAYNAKÇA	110

ÖZET

KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK (TRAFİK) SİGORTASI KAPSAMINDA SİGORTACININ, SİGORTA ETTİRENE RÜCU HAKKI

Hukukumuzda, trafik kazaları nedeniyle meydana gelen zararın bir miktarının ya da tamamının tazmin edilmesi amacıyla motorlu taşıt işletenlere “*Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası*” yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Zorunlu mali sorumluluk sigortası ile belirlenen şartlar dâhilinde, meydana gelen kazalar nedeniyle doğacak tazminat, poliçe limiti dâhilinde sigortacı tarafından karşılanır. Bu sayede zarar gören sigortalı da zarara neden olan sigorta ettiren (motorlu taşıt işleten) de ekonomik yönden korunmuş olur. Fakat zorunlu mali sorumluluk sigortası mevzuatında düzenlenen bazı hallerde, sigorta şirketi ödediği tazminatı, bir bakıma ağır kusur nedeniyle zarara sebep olan sigorta ettirenden, rücu davası açarak geri alabilmektedir.

Çalışmamızda öncelikle sigorta sözleşmesi türlerinden biri olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kavramı açıklanacak ve bu sigorta kapsamında sigortacının sorumluluğunun şartları incelenecek, devamında, sorumluluğunu yerine getiren sigortacının hangi durumlarda sigorta ettirene rücu davası açabilme hakkı olduğu incelenecek ve konu ile ilgili Yargıtay kararlarına değinilecektir.

ANAHTAR KELİMELEER: Trafik Sigortası, Rücuen Tazminat, Sigortacı, Sigorta Ettiren, Tazminat.

ABSTRACT

INSURER’S RIGHT OF RECOURSE TO INSURANT WITHIN HIGHWAYS MOTOR VECHILES COMPULSORY FINANCIAL LIABILITY INSURANCE

YALÇINKAYA, ASLIHAN

DEPARTMENT OF SPECIAL LAW

Supervisor: Member of the University Dr. A. Oğuzhan HACİÖMEROĞLU

September 2019, 129 pages

In our legal system, Compulsory Financial Liability Insurance a is compulsory for motor vehicle operators in order to cover some or all of the damage caused by traffic accidents. The insurer shall cover the indemnity arising from the accidents occurring under the conditions determined by the compulsory liability insurance. In this way, both the insured and the insurant that caused the damage is economically protected. But in some cases, insurer can revoke paid compensation by recourse.

In our work, firstly we will explain Compulsory Financial Liability Insurance, examine the terms of the liability of the insurer within this insurance and responsibility of the insurer who fulfills the responsibility of the owner of the right to open the case of the irrevocable cause to be investigated and explain Supreme Court decisions on the subject.

KEYWORDS: Compulsory Financial Liability Insurance, Recourse, Insurer, Insurant, Compensation.

KISALTMALAR DİZİNİ

HMK: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

KTK: Karayolları Trafik Kanunu

KZMSS: Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası

KZMSS Genel Şartları: Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları

m: Madde

s: Sayfa

TBK: Türk Borçlar Kanunu

TKHK: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

TMK: Türk Medeni Kanunu

TMZSS: Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası

TTK: Türk Ticaret Kanunu

vb: ve benzeri

vd: ve devamı

vs: vesaire

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. 2019 Yılı Poliçe Limitleri.....	70
---	----

GİRİŞ

1. KONUNUN ÖNEMİ

6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun kural denebilecek sistemine göre, meydana gelmiş olan bir zarardan, zarara kendi kusuru ile sebep olan kişi sorumludur¹. Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 49/1 uyarınca hukuka aykırı ve kusurlu bir davranışıyla başkasına zarar veren kişi, sebep olduğu zararı tazmin etmekle mükelleftir. Fakat sorumluluğun yalnızca kusura dayandırılması her zaman doyurucu olmamış; kusur olmadan da, meydana gelmiş olan bir zararın tazmin yükünün bir başkasına devredilmesi ihtiyacı hep var olmuştur. Bu doğrultuda sigorta kavramı karşımıza çıkmaktadır. Sigortacılık esas olarak 20. Yüzyılda gelişme göstermekle birlikte, sigortacılığa benzeyen kurumların eski topluluklarda da mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Tarihte sigorta sistemine benzer ilk düzenlemelere Hammurabi Kanunlarında rastlanılmıştır. Mezopotamya'da ticaretin kervanlarla yapıldığı ve kervanların saldırılara uğradığı dönemde; Hammurabi Kanunları ile saldırıya uğrayan kervan sahiplerinin zararlarının, diğer kervan sahipleri ile paylaşılacağı öngörülmüş ve sigorta benzeri ilk düzenlemeler böylece ortaya çıkmıştır. Türkiye'de sigortacılık benzeri oluşumlar ise ilk olarak lonca ve ahilik teşkilatlarının, ölüm veya yangın gibi sebeplerle meydana gelen zararları karşılamaya yönelik olarak yardım sandıkları oluşturmaları ile görülmüştür².

“Sigorta, tesadüfün meydana getirdiği sonuçların, istatistik kanunlarına göre düzenlenmiş bir karşılıklılık esası üzerindeki mübadelesidir.”³. Sigorta sözleşmesi ise sigortacının, bir prim karşılığında muhtemel bir olayın gerçekleşmesi durumunda sigorta ettirene tazminat vermeyi veyahut belli bir meblağı ödemeyi ya da başka edimlerde bulunmayı taahhüt ettiği bir sözleşmedir⁴. Sigortada zarar, kusuru ya da zarar verici olayla

¹ GÜRSOY, Kemal Tahir (1974) İsviçre Hukukunda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahtarları, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası, s. 1.

² ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema (2016) Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, s. 76.

³ Bkz. TEKİL, Fahiman (1998) “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı” Prof. Dr. Bozer'e Armağan, BTHAE Yayın No: 331, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 115.

⁴ KANER, İnci Deniz (2016) Sigorta Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 5.

nesnel bir ilgisi olması sebebiyle sorumlu olan kişiye yükletilmeyip, sigortalılar kütlesinde paylaştırılmaktadır⁵.

Sigorta sözleşmelerinin birden çok sınıflandırması olmakla beraber, sigorta sözleşmeleri temel olarak *can (hayat) sigortası* ve *zarar(tazminat) sigortası* olmak üzere ikiye ayrılır. Konusu insan yaşamına yönelik riskleri teminat kapsamına alan sigortalar *can sigortası* olarak adlandırılır iken; konusunu malvarlığı dışındaki değerlerin oluşturduğu sigortalar ise *zarar sigortalarıdır*. Zarar sigortaları ise *mal sigortaları* ve *sorumluluk sigortaları* olmak üzere ikiye ayrılırlar⁶. *Mal sigortalarının* konusunu taşınır ya da taşınmaz mallar ile maddi olmayan mallardan patent, marka, fikri haklar vb. para ile ölçülebilen haklar oluşturmaktadır. *Sorumluluk sigortalarında* ise, sorumluluk sigortasının bir zarar sigortası olmasının doğal sonucu olarak, rizikonun meydana gelmesi durumunda, bu rizikodan zarara uğrayan üçüncü şahısların uğradıkları gerçek zararlar sigorta limitleri dâhilinde karşılanmaktadır.

2. KONUNUN TAKDİMİ VE SINIRLANDIRILMASI

Özel sigortalar kural olarak isteğe bağlı biçimde yaptırılmakla beraber bazı durumlarda sigorta yaptırılması zorunlu tutulmaktadır. Zorunlu sigortaların en yaygın karşılaşılan örneklerinden biri ise çalışmamızın konusunu oluşturan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (*Trafik sigortası* ya da kısaca KZMSS olarak bahsedilecektir.) sigortalarıdır. Bu sigortanın yaptırılması 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK) ile zorunlu hale getirilmiştir. Trafik sigortası, kanundan ötürü kendiliğinden meydana gelmemekte ve kanun gereği otomatik olarak sözleşme kurulmamaktadır. Sigortacı ile sigorta ettiren arasında karşılıklı ve birbirine uygun bir irade beyanı ile kurulan bu sigorta sözleşmesi, sigorta poliçesine bağlanır. Kısaca değinecek olursak, KZMSS ya da bilinen adıyla trafik sigortası, karayolunda motorlu araç işletenlerin, işletilen araç sebebiyle üçüncü şahıslara verdiği bedensel zararlar veya eşya zararlarından ötürü onun hukuki ve mali sorumluluğunu güvenceye almaktadır. Dolayısıyla bu sigorta bir pasif sigortası niteliği taşımaktadır. Başka bir ifadeyle bu sigorta

⁵ TANDOĞAN, Haluk (2010) Türk Mes'uliyet Hukuku: Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet, 1. Baskı (1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 95.

⁶ KESKİN, Fikri Tunç (2017) Uygulamada Sigorta Hukuku Cilt I, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 10-11.

malvarlığının pasif değeriindeki muhtemel bir artışı önlemeyi ve sonuçta zarar görmesi muhtemel üçüncü kişilerin zararlarının karşılanmasını teminat altına almayı hedeflemektedir.

Trafik sigortası ile üçüncü kişilerin uğradığı zararı tazmin eden sigortacı, ödediği bedeli, bazı durumlara sigorta ettirenden geri alabilmektedir. Çalışmamızda öncelikle Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası ve ilgili yasal düzenlemeler, KZMSS'nin tarafları ve tarafların yükümlülükleri ile sigortacının sorumluluğunun şartları açıklanacaktır. İkinci bölümde trafik sigortasının kapsamı anlatılacak; ardından halefiyet ve rücu kavramları arasındaki fark irdelenecektir. Son bölümde ise sigortacının hangi hallerde rücu hakkına sahip olacağı ve konu hakkındaki Yargıtay uygulaması örnek kararlar ışığında anlatılacak; rücu davasının hukuki nitelendirmesi, yetkili ve görevli mahkeme, davanın ticari davalarda zorunlu arabuluculuk kapsamında olup olmadığı ile davanın tabi olduğu zamanaşımı sürelerinden bahsedilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI (TRAFİK SİGORTASI)

1. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI (KZMSS)

Karayollarında ve motorlu taşıtlarda zaman içerisinde meydana gelen teknolojik devrim niteliğindeki gelişimler, insanlığın sosyal ve ekonomik ilerlemesine büyük ölçüde katkıda bulunmuştur. Fakat bu gelişimler beraberinde büyük tehlikeleri de getirmiştir⁷. Motorlu taşıtların kullanımının yaygınlaşması ile birlikte trafik kazalarında da kaçınılmaz bir artış meydana gelmiştir. İlk trafik kazası 1897 yılında meydana gelmişse de⁸ bilindiği üzere bu kaza meydana gelen son kaza⁹ olmamıştır. Bu noktada trafik kazasının tanımı yapmak faydalı olacaktır. KTK m. 3 ile trafik kazasının tanımı yapılmış olup, trafik kazası; *“Karayolu üzerinde hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olaydır.”*

Teknolojinin gelişimi ile doğru orantılı olarak kazalarda meydana gelen artış, sorumluluk hukukunun ve dolayısıyla sorumluluk sigortalarının gelişmesine yol açmıştır. Sorumluluk hukuku alanında, tehlike sorumluluğu ilkesinin uygulama alanının gelişmesi; yeni tehlike sorumluluğu durumlarının kabul edilmesi ve modern sorumluluk hukukunun zararı giderme veya denkleştirme hukuku niteliği kazanması, işte bu teknolojik devrim niteliğindeki gelişimlerin en belirgin sonuçlarından¹⁰.

Sorumluluk sigortası; sigortalının üçüncü şahıslara karşı sorumluluğuna sebep olan olaylar neticesinde, malvarlığındaki azalmaya ilişkin rizikoyu teminat altına alan, pasif bir

⁷ AŞÇIOĞLU, Çetin (1989) Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, s. 1.

⁸ Bkz. KARA, Etem (2016) “Sınırötesi Trafik Kazaları: Avrupa Birliği’nde ve Türk Hukukunda Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 11, s. 216.

⁹ **Sigorta hukukunda kaza**, dışarıdan gelen ve ani bir etkinin neticesi olarak, sigortalının iradesi dışında ölmesi ya da cismani bir zarara maruz kalmasına sebep olan olaydır. GÜNAŞTI CANTUTUMLU, Deniz (2017) “Yargıtay Kararları Işığında Kaza Sigortaları” The Interdisciplinary Journal Of Law And Forensic Sciences, Vol. 2, Issue 1, <http://interlawandfs.org/wp-content/uploads/2017/11/IJLFS-Vol-2-Issue-1-2017..pdf>, s.e.t. 23.08.2019, s. 4.

¹⁰ KUBILAY, Huriye (2003) Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, s. 111.

sigorta türüdür¹¹. Dolayısıyla, burada sigortalanan menfaat mağdurun menfaati değil, doğrudan doğruya sigortalının menfaatidir¹². Bu durum, sorumluluk sigortasının, sigorta ettiren ile onun eylemleri nedeniyle zarar gören kişilerin yararlarını dengeleyen *sui generis* bir sigorta türü olarak kabul edilmesini gerektirmektedir¹³. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 1473/1 gereğince; sorumluluk sigortalarında sigortacı, sözleşmede aksine bir düzenleme yoksa sözleşmede öngörülmüş olan ve zarar sonradan doğsa bile, sigortalının sigorta süresi içerisinde meydana gelen bir hadiseden kaynaklanan sorumluluğu sebebiyle, zarar gören kişiye, sigorta sözleşmesi ile öngörülen meblağa kadar tazminat öder¹⁴. Bu sigorta türüyle genel anlamda, sigortalının üçüncü kişilere kastı olmaksızın verdiği zararlardan ötürü malvarlığında oluşması muhtemel zararların önlenmesi amaçlanır¹⁵.

Hukukumuzda hâkim olan ilkelerden irade serbestisi ilkesinin en önemli görünümü, genel olarak *sözleşme özgürlüğü* biçiminde karşımıza çıkmaktadır¹⁶. Kişilerin, özel borç ilişkilerini, hukuk düzeni sınırları dâhilinde akdedecekleri sözleşmelerle serbestçe belirleme ve düzenleme yetkisi *sözleşme özgürlüğüdür*¹⁷. Bu özgürlük, içerisinde sözleşmenin konusunu ve/veya karşı tarafını seçme özgürlüğü, sözleşme yapıp yapmama özgürlüğü gibi özgürlükler barındırmakla birlikte hukuk düzeni tarafından, sigorta hukukunda bazı sınırlandırmalara tabi tutulmuştur. Sorumluluk sigortalarının bir türü olan trafik sigortası, KTK m. 91 gereğince yaptırılması zorunlu kılınmış bir sigorta türüdür¹⁸.

¹¹ MEMİŞ, Tekin (2004) “Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği Ve Sebepsiz Zenginleşme” XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, s. 73.

¹² BOZKURT, Tamer (2014) Themis Ticaret Hukuku Cilt IV Sigorta Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları, s. 182.

¹³ ULAŞ, Işıl (2012) 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 764.

¹⁴ KANER, s. 41; TTK m. 1473/1; TTK m. 1473/1 hükmündeki “*sigortacının, zarar görene tazminat ödemesi*” ifadesi Kender tarafından; “*Sigortacı, zarar gören doğrudan dava ve talep hakkını kullanarak sigortacıya başvurursa, sigorta ettirenin sorumlu olduğu zararı karşılar ve tazminat öder. Zarar görenin doğrudan dava hakkını kullanma zorunluluğu yoktur, bu kendisine verilmiş ek bir teminattır ve zarar gören ister sigorta ettirene isterse sigortacıya başvurur.*” denerek eleştirilmiştir. KENDER, Rayegan (2017) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Yeni Genel Şartları Hakkında” İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:2-3, s. 108.

¹⁵ HIZIR, Serdar (2009) “Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:86, s.268.

¹⁶ KAYIHAN, Şaban/BAĞCI, Ömer (2016) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 1. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları, s. 104.

¹⁷ EREN, Fikret (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, s. 16; KILIÇOĞLU, Ahmet M. (2018) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 115; İNAN, Ali Naim/YÜCEL, Özge (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 76.

¹⁸ CEBE, Memet Sinan (2018) Uygulamalı Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 731.

Trafik sigortasında, sigorta şirketlerine sözleşme akdetme zorunluluğu getirilerek, sigorta şirketlerinin dilediği kişi ile sözleşme yapma iradesi sınırlandırılmıştır. TTK m. 1483/1 gereğince diğer kanunlardaki hükümler saklı olmak koşuluyla, sigortacılar faaliyet alanlarına giren zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamazlar¹⁹. Buna karşılık olarak, sigorta yaptırmak isteyen kişiler açısından ise kural olarak belli bir sigortacıyla sözleşme yapma zorunluluğu bulunmamakla beraber; sigortacıyı seçme özgürlüğü bakımından yapılan tek sınırlandırma, Türkiye’de yerleşik kişiler bakımından Türkiye’de faaliyette bulunan sigortacılar ile sözleşme yapma zorunluluğudur²⁰. KZMSS Genel Şartları m. A.4 gereğince; trafik sigortasının coğrafi sınırının Türkiye sınırları olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye sınırları dışında da sigorta kapsamında olmak isteyenlerin ayrıca sigorta yaptırmaları gereklidir²¹.

Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hukukumuzda ilk kez 1953 yılında, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu (kısaca KTK olarak da bahsedilecektir) ile girmiş olup 1983 yılında kabul edilen 2918 sayılı KTK ile değiştirilerek ve günümüz şartlarına uyarlanmaya çalışılmıştır²².

Trafik sigortası, motorlu bir aracın *karayolunda* işletilmesi sırasında bir kişinin yaralanmasına ya da ölümüne veya bir şeyin zarara uğramasına neden olunması halinde, işletenin, zarar gören üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğunu zorunlu sigorta limitlerine kadar karşılayan ve yaptırılması yasa tarafından zorunlu hale getirilmiş bir sorumluluk sigortasıdır²³. Trafik sigortalarında sigortacı, Hazine Müsteşarlığı’nın belirlediği üst limitlere (poliçe limitlerine)²⁴ kadar sorumlu olup, motorlu taşıt nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişilerin maddi zararı daha yüksek ise, geriye kalan kısım bakımından sigorta

¹⁹ BAĞRIÇIK, Safiye Nur (201) “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı:1-2, s. 256.

²⁰ KAYIHAN/BAĞCI, s. 105.

²¹ YILDIZ, Habib (2018) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Ana Esaslar ve Sorunlar”, Cilt:8, Sayı:16, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 14.

²² ARSLAN, Aziz Serkan (2010) “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:88, s. 196.

²³ ULAŞ, Işıl (2015) “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı”, Cilt:31, Sayı:2, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, s. 6; ASLAN DÜZGÜN, Ülgen (2013) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı” Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi (Batider), Cilt: 29, Sayı: 3 (Doç. Dr. Nurkut İnan’a Armağan Sayısı), s. 190; ORHUNÖZ, Ergun (2000) Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları Ölüm ve Bedeni Zararlar, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 241; Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A 1/I.

²⁴ Poliçe limitleri için bkz. İkinci Bölüm - Poliçe Limitleri.

ettirenin sorumluluğu devam edecektir²⁵. Bu tanımdan yola çıkıldığında *karayolunun* tanımlanması da trafik sigortasının yer bakımından uygulama alanını belirlenmek açısından önem arz eder. KTK m. 3 ile “*Karayolu: Trafik için, kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlardır.*” denerek karayolunun tanımı yapılmıştır. Trafik için kamunun yararlanmasına açık olan arazi şeridi, köprüler ve alanlar ile aksine hüküm bulunmuyorsa karayolu dışındaki alanlardan kamuya açık olanlar ile bahçe, park, garaj, park yeri, yolcu ve eşya terminali, servis ve akaryakıt istasyonlarında karayolu taşıt trafiği için kullanılan alanlarda; otoyol, paralı yol, belli bir karayolunun bağlantısını sağlayan akarsu, deniz ve göller üzerinde kamu hizmeti yürüten araçların, karayolu araçlarına ayrılan bölümlerinde de KTK uygulanacaktır²⁶. Aşçıoğlu’na göre; “*Karayolunun sınırı, kamulaştırılmış, kamuya terk ve tahsis edilmiş karayolunda mülkle olan sınır çizgisine kadardır; yol şeridi dışında ancak karayolu sınırı içinde kalan banket, kaldırımlar da sorumluluk açısından karayoluna dâhildir.*”²⁷ Trafik sigortasının uygulama alanının sınırını karayollarında meydana gelen kazalar teşkil eder²⁸. Özellikle üniversite yerleşkeleri, büyük fabrika yerleşkeleri ve askeri kışlalar gibi alanlarda meydana gelen trafik kazaları sonrasında, zararın tazminine yönelik taleplerde, bu yerlerin karayolu olup olmadığı hadisesi önem kazanmaktadır²⁹. Zira uygulamada sigorta şirketleri tarafından, kazanın meydana geldiği yerin karayolu olmadığı savunması ile sıklıkla karşılaşılır. Bu durum, zarar görenlerin zararlarının tazmininin gecikmesine ve sürecin uzamasına sebep olmaktadır. Bu nedenle kanundaki *karayolu* tanımındaki *kamunun yararlanmasına açık alan* ibaresinden trafiğe dair bileşenlerin (yaya ve araçlara ilişkin trafik kuralları, trafik levhaları vb.) var ve uygulanabilir olmasının anlaşılması gerektiği savunulmaktadır³⁰.

KTK m. 91/1 uyarınca KZMSS yaptırma zorunluluğu *işletene* yüklenmiştir³¹. Trafik sigortası bulunmayan araçların trafiğe çıkmaları yasaktır. O halde *işleten* kavramının da tanımlanması gerekmektedir. KTK m. 3 ile *işleten* tanımı yapılmış olup

25 BOZER, Ali (2009) Sigorta Hukuku: Genel Hükümler - Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkıbasım, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, s. 130; BOZKURT, s. 182.

26 HAVUTÇU, Ayşe/GÖKYAYLA, Emre (1999) Uygulamada Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukuki Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi, s. 19.

27 AŞÇIOĞLU, s. 43.

28 HAVUTÇU/GÖKYAYLA, s. 19.

29 ÖZBUDAK, Coşkun (2011) “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Karayolu Kavramı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 55, s. 68.

30 ÖZBUDAK, s. 70.

31 GÖKCAN, Hasan Tahsin/KAYMAZ, Seydi (2010) Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları (Trafik Suçları ve Trafik Kabahatleri), 7. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 405; HAVUTÇU/GÖKYAYLA s. 218.

“İşleten: Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehni gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır.” İşleten kavramı çalışmamızın ileriki safhalarında detaylı olarak irdelenecektir³².

Yasaya göre işleten, maddi ve şekli ölçüye göre belirlenir³³. Maddi ölçüden aracı fiilen hâkimiyeti altında bulunduran, araçtan ekonomik olarak faydalanan, aracı kendi hesabına işleten ve onun riziko ve masraflarına katlanan kişi; şekli ölçüden ise motorlu araçla ilgili belgede aracın sahibinin o kişi olduğuna dair bir tabirin bulunması anlaşılmaktadır³⁴. Trafik sigortası işleteni takip etmez; aracı takip eder. Uygulamada, işletenin değişmesi halinde sigorta poliçesine zeyl (ek) düzenlenmektedir³⁵.

Trafik sigortasında üç ana unsur mevcuttur. Bunlardan ilki sigorta konusu olacak sorumluluğun tespit edilmesi; ikincisi söz konusu sorumluluğun sigortasının kapsamının ve şartlarının belirlenmesi; üçüncüsü ise bu sorumluluk sigortasının hukuki temelini düzenlenmesidir. Sayılan unsurlar KTK m. 85 ve 101 arasında düzenlenmiş olup³⁶, çalışmamız içeriğinde detaylı olarak anlatılacaktır.

2. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Trafik sigortası ile ilgili düzenlemeler, bir tek yasa metninde düzenlenmemiştir; farklı yasa ve yönetmelik hükümlerinde dağınık şekilde yer almaktadır. Türk hukuk sisteminde, karayolları trafiğini konu edinen ilk yasa hükmü 03.04.1930 tarihli ve 1580 sayılı Belediye Kanunu’dur. Bu yasa ile Belediyelere trafiği düzenleme yetkisi verilmişti ve motorlu araç işletilmesinden doğacak sorumluluk genel hükümler çerçevesinde kusur

³² Bkz. Birinci Bölüm - Sigorta Sözleşmesinin Tarafları.

³³ ALTUNKAYA, Mehmet (1999) “Araç İşletenin Sorumluluğunda Kusurun Rolü” Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:1-2, s.179.

³⁴ EREN, s. 701-702.

³⁵ GÖKCAN/KAYMAZ, s. 405.

³⁶ KENDER, Rayegan (2017) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı:1, s. 12.

sorumluluğu olarak değerlendirilmekteydi³⁷. Sonrasında 6085 sayılı KTK ve 13.10.1983 tarihinde halen yürürlükte bulunan 2918 sayılı KTK yürürlüğe girmiştir³⁸. Bu yasa trafik sigortası ile ilgili düzenlemelerin temel kaynağıdır. KTK'nın sorumluluğa ilişkin hükümleri özel hüküm niteliğindedir ve KTK kapsamındaki hallerde, açıkça atıf yapılmamışsa genel hükümler uygulama alanı bulmayacaktır³⁹.

Trafik sigortası ile ilgili düzenlemelerin bir diğeri 14.05.2015 tarihli ve 29355 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartları'dır. Bu Genel Şartlar ile sözleşme serbestisi ilkesinin sigorta şirketleri tarafından kötüye kullanımının engellenmesi ve sigorta sözleşmelerinin tek taraflı olarak karşı tarafa dikte edilmesini engellemek amacıyla, sigorta sözleşmelerine bir çerçeve çizilmiştir⁴⁰. *Genel Şartlar*, hukuki niteliği itibariyle *adsız düzenleyici işlemler* denilen, Hazine Müsteşarlığı idaresi tarafından çıkarılmış, normlar hiyerarşisinde *tebliğ* niteliğini haiz genel düzenleyici işlemlerdendir. Tebliğ niteliğindeki bu düzenlemelerle genel, soyut ve objektif hukuk kuralları uyarınca sigorta hukuku sözleşmelerine genel bir çerçeve ya da sınırlandırmalar getirilmektedir. Bu düzenlemeler emredici kanun hükümlerinden üstün olmamakla birlikte⁴¹ yorumlayıcı hükümlerden üstün konumda bulunmaktadır⁴².

Son olarak TTK hükümlerine bakılacak olursa, TTK m. 1401 – 1452 hükümleri sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümler olup trafik sigortası bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Ayrıca sözleşme yapma zorunluluğunu düzenleyen “*Zorunlu Sorumluluk Sigortaları*” başlıklı m. 1483; zarar gören ile ilişkide ifa yükümlülüğünü düzenleyen m. 1484 ve KZMSS'nin bir sorumluluk sigortası olması sebebiyle TTK'nın genel olarak

³⁷ YILMAZ, Zekeriya (2014) Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 3; KARACAN ÇETİN, Hatice (2016) Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk (Türk, İsviçre ve Alman Hukukları Karşılaştırmalı), 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık; AKKAYAN YILDIRIM, Ayça (2012) “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt:LXX, Sayı:1, s. 203.

³⁸ 18.10.1983 tarih ve 18195 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³⁹ KARACAN ÇETİN, s. 52.

⁴⁰ KAYIHAN/BAĞCI, s. 102.

⁴¹ KARAKAYA, Umur (2018) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarının Zaman Bakımından Uygulanma Konusu ve Yargıtay Kararının İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 92, Sayı:1, s.291.

⁴² KAYIHAN/BAĞCI, s. 102.

sorumluluk sigortasına uygulanacak hükümleri belirleyen 1485. maddesi trafik sigortaları bakımından uygulama alanı bulacaktır⁴³.

3. SÖZLEŞMENİN TARAFLARI VE TARAFLARIN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

3.1. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Tarafları

Sigorta sözleşmesi, bir tarafta sigorta ettiren kişinin prim ödeme borcu üstlendiği; diğer tarafta sigortacının sigorta himayesini üstlendiği tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁴⁴. Sorumluluk sigortasında, sigorta ettiren malvarlığında oluşması muhtemel olan bir azalmaya karşı kendisini garanti altına almaktadır. Bu nedenle, sigorta sözleşmesi sigortacıyla sigorta ettiren arasında yapılır⁴⁵. Trafik sigortası da bir sorumluluk sigortası olduğundan, bu sözleşmenin taraflarını sigorta ettiren ve sigortacı oluşturur. Trafik sigortasının yapılması, KTK'ya göre bir zorunluluk olsa da bu sözleşme de diğer sözleşme türleri gibi tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanıyla kurulacaktır. Yani trafik sigortası yasadan ötürü kendiliğinden oluşan bir sözleşme değildir⁴⁶.

3.1.1. Sigorta Ettiren

Sigorta sözleşmesinin taraflarının sigortacı ve sigorta ettiren olduğundan daha önce bahsetmiştik. Sigorta sözleşmesini akdeden kişi sigorta ettirendir. Yasa koyucu özel bir ehliyet şartı koymadığından, reşit olan ve medeni hakları kullanma yetkisine sahip olan herkes sigorta sözleşmesi akdedebilir⁴⁷. Sigorta ettiren kişi ise sigorta sözleşmesinin karşı tarafı yani akididir⁴⁸. KTK m. 91 gereğince, sigorta ettiren işleten sıfatına sahip kişidir ve trafik sigortası ile işletenin sorumluluğu üçüncü kişilere karşı teminat altına alınır⁴⁹. Bu noktada kaza neticesinde meydana gelen zararın asıl sorumlusu olan *işleten* kavramının açıklanmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

⁴³ ULAŞ, Sigorta Hukuku, s. 877.

⁴⁴ ÇEKER, Mustafa (2015) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sigorta Hukuku, 11. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi, s. 6; MİSİLİ, Sinan (2017) "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası", Sayı:133, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, s. 593.

⁴⁵ BOZER, s. 131.

⁴⁶ ULAŞ, Sigorta Hukuku; s. 877; KARA, s. 223.

⁴⁷ BOZER, s. 32.

⁴⁸ ÇEKER, s. 41; MİSİLİ; s. 593.

⁴⁹ ULAŞ, Sigorta Hukuku; s. 881.

3.1.1.1. İşleten Kavramı (Sigortalı)

KZMSS Genel Şartları A.2 başlığı altında sigortalının tanımı yapılmıştır. Bu tanıma göre sigortalı 2918 sayılı KTK'ya göre *işleten* sıfatını haiz olan kişidir⁵⁰. KTK m. 85/1 uyarınca, “Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar.”.

İşletilme halinde olan bir motorlu aracın sebep olduğu trafik kazası nedeniyle meydana gelen zarardan, işleten ya da işletenin bağlı bulunduğu teşebbüs sahibi sorumludur⁵¹. Bunun dışında yasada işleten gibi sorumlu tutulan kişiler de vardır. Bu kişiler motorlu aracı çalan veya gasp eden kişiler, motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunanlar ve yarış düzenleyicilerdir⁵².

Bir motorlu aracı kullanan, motorlu araç üzerinde hâkimiyeti ve tasarruf gücü olan kişi *işletendir*. Buradan hareketle *işleten*; aracın sahibi olan kişi, mülkiyeti muhafaza kaydı ile satışta alıcı sıfatı ile sicilde kayıtlı görünen kişi ya da aracın emin sıfatı ile zilyedi olan kişidir denebilir⁵³.

İşleten sıfatıyla sigorta ettiren olarak anlaşılması gereken ilk kişi *araç sahibi* olan kişidir⁵⁴. Araç sahipliğine karine olarak, trafik sicilinde o araç için malik sıfatıyla kayıt açılan kişinin anlaşılması gerekmektedir. Araç üzerindeki mülkiyet, noter kanalıyla yapılan satış sözleşmesi ve zilyetliğin devriyle geçebildiğinden keyfiyet trafik siciline aksettirilmemiş olsa bile, bu andan itibaren araç sahipliği sıfatı aracı devralan kişiye geçer.

⁵⁰ KZMSS Genel Şartları A.2 “*Sigortalı: Poliçe konusu motorlu araçta 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununa göre işleten sayılan kişi*”.

⁵¹ HAVUTÇU/GÖKYAYLA, s. 39.

⁵² KARACAN ÇETİN, s. 65.

⁵³ Ayrıntılı açıklamalar için Bkz. KOÇ, Himmet (2017) “Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Teminatının Kapsamı”, Konya Barosu Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, s. 82, EREN, Fikret (1951) “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 1, s. 175.

⁵⁴ KTK m. 3; “*Araç sahibi: Araç için adına yetkili idarece tescil belgesi verilmiş veya sahiplik veya satış belgesi düzenlenmiş kişidir*”; ULAŞ, Sigorta Hukuku, s. 883.

Dolayısıyla devralan kişinin bu andan itibaren trafik sigorta sözleşmesini sigorta ettiren sıfatı ile kendi adına yaptırmayı mümkün hale gelir⁵⁵.

KTK m. 3 uyarınca işleten olarak kabul edilmesi gereken diğer bir kişi *motorlu aracı mülkiyeti muhafaza kaydı ile satın alan kişidir*. Motorlu bir aracın mülkiyeti muhafaza kaydı ile satın alınması halinde araç, sahibi tarafından mülkiyeti muhafaza kaydıyla bir başka kişiye satılarak teslim edilmektedir. Bu durumda araç malikinin işleten sıfatı ortadan kalkar ve işleten sıfatı aracı devralan kişiye geçmektedir. Bu durumdaki kişinin de aracı trafik sigortası ile sigortalatması yasa gereği zorunludur⁵⁶.

Motorlu aracı uzun süreli kiralayan, ariyet alan veya rehin alan kişi de aracın işleteni sayılmaktadır. Aracın kiralanmasında motorlu aracı kısa süreli kiralayan aracın işleteni sayılmazken, motorlu aracı uzun süreli kiralayan kişi işleten sayılmaktadır. Kiracının işleten olarak sorumlu tutulabilmesi için aracı *“kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiğinin”* ve *“araç üzerinde fiili tasarrufunun bulunduğu”* kanıtlanmış olması şarttır⁵⁷. Ancak uzun sürenin açıklaması KTK’da yapılmamıştır. Bir görüşe göre aracın 3 günden fazla süre kiralanması uzun süre olarak kabul edilirken⁵⁸ Yargıtay’ın görüşüne göre ise *“uzun süre”* kavramının belli bir tanımının yapılamayacağı, sürenin, kiracının araç üzerinde eylemli egemenlik kurması ve araçta ekonomik getiri sağlaması için yeterli olması gerekmektedir.

⁵⁵ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 883; Yargıtay 17.Hukuk Dairesi Esas: 2010/ 5796 Karar: 2010 / 6034 Karar Tarihi: 28.06.2010 *“...2918 sayılı KTK’nın 20/d maddesi hükmü uyarınca, noterlerce gerçekleştirilen devir işlemleri araç mülkiyetinin devri için yeterli olup, işlemin tamamlanması için trafik tesciline alıcı adına tescil işlemi yapılması mutlak koşul değildir. Tescil işlemi idari bir tasarruf olup, yaptırılmaması ayrı bir yaptırıma tabidir ve mülkiyetin devri için kurucu nitelik taşımaz. Bunun sonucu olarak da, trafik kayıtları mülkiyeti gösteren sicillerden olmakla birlikte, bu karine kesin değildir. Ayrıca noter satışıyla devralan, adına tescil işlemi yaptırmamış olsa dahi aracın maliki sayılır.*

Somut olayda, davalı Mustafa’nın dosyaya ibraz ettiği belgelerden, kazaya karışan ve davalı Mustafa adına kayıtlı araç, Kocaeli Beşinci Noterliği’nin 27.07.2005 tarih, 19757 yevmiye numaralı Kafi Taşıt Satış Sözleşmesi ile birleştirilen davanın davalısı Nurettin’e satılmıştır. Kaza ise, 27.05.2007 tarihinde meydana gelmiştir. Bu durumda mahkemece, anılan noter satış sözleşmesinin onaylı sureti ilgili noterlikten getirtilerek incelenip, sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru değildir.” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

⁵⁶ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 886; KÜÇÜK, Damla (2013) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası’nda Sigortalı Aracın Satışı ile İşleten Sıfatı Değiştiğinde Sigortacının Kime Rücu Edeceği Sorununun İlgili Yargıtay Kararları Açısından Değerlendirmesi”, Cilt:3, Sayı:1, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 66.

⁵⁷ ÇELİK, Çelik Ahmet (2017) Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu: Uygulama ve Yargıtay Kararları, Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 25.

⁵⁸ EREN, s. 704; KILIÇOĞLU; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 362.

Yargıtay, taraflar arasında tanzim edilen kira sözleşmesinin uzun süreli ve 3. kişileri bağlayacak güçte bir kira sözleşmesi olması gerektiğini, bu durumun; kiralayan kişiye aracın teslim edilip edilmediğinin belirlenmesi, kiracının araç üzerinde fiili hâkimiyet ve ekonomik yararlanmasının bulunup bulunmadığının belirlenmesi, kira sözleşmesinin ve kira bedelinin Maliye ve Vergi Dairelerine bildirilip bildirilmediğine ilişkin belgelerin mahkemeye sunulması, kira bedellerinin ödenip ödenmediği, gerektiğinde fatura ve cari hesap hareketleri gibi yan delillerle desteklenerek kanıtlanabileceğini ortaya koymaktadır. İşleten sıfatının araç malikinden kiracıya geçip geçmediğinin kanıtlanması halinde, kira sözleşmesinin uzun süreli olarak kabul edilebileceği şeklinde kararlar içtihat etmektedir. Bu doğrultuda isabetli olarak, 3 ay, 6 ay, 1 yıl hatta 1 haftalık kira sözleşmeleri dahi, işleten sıfatının kiracıya geçtiği anlaşılabiliyorsa, uzun süreli olarak kabul edilebilmektedir⁵⁹.

⁵⁹ YILMAZ, Hamdi (2014) Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 57; YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2017/4817 Karar:2018/4994 Karar Tarihi: 14.05.2018 “2918 sayılı ...'nın hükümlerine göre, trafik kaydı "işleteni" kesin olarak gösteren bir karine değilse de, onun kim olduğunu belirleyen güçlü bir kanıt niteliğindedir. Ancak, trafik kaydına rağmen işletenliğin 3. kişi üzerinde bulunmasını engelleyen bir yasa hükmü yoktur. Aynı Yasa'nın 3. maddesinde, "İşleten: Araç sahibi olan veya mülkiyeti muhafaza kaydıyla satışta alıcı sıfatıyla sicilde kayıtlı görülen veya aracın uzun süreli kiralama, ariyet veya rehin gibi hallerde kiracı, ariyet veya rehin alan kişidir. Ancak, ilgili tarafından başka bir kişinin aracı kendi hesabına ve tehlikesi kendisine ait olmak üzere işlettiği ve araç üzerinde fiili tasarrufu bulunduğu ispat edilirse, bu kimse işleten sayılır." şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanun'un 85. maddesinde ise, "Bir motorlu aracın işletilmesi, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen bilet ile işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar." hükmüne yer verilmiştir. Bu yasal düzenleme karşısında, kazaya karışan araçların meydana getirdikleri zararlardan araç sahiplerinin hukuken sorumlu olacağı ilkesi benimsenmiş ise de, bu araçların sahipleri tarafından herhangi bir sebeple yararlanılmasının bir başka kimseye devir edilmesi halinde (**çok kısa bir süre olmaması kaydıyla**) artık üzerindeki fiili hâkimiyeti kalmaması ve bu sebeple ekonomik yönden de bir yararlanma olanağının kalktığı durumlarda, o aracı kaza sırasında fiili hâkimiyeti altında bulunduran ve ondan iktisaden yararlanan kimsenin işleten sıfatıyla meydana gelen zarardan sorumlu tutulması gerekip, bunun sonucu olarak araç malikinin sorumlu tutulmaması gerekecektir. **Gerek doktrinde, gerekse ...'ın uygulamalarında, kiracının işleten sıfatının belirlenmesinde, kira sözleşmesinin uzun süreli olması, araç üzerinde fiili hâkimiyet ve ekonomik yararlanma unsurlarının birlikte bulunması gerekmektedir...**" Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı. YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2016/4003 Karar:2019/60 Karar Tarihi: 14.01.2019“Mahkemece sunulan kira sözleşmesinin süresi, uzun süreli olarak kabul edilmemiş ve bu nedenle davalı ... işleten olarak kabul edilmeyerek hakkında açılan davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiştir. Kiralama sözleşmesine ilişkin başkaca bir araştırma yapılmamıştır. Davalı ... aracı kiraya verdiğini iddia etmektedir. Bu iddiasının doğru olması halinde, yerleşik Yargıtay uygulamalarına göre davalı ... ile davalılar ... ve ... arasında akdedilen **bir haftalık kiralama Dairemiz uygulamasına göre uzun süreli bir kira sözleşmesi olup davalılar ... ve ...'nın işletenlik sıfatı sona erecektir...**" Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı. YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2018/1002 Karar:2018/12579 Karar Tarihi:20.12.2018 “Somut olayda, davalı ... kayıt maliki olup kayden işletendir ancak yukarıda açıklandığı üzere K.T.K. m.85 uyarınca işletenlik sıfatı değişebilmektedir. Mahkemece sunulan kira sözleşmesinin süresi nedeni ile 3 ay uzun süreli kira sözleşmesi olarak kabul edilemeyeceği gerekçesi ile davalı ... aleyhine karar verilmiş ise de mahkemenin bu gerekçesi 85. madde karşısında doğru değildir. Dosya kapsamında bulunan kiralama sözleşmesi, bilirkişi tarafından

Ariyet sözleşmesi bir aracın kullanım hakkının ücretsiz olarak bir başkasına verilmesini gerektirir. Kişinin *ariyet* sebebiyle işleten sayılabilmesi için aracın her türlü bakımı, onarımı ve sorumluluklarını üstlenmesi ve aracın işletilmesinden doğan menfaatin de kendisine ait olması gerekmektedir⁶⁰.

Aracı *rehin alan* kişi de işleten sayılır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 939 gereğince taşınır mal üzerinde rehin hakkının kurulabilmesi için malın rehin alana teslim edilmesi gerekir. Rehin yolu ile zilyetliği devralınan aracın sorumluluk ve masrafları, kira ve ariyette olduğu gibi, rehin alan tarafından üstlenilmeli ve işletilmesinden doğan yararın da rehin alana ait olması gerekmektedir⁶¹. TMK m. 940 gereğince ise; “*Gerçek veya tüzel kişilerin alacaklarının güvence altına alınması için, kanun gereğince bir sicile tescili zorunlu olan taşınır mallar üzerinde, zilyetlik devredilmeden de, taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle rehin kurulabilir.*”. Motorlu araç bir sicile kaydedilmesi gereken taşınır mal olduğundan, örneğin; bir bankanın araç sahibinin borcuna karşılık motorlu araç üzerine rehin koyması durumunda aracın bankaya teslim edilmesi gerekmeksizin rehin kurulacaktır. Bu durumda motorlu araç üzerinde rehin hakkı kuran banka işleten sayılmayacaktır. Zira banka aracı kendi hesabına kullanmamakta, teslim almamakta, aracın işletilmesinden doğan yarara sahip olmamaktadır.

Yukarıda açıklanan tüm bu işleten sayılan kişiler motorlu aracın gerçek işletenidir. KTK bazı kişi ya da kuruluşları işleten gibi sorumlu tutmaktadır. Bu kişiler aracın farazi işletenidir. *Motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahipleri, yarış düzenleyicileri, devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, bir aracı çalan ve gasp eden kişiler* işleten olmasa da işleten gibi sorumlu tutulurlar⁶².

Motorlu araçla ilgili mesleki faaliyette bulunan teşebbüs sahipleri, bu tür araçların bakım, onarım, gözetim, araçta değişiklik yapılması, alım-satım ve benzer amaçlarla kendisine bırakılıp teslim edilen aracın sebep olduğu KTK’ya tabi olan zararlardan dolayı

incelenen ticari defterlere göre, kazaya karışan aracın uzun süreli kira sözleşmesi (3 ay) ile davacı tarafından kiralandığı anlaşılmaktadır...”

⁶⁰ GÖKCAN/KAYMAZ, s. 43.

⁶¹ GÖKCAN/KAYMAZ, s. 44.

⁶² YILMAZ, Hamdi s. 67; GÖKCAN/KAYMAZ, s. 46.

işleten gibi sorumlu tutulmaktadır⁶³. Meslek sahibinin işleten olarak sorumluluğu, aracın mesleği ile ilgili olarak kendisine teslim edildiği anda başlamakta ve aracı iade ettiğinde sona ermektedir⁶⁴.

Yarış düzenleyicileri de işleten gibi sorumlu olan farazi işletenlerdendir. KTK m. 105 gereğince yarış düzenleyicileri, yarışa katılanların ya da onlara eşlik edenlerin araçlarıyla gösteride kullanılan diğer araçların neden olacakları zararlardan dolayı motorlu araç işleteninin sorumluluğuna ilişkin hükümler gereğince sorumludurlar. Yarışçıların veya onlarla beraber araçta bulunanların uğrayacakları zararlar ve gösteride kullanılan araçların uğradıkları zararlardan ötürü sorumluluk genel hükümlere tabidir⁶⁵. İzinsiz olarak yarış düzenlenemez fakat KTK'nın uygulama alanı bulması için yarışın izinli veya izinsiz düzenlenmiş olması fark teşkil etmez⁶⁶. Yarış izinli olarak düzenlenmemişse bile, yarış düzenleyicisi işleten gibi sorumlu olur. Yarış düzenleyicinin sigorta ettiren sıfatı KTK m. 105/3 hükmünden kaynaklanmaktadır. Söz konusu hüküm ile yarış düzenleyicisine yarışa katılanların ya da onlara eşlik edenlerin araçları ile gösteride kullanılan diğer araçların sebep olacakları zararlar bakımından trafik sigortası yaptırma zorunluluğu getirilmiştir⁶⁷.

Motorlu aracı çalan veya gasp eden kişiler KTK m. 107 uyarınca işleten gibi sorumludurlar. Söz konusu maddeye göre aracın çalınması ya da gasp edilmesi durumunda gerçek işletenin sorumluluğu devam eder; gerçek işleten yalnızca çalma eyleminde kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olmadığını kanıtlayabilirse sorumluluktan kurtulabilir⁶⁸.

⁶³ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 907; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas:1979/11-1735 Karar: 1982/769 Karar Tarihi:02.07.1982 “*Tamirhanesine tamir edilmek üzere bırakılan aracı, araç sahibine haber vermeden kendi özel seyahatinde kullanan davalı arasında (adam kullanma), (tabiiyet) ilişkisi olmadığı açıktır. Bu durumda zararlandırıcı eylemi yapan tamircinin bu eyleminden doğan zarardan araç sahibi sorumlu tutulamaz*” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

⁶⁴ GÖKCAN/KAYMAZ, s. 46.

⁶⁵ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 911; AŞÇIOĞLU, s. 29.

⁶⁶ YILMAZ; Hamdi, s. 71.

⁶⁷ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 911.

⁶⁸ GÖKCAN/KAYMAZ, s. 47; ULAŞ, Sigorta Hukuku, s. 904; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas:2014/163 Karar: 2014/933 Karar Tarihi:03.02.2014 “*Dava kasko sigorta sözleşmesinden kaynaklanan rücu tazminat alacağının tahsili için yapılan icra takibine vaki itirazın iptali ve takibin devamına ilişkindir... Yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, 2918 sayılı KTK'nun 107. maddesi uyarınca, işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için aracın sadece çalındığını kanıtlaması yetmemekte, bununla birlikte çalmanın önlenmesi bakımından olağan, makul, uygulanabilir türden gerekli tüm önlemlerin yerine getirildiği halde, çalmanın önüne geçilemediğini de kanıtlaması gerekmektedir*” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

Son olarak *motorlu aracın maliki devlet veya bir kamu tüzel kişisi ise*, KTK m. 106 uyarınca Devlet ya da ilgili kamu tüzel kişisi farazi işleyen olarak sorumlu olacaktır⁶⁹.

3.1.1.2. İşletenin Bağlı Olduğu Teşebbüs Sahibi ve Eylemlerinden Sorumlu Olduğu Kişiler

KTK m. 85/1'e göre, işleyen ve işletenin bağlı bulunduğu teşebbüs sahibi meydana gelen zararlardan sorumludur. Bu noktada aracın işletilme halinde olup olmamasının önemi vardır.

Aracın işletilme durumunda olduğu ve işletenin sorumlu olduğu hallerde, işletenin bağlı bulunduğu teşebbüs sahibi de, aynı hukuki esaslar uyarınca müteselsilen sorumlu olacaktır⁷⁰. Bu durumun bir *tehlike sorumluluğu* hali olduğu öğretide kabul görmüştür⁷¹. Karayolunda işletilen bir araç, eğer bir teşebbüsün unvanı veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletiliyorsa, trafik kazası sebebiyle oluşacak zararlardan teşebbüs sahibi de sorumludur. Teşebbüs sahibi kavramı içerisine, özellikle yük taşımada kullanılan karayolu nakliyat firmaları ile otobüs firmaları girmektedir⁷².

Araç işletilme halinde değilse, KTK m. 85/3 gereğince öngörülen sorumluluk *tehlike sorumluluğu* değildir. Anılan madde metninde de açıkça düzenlendiği üzere, bu sorumluluk bir *kusur sorumluluğu* halidir. İşletenin bu sorumluluğu trafik sigortası ile güvence altına alınamaz; fakat bu durum için ihtiyari mali sorumluluk poliçesi yapılabilir⁷³.

⁶⁹ KTK m. 106; GÖKCAN/KAYMAZ s. 48.

⁷⁰ HAVUTÇU/GÖKYAYLA, s. 47.

⁷¹ ULAŞ; Sigorta Hukuku; s. 893; “*Tehlike sorumluluğunda, sorumluluk şartları sorumlu aleyhine ağırlaştırılmıştır. Sorumluluk kusura dayanmadığından, kural olarak, işleyen ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler ayırt etme gücüne sahip olmasalar dahi işleyen ve teşebbüs sahibi doğan zararlardan sorumludurlar.*” Geniş açıklama için Bkz. EREN, s. 709 vd.; KILIÇOĞLU; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 485 vd.; KILIÇOĞLU, Mustafa (2014) Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat Sigorta Rücu ve Yargıtay Uygulaması, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi, s. 397.

⁷² HAVUTÇU/GÖKYAYLA, s. 48.

⁷³ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 898; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas:2003/10629 Karar: 2003/10572 Karar Tarihi: 10.11.2003 “...*Dava, kasko sigorta sözleşmesine dayalı rücu tazminat istemine ilişkindir. Dava, konusu hasar, davalıya ait aracın park halinde iken yanması nedeniyle yangının sirayet etmesi sonucu oluşmuştur. KTK'nun 85/3 ncü maddesi işletilme halinde olmayan motorlu aracın neden olduğu zarardan kaynaklanan sorumluluğu düzenlemektedir. Buna göre, maddenin unsurları, işletilme halinde olmayan bir motorlu aracın sebep olduğu trafik kazası, işletenin, yardımcılarının kusuru ya da aracın bozukluğunun zarara neden olması şeklinde sayılabilir. İşletenin buradaki sorumluluğu, tehlike sorumluluğuna göre daha hafifletilmiş olağan sebep sorumluluğudur. (Bkz. Çetin Aşçıoğlu-Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve*

3.1.1.3. Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi Durumu

Sigorta sözleşmesi süresi içerisinde araç işleteninin değişmesi durumunda⁷⁴, sigorta sözleşmesi, işletenin değiştiği günden itibaren on beş gün boyunca başka bir işleme ve prim ödenmesine gerek olmaksızın yeni işleten için de geçerli olacaktır. KTK m. 94 ve KZMSS Genel Şartları m. C.4 gereğince aracın mülkiyetinin devredilmesi durumunda, devri öğrenen sigorta şirketi, devirden on beş gün sonra hüküm ifade etmek üzere, sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olacaktır. Başka bir ifadeyle sigorta fesih anından itibaren on beş gün daha geçerliliğini sürdürecektir⁷⁵. Bu düzenleme ile amaçlanan aracın devrinden itibaren devralan kişiye yeni poliçe yaptırmak için belli bir zaman tanınması ve bu süreçte bir kaza meydana gelirse 3. şahıslar için korumanın devam edebilmesidir. Verilen ek süre ile aracın trafik poliçesiz kalmasının önüne geçilmek istenmiştir. Aracı devralan kişi on beş günden daha kısa bir sürede yeni poliçe yaptırırsa, artık yeni poliçe geçerli olacaktır. Zira on beş günlük süre yasa koyucu tarafından, aracın devrinden hemen sonra oluşabilecek kazalar bakımından, koruma amaçlı olarak verilmiş bir süredir.

Öğretide ve Yargıtay kararlarında aracın devri halinde trafik poliçesinin feshedilmiş sayılması konusu eleştirilmektedir. TTK m. 1470 gereğince; *“Sigorta edilen menfaatin sahibinin değişmesi halinde, aksine sözleşme yoksa sigorta ilişkisi sona erer.”* Bu hükmün bir zorunlu sigorta türü olan Trafik Sigortasında geçerli olmadığı, sigorta poliçesinin motorlu aracın ayrılmaz bir parçası sayılması gerektiği; aracın işleteninin değişmesinin değil, araçtaki değişikliklerin sona erme nedeni sayılması gerektiği isabetli olarak savunulmaktadır⁷⁶.

Gerekli bildirimin yapılmaması ve rizikonun gerçekleşmesi durumunda ise sigortacı, zarar gören üçüncü şahıslara ödeme yapmaktan kaçınmaz ve yaptığı ödemeyi sigorta ettirene rücu edemez⁷⁷. KTK m. 94 gereğince ; *“Sigortalı aracı işletenlerin değişmesi halinde, devreden kişi 15 gün içinde sigortacıya durumu bildirmek zorundadır.*

Tazminat Davaları. 1989 Ankara. Sayfa 73-76.) Davacı da, davalının Karayolları Trafik Kanunu'nun 85/3 ncü maddesi uyarınca sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Bu itibarla mahkemece, dava konusu olayda, KTK nun 85/3 ncü madde hükmü tartışılmadan ve sonuçları kararda gösterilmeden, eksik inceleme ile karar verilmesi doğru görülmemiştir...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

⁷⁴ YILMAZ; Hamdi, s. 305 - Satış, trampa, bağış gibi bir işlemle ya da aracın miras kalması, açık artırmaya çıkması vs. sebeplerle işleten değişebilir.

⁷⁵ CEBE; s. 733.

⁷⁶ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu s. 554.

⁷⁷ ÇEKER; s. 287-288.

*Sigortacı sigorta sözleşmesini durumun kendisine tebliği tarihinden itibaren on beş gün içinde feshedebilir. Sigorta fesih tarihinden on beş gün sonrasına kadar geçerlidir.” Söz konusu hüküm sigortacıya işletenin değişmesi durumunda sadece sözleşmeyi fesih hakkı vermektedir*⁷⁸.

3.1.1.4. İşletenin Sorumluluktan Kurtulması

KTK m. 85/1 gereğince işletenin sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk halidir ve KTK m. 86’ya göre; *“İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur. Sorumluluktan kurtulamayan işleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kazanın oluşunda zarar görenin kusurunun bulunduğunu ispat ederse, hâkim, durum ve şartlara göre tazminat miktarını indirebilir.”*. Yani işleten ancak zarar ile aracın işletilmesi arasındaki illiyet bağının kesildiğini kanıtlayabilirse sorumluluktan kurtulabilir⁷⁹. İşleteni sorumluluktan kurtaran sebepler yasa hükmüne göre kazanın mücbir sebepten ötürü meydana gelmesi ile kazanın zarar gören kişinin ya da üçüncü kişinin ağır kusuru sebebiyle meydana gelmesidir.

İşleteni sorumluluktan kurtaran sebepler KTK m. 86’da sayılanlar ile sınırlı değildir. Motorlu aracın gasp edilmesi yahut aracın çalınması durumunda, KTK m. 107 gereğince, işletenin, kendisinin ya da eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın gasp edilmesinde ya da çalınmasında kusurlu olmadığını kanıtlaması durumunda, motorlu aracın meydana getirdiği zarardan kurtuluş mümkündür⁸⁰.

⁷⁸ ŞENOCAK, Kemal (2009) “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, Cilt:58, Sayı:1, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 213.

⁷⁹ İlgili Yargıtay kararları için Bkz. GÖKCAN/KAYMAZ, s. 415 vd.

⁸⁰ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 904; KILIÇOĞLU; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 499. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/163 Karar: 2014/933 Karar Tarihi: 03.02.2014 “2918 Sayılı KTK’nun 107.maddesinde, □ Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur. İşleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleten, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir. □ hükmüne yer verilmiştir. Yerleşik Yargıtay uygulamasına göre, 2918 sayılı KTK’nun 107. maddesi uyarınca, işletenin sorumluluktan kurtulabilmesi için aracın sadece çalındığını kanıtlaması yetmemekte, bununla birlikte çalmanın önlenmesi bakımından olağan, makul, uygulanabilir türden gerekli tüm önlemlerin yerine getirildiği halde, çalmanın önüne geçilemediğini de kanıtlaması gerekmektedir. Davalı, sigortalı aracın

3.1.2. Sigortacı

Sigortacı, belli bir ücret (prim) karşılığında, sigorta ettirene karşı, sigorta olayının (riziko olarak da bahsedilecektir) meydana gelmesi halinde sorumluluk altına girmeyi, tazminat ödemeyi veya bir para ödemeyi yahut diğer edimlerde bulunmayı taahhüt eden kişidir⁸¹. *Sigortacı*, üzerinde çalıştığı konuda ruhsata sahip olan ve sigorta sözleşmesi gereğince prim karşılığında rizikoyu yüklenen şirkettir⁸². Sigorta sözleşmesini sigortacı adına ya şirketin yetkilisi ya da sözleşmenin kurulmasında aracı olan acente imzalar⁸³.

Yerli sigorta şirketlerinin yanında yabancı sigorta şirketleri de Hazine Müsteşarlığı'ndan ruhsatname almaları koşuluyla Türkiye'de sigortacılık faaliyeti yürütebilir⁸⁴.

3.2. Sigorta Ettirenin ve Sigortacının Yükümlülükleri

Sigorta sözleşmeleri taraflar arasında sürekli edimler meydana getiren sözleşmeler olduğu için, sigortacının ve sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi akdederken elde etmeyi amaçladıkları yararları ulaşabilmesi için bazı edimleri yerine getirmeleri gerekmektedir⁸⁵.

hasar görmesine neden olan aracın kayıt malikidir. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 20/d maddesi uyarınca trafikte tescilli araçların satışı ancak noterde yapılan satış işlemiyle gerçekleştirilebilir. Davalı her ne kadar aracını gayri resmi olarak sattığını ve daha sonra aracın çalındığını ileri sürmüştü ise de geçerli bir satış işlemi yapılmadığı için mülkiyet devrinden söz edilemez. Somut olayda, davaya konu kaza 04.03.2011 tarihinde meydana gelmiş, davalı, aracın 02.03.2011 tarihinde çalındığını iddia etmiş, ancak 09.03.2011 tarihinde karakola müracaat etmiştir. Gerçek işleyen ancak, çalma ve gasp eyleminin gerçekleşmesinde kendisi veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin kusuru bulunmadığını ispat etmesi halinde sorumluluktan kurtulabilecektir. Aksi takdirde gerçek işleyen ile farazi işleyen (hırsız ve gasp eden) müteselsilen sorumlu olacaktır. İşletenin kusurlu sayılmaması için, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri almış olması gerekir. İşleten ve fiillerinden sorumlu olduğu kişiler tarafından aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakmaması, sürücü ve yardımcılarını seçmede, talimat vermede, denetlemede, her türlü özeni gösterdiği hususlarının ispat edilmesi gerekmektedir” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

⁸¹ KANER; s. 6.

⁸² ASLAN DÜZGÜN; s. 192.

⁸³ KENDER, Rayegan (2017) Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku - Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, 16. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 215.

⁸⁴ BOZER; s. 32.

⁸⁵ ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:18, Sayı:2, s. 725.

Tezimizin hacmini gereksiz büyütmek adına bu konuda sadece çalışma konumuzla sınırlı olmak üzere sigortacının rizikoyu taşıma ve sigortalıyı aydınlatma, poliçe düzenleme ve zararı tazmin etme yükümlülüğü ile sigorta ettirenin sigorta sözleşmesi yapma ve prim ödeme yükümlülüğü; sigorta sözleşmesi akdederken, sözleşme sırasında ve riziko gerçekleştikten sonraki ihbar yükümlülüğü ile zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünden bahsedilecektir.

3.2.1. Sigortacının Yükümlülükleri

3.2.1.1. Rizikoyu Taşımak ve Sigortalıyı Aydınlatmak

Sigorta sözleşmesinde, sözleşmenin türünü belirleyen edimlerden biri sigortacının riziko (tehlike) taşıma taahhüdüdür⁸⁶. *Riziko*, bir kimsenin parayla ölçülebilen çıkarını tehdit eden, gerçekleşme olasılığı bulunan fakat gerçekleşmesi kesin olmayan tehlikedir⁸⁷. Sigortacının riziko taşıma taahhüdünden kasıt, sigorta sözleşmesinde kararlaştırılan zarar doğurucu olay veya olaylardan birinin gerçekleşmesi durumunda meydana gelen zararı tazmin etmeyi taahhüt etmesidir⁸⁸. Trafik sigortası için sigortacının taşımayı taahhüt ettiği riziko, motorlu aracın işletilmesinden kaynaklı olarak üçüncü şahısların zarara uğraması tehlikesidir.

Sigortacının sorumluluğu, sigorta olayının meydana gelmesinden ve dolayısıyla tazmin borcunun doğumundan önce muhtemel sorumluluk olarak gerçekleşmektedir. Sigortacı, kural olarak sigorta sözleşmesinin akdedilmesi ile rizikoyu taşımaya başlamaz. Öncelikle sigorta poliçesini sigorta ettirene teslim eder ve TTK m. 1431 uyarınca sigorta ettirenin prim ödeme borcu ortaya çıkar. Sigorta ettiren TTK m. 1421 gereğince prim borcunu ödedikten sonra sigortacı rizikoyu taşımaya başlar⁸⁹. Zira trafik sigortası karşılıklı

⁸⁶ KANER; s. 12.

⁸⁷ GÜVEL, Enver Alper/ÖNDAŞ GÜVEL, Afitap (2018) Sigortacılık, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 47; ULUĞ, İlknur (2004) “Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler” Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği, 1. Baskı, Ankara, TBB Yayınları: 83, Şen Matbaa, s. 309.

⁸⁸ KANER; s. 13.

⁸⁹ KANER; s. 13-14.

edimleri havi bir sözleşme türüdür⁹⁰. Sözleşmeye eklenecek bir hükümle, sigortacının rizikoyu taşımaya başlaması ilk primin ödenmesine bağlı olmaktan çıkarılabilir⁹¹.

Sigortacının sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğü TTK m. 1453 ile düzenlenmiş olup, sigortacı, sözleşmenin yapılmasından önce ve devamında iyi niyet kurallarına göre hareket etmekle mükelleftir. Sigortacı, sözleşme açısından önem teşkil eden her konuda sigorta ettireni ve sözleşme ile ilgisi olan kimseleri aydınlatmak durumundadır. Sigortacı, sigorta ettireni yanıltabilecek her türlü davranıştan kaçınmalıdır⁹². Başka bir ifadeyle dürüstlük kuralının bir gereği olarak, sigorta ettiren sigorta sözleşmesi ile ilgili önemli hususlarda sigorta ettireni aydınlatmalı, tarafların sözleşme akdedilirken sağlıklı karar vermesine yardımcı olmalıdır.

3.2.1.2. Poliçe Düzenleme Yükümlülüğü

Trafik sigortası alanında faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin sözleşme akdetme zorunluluğundan daha önce bahsedilmişti. Sigortacı, ilk prime poliçenin teslim edilmesi karşılığında hak kazanır. “*Sigorta Poliçesi Verme Yükümlülüğü*” başlıklı TTK m. 1424 gereğince;

“(1)Sigortacı; sigorta sözleşmesi kendisi veya acentesi tarafından yapılmışsa, sözleşmenin yapılmasından itibaren yirmi dört saat, diğer hâllerde on beş gün içinde, yetkililerce imzalanmış bir poliçeyi sigorta ettirene vermekle yükümlüdür. Sigortacı poliçenin geç verilmesinden doğan zarardan sorumludur.

(2)Sigorta ettiren poliçesini kaybederse, gideri kendisine ait olmak üzere, yeni bir poliçe verilmesini sigortacıdan isteyebilir.

(3)Poliçenin verilmediği hâllerde, sözleşmenin ispatı genel hükümlere tabidir.”.

Sigortacı, poliçenin teslimi ile rizikoyu üstlenmiş olmaz ancak rizikoyu taşıma taahhüdünün yerine getirilmesi bakımından kendi üzerine düşen sorumluluğu ifa etmiş olur. Poliçenin verilmesinden sonra, sigorta ettiren prim ödeme borcunu yerine getirmezse

⁹⁰ BOZER; s. 37.

⁹¹ KANER; s. 14.

⁹² MÜLAZIMOĞLU; Mehmet (2015) “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri”, Cilt:5, Sayı:1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 234, Bkz. s. 235.

sigortacının sorumluluğu başlamaz⁹³. Poliçede, sözleşme taraflarının haklarının kolaylıkla okunacak biçimde düzenlenmesi gerekir⁹⁴.

3.2.1.3. Zararı Tazmin Etme Yükümlülüğü

Rizikonun gerçekleşmesi nedeniyle sigortacının ödeyeceği tazminat; motorlu aracın işletilmesinden kaynaklanan maddi zararlar ve bedensel zararlardır⁹⁵. Zarar görenler, sigorta şirketine karşı tazminat talep haklarını doğrudan veya dava yoluyla kullanabilirler⁹⁶. “*Doğrudan Doğruya Talep ve Dava Hakkı*” başlıklı KTK m. 97’de, 26.04.2016 tarihli ve 29695 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6704 Sayılı Kanun m. 5 ile değişiklik yapılmış; zarar görene, trafik sigortasından kaynaklanan talepler sebebiyle sigortacı hakkında dava açabilmesi için, öncelikle sigorta şirketine yazılı olarak başvurma zorunluluğu getirilmiştir. Sigorta şirketi başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içerisinde, yapılan başvuruyu yazılı olarak cevaplamalıdır. Sigorta şirketi başvuruyu cevaplamaz yahut cevabı zarar göreni tatmin etmez ve uyuşmazlık olursa, zarar gören kişi dava yoluna ya da tahkime başvurabilir.

Trafik sigortası bir zarar sigortası olduğundan; zarar sigortalarında olduğu gibi trafik sigortasında da rizikonun gerçekleşmesi halinde sigorta bedeli sınır olmak kaydı ile sigortacı tarafından sigortalının uğrayacağı gerçek zarar poliçe limitleri içerisinde tazmin edilecektir. Başka bir deyişle sigortacının zararı tazmin etme yükümlülüğünün sınırını gerçek zarar miktarı oluşturur. Ayrıca sigorta şirketi meydana gelen zarardan her yıl Hazine Bakanlığı tarafından belirlenen poliçe limitleri ile sınırlı olarak sorumludur. Öte yandan sigortacının zararı tazmin etme sorumluluğu sigortalısının kusuru oranındadır; manevi tazminat talepleri sigortacının zararı tazmin etme yükümlülüğü kapsamında sayılmaz. Ancak sigortacının zararı tazmin etme yükümlülüğünün ortaya çıkabilmesi için, sigorta ettirenin sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekir⁹⁷. Sigortacının sorumluluğunun doğması için gerekli koşullara ileride detaylı olarak değinilecektir.

⁹³ KANER; s. 15.

⁹⁴ KARA; s. 243.

⁹⁵ KARA; s. 243.

⁹⁶ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 413.

⁹⁷ MÜLAZIMOĞLU; s. 237.

3.2.2. Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri

3.2.2.1. Sözleşme Yapma ve Prim Ödeme Yükümlülüğü

KTk m. 91 uyarınca; “İşletenlerin, bu Kanunun 85 inci maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur. Zorunlu mali sorumluluk sigortasına ilişkin primler peşin ödenir. Ancak, Hazine Müsteşarlığının bağlı bulunduğu Bakanlık primlerin taksitler halinde tahsil edilmesine ilişkin düzenleme yapmaya yetkilidir.”. Araç sahibi ve işletenler sorumluluk sigorta sözleşmesi yaptırmak ve sözleşmenin primlerini peşin ödemek zorundadırlar⁹⁸. Sigortacının sözleşmeden kaynaklanan sorumluluğu, primin tamamının poliçenin düzenlenmesi anında ödenmesiyle başlar. TTK m. 1431 gereğince sigorta priminin taksitle ödenmesi kararlaştırılabilir. Sigortacı primi taksitli olarak almayı kabul etmişse, sorumluluk sigorta poliçesinin düzenlenmesi ile başlar. Sigortacı, zarar gören üçüncü şahıslara karşı sorumluluğunun başlamadığı savunmasında bulunamaz⁹⁹.

Ülkemizde trafik kazaları sayıca çok yüksek olup, sigorta şirketleri bu sayının fazlalığı nedeniyle zarar ettiklerini ileri sürerek primlerin artırılmasını talep etmişlerdir. Fakat sigortacıların zararlarının azaltılması bakımından sadece prim artışı yeterli olmayıp, trafik kazalarının sebeplerine bakılması elzemdir. Bu noktada sürücülerin deneyimi ve yaptıkları kazaların sayısının büyük önemi vardır. Hiçbir kazaya karışmamış bir sürücü ile bir sene içinde 2-3 kere kaza yapmış sürücü bir olamayacağından, sigorta sözleşmesinde riziko priminin belirlenmesinin akabinde, sürücünün eğitimi, tecrübesi, yaptığı kazalar gibi sebeplerle “indirimli ve artırımlı prim” şeklinde bir sistemin uygulanması öğretide savunulmaktadır¹⁰⁰.

⁹⁸ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 552; KZMSS Genel Şartları m. C.1. Sigorta Ücretinin Ödenmesi: “Sigorta ücreti; prim, Güvence Hesabına katılma payı ile sigorta sözleşmesine, bedeline veya primine ilişkin olarak mevcut ve ileride konulacak vergi, resim ve harçlardan oluşur.

Sigorta ücretinin tamamı, sözleşme yapılır yapılmaz poliçenin teslimi karşılığında peşinen ödenir. Ancak taraflar, sigorta priminin en az dörtte biri poliçenin teslimi karşılığında peşin olmak koşuluyla, taksitler halinde ödenmesini kabul edebilirler. Bu takdirde sigortacı prim ödenmemesi sebebiyle sahip olduğu sözleşmenin feshi hakkından vazgeçmiş sayılır.”

⁹⁹ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 411; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 553.

¹⁰⁰ KENDER; “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi”; s. 16.

İndirimli-artırımlı prim sistemine ilişkin olarak; 24.04.2019 tarih ve 30754 sayılı resmi gazetede yayınlanan değişiklik ile Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Tarife Uygulama Esasları Hakkında Yönetmeliğin 4 üncü maddesine yeni bir fıkra eklenmiştir. Söz konusu maddeye “*Risk değerlendirmesinde esas alınabilecek trafik kuralı ihlalleri sonucu sürücülere uygulanan ceza puanları ile sürücü belgelerine el konulma süresi ve nedenleri sigorta priminin tespitinde kullanılabilir.*” eklemesi yapılmış olup, primlerin tespitinde artık sürücülerin eğitimi, tecrübesi gibi sebepler dikkate alınabilecektir.

3.2.2.2. İhbar (Beyan) Yükümlülüğü

Yasa koyucu TTK’da, sigortacının teminat kapsamına aldığı menfaate ilişkin rizikolarla ilgili tam ve kesin bir biçimde bilgi sahibi olabilmesi için sigorta ettirene *ihbar (beyan) yükümlülüğü* yüklemektedir¹⁰¹. Sigorta sözleşmeleri açısından ihbar yükümlülüğü sözleşmenin yapılması esnasında, sözleşme süresi içerisinde ve riziko meydana geldikten sonra olmak üzere 3 safhada cereyan eder.

Sözleşmenin yapılması esnasında ihbar yükümlülüğü; herhangi bir sözleşmenin kurulması aşamasında, sözleşmenin tarafları, birbirlerine sözleşmenin kurulması bakımından önem arz eden konuları bildirmekle yükümlüdürler¹⁰². Bu ilke TTK m. 1435 ile sigorta sözleşmeleri açısından karşılık bulmuştur ve söz konusu madde gereğince sigorta ettiren kişi, sözleşmenin kurulması esnasında bildiği ya da bilmesi gerekli olan önemli hususları sigortacıya bildirmelidir. KZMSS Genel Şartları m. C.2 gereğince de; “*Sigorta ettiren/sigortalı, sözleşmenin yapılması sırasında bildiği veya bilmesi gereken tüm önemli hususları sigortacıya bildirmekle yükümlüdür. Sigortacıya bildirilmeyen, eksik veya yanlış bildirilen hususlar, sözleşmenin değişik şartlarda yapılmasını gerektirecek nitelikte ise, önemli kabul edilir. Sigortacı tarafından yazılı olarak sorulan hususlar, aksi ispat edilinceye kadar önemli sayılır.*” Yani KZMSS Genel Şartları m. C.2 ve TTK m. 1435 uyarınca, sigorta sözleşmesi yapılırken sözleşmeyi etkileyecek bütün hususlar, sigorta

¹⁰¹ KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin (2016) “Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, s. 265.

¹⁰² HACİÖMEROĞLU; A. Oğuzhan (2015) “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Sayı:2015/2, s. 50.

ettiren tarafından sigortacıya bildirilmelidir¹⁰³. Sigorta ettirenin sözleşmenin kurulması aşamasındaki beyan yükümlülüğü esasen primlerin belirlenmesi bakımından önem teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra sigortacının, teminat altına alacağı menfaati tanınması ve onun hakkında kapsamlı bilgi sahibi olması açısından da önemlidir¹⁰⁴. Sigorta ettiren, sigorta sözleşmesinin daha ağır şartlarla yapılmasını gerektirecek verileri sigortacıya bildirmemişse ve bunu kasıtlı olarak yapmışsa ve bildirim yükümlülüğünün ihlali tazminatın miktarına ya da rizikonun gerçekleşmesine etki edebilecek nitelikte ise, sigortacı sigorta tazminatını ödedikten sonra ödediği meblağı sigorta ettirene rücu edebilir¹⁰⁵.

Sigorta ettiren kastı olmadan bazı hususları sigortacıya bildirmemişse ve tazminat ödenmişse, sigortacı ödenen primle alınması gereken prim arasındaki oran kadar kısmı dışında kalan miktar için, sigorta ettirene rücu edebilir. Rizikonun gerçekleşmesinden önce sigortacı durumu öğrenmişse sigorta ettirene derhal prim farkının ödenmesini ihtar eder. Prim farkı ödenirse sözleşme geçmişe etkili olarak yürür, ancak prim farkı ödenmezse sözleşme feshedilmiş olur¹⁰⁶.

Sözleşme süresi içerisinde ihbar yükümlülüğü; TTK m. 1444 ile düzenlenmiş olup, KZMSS Genel Şartlarında da TTK'daki düzenlemeyle paralel olarak geniş bir biçimde düzenleme yapılmıştır¹⁰⁷.

TTK m. 1444 ve KZMSS Genel Şartları m. C.3 gereğince, sigorta ettiren ya da sigorta ettirenin izni ile başkası, rizikonun gerçekleşme olasılığını artıran ya da oluşan sonucu ağırlaştıran işlemler yaparsa yahut sözleşme akdedilirken açıkça rizikonun ağırlaşması olarak kabul edilmiş olan durumlardan biri meydana gelirse derhâl; söz konusu işlemler bilgisi olmaksızın yapılmışsa, durumu öğrendiği andan itibaren en geç on gün içerisinde durumu sigorta şirketine bildirecektir. Sigorta şirketi, durumu öğrendiği tarihten itibaren sekiz gün içerisinde prim farkının kendisine ödenmesi talebini sigorta ettiren kişiye ihtar edecek ve sigorta ettiren, ihtarın tebliğ tarihini izleyen sekiz gün içerisinde talep edilen prim farkını sigorta şirketine ödeyecektir. Sigorta ettiren talep edilen primi

¹⁰³ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 412; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 552.

¹⁰⁴ HACİÖMEROĞLU, s.54.

¹⁰⁵ KARA; s. 241; GÖKCAN/KAYMAZ; s. 412.

¹⁰⁶ ULAŞ, Sigorta Hukuku, s. 584-585; GÖKCAN/KAYMAZ; s. 412.

¹⁰⁷ KARA; s. 242.

ödemezse, süre sonunda sözleşme feshedilir ve prim iadesi yapılır¹⁰⁸. Sigorta ettiren tarafından ihbar yapılmaz ve riziko gerçekleşirse, sigorta şirketi ödediği tazminatı yine sigorta ettirene karşı rücu edebilecektir¹⁰⁹.

Riziko meydana geldikten sonra ihbar yükümlülüğü; sorumluluk sigortalarını düzenleyen TTK m. 1446/1 gereğince, sigorta ettiren rizikonun gerçekleştiğini sigortacı şirketine derhal bildirmekle mükelleftir. Söz konusu hükmün devamında, rizikonun gerçekleştiğine dair bildirim yapılmaması ya da bildirimin gecikmesi, ödenecek tazminatta ya da bedelde bir artışa sebep olmuşsa, bildirim yapmayan sigorta ettirenin kusurunun ağırlığı nispetinde, tazminattan ya da bedelden indirim yoluna gidilir. Ancak sigortacı fiilen, rizikonun meydana geldiğini daha evvel öğrenmişse, indirime yönelik hükümden yararlanamaz.

Sigortacıya, rizikonun gerçekleştiğini öğrendikten sonra çıkarlarını korumak için inceleme-araştırma yapacak, gerektiğinde delil toplayacak, koruma önlemleri alacak ya da önlem aldırarak biçimde bir bildirim yapılması gerekir. Bu amaca hizmet edebilmek amacıyla ise en azından rizikonun nasıl, ne zaman, nerede gerçekleştiği ve sonuçlarının ne olduğu genel hatlarıyla sigortacıya bildirilmelidir¹¹⁰. Bu düzenleme sigorta sözleşmeleri ile ilgili genel nitelikleri içeren bir düzenleme olup; konu KZMSS Genel Şartlarıyla da yine aynı doğrultuda düzenlenmiştir.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-a gereğince rizikonun oluşması durumunda sigortalı, sorumluluğunu doğuracak bir olayı, olaydan haberdar olduğu tarihten itibaren on gün içinde sigorta şirketine ihbar etmekle, kendisine yöneltilen talepleri ise derhâl sigorta şirketine bildirmekle yükümlüdür. Başka bir ifadeyle rizikonun gerçekleşmiş olduğunun veya olayla ilgili dava açılmış olduğunun duyurulması ve dava dilekçesinin ve belgelerin örneklerinin sigorta şirketine ulaştırılması gerekir¹¹¹.

Rizikonun gerçekleşmesinden sonraki ihbar yükümlülüğü, sözleşmenin yapılması esnasında ve sözleşme esnasında yüklenen ihbar yükümlülüğünden farklı bir amaca hizmet eder. Bu yükümlülüğün amacı, sigortacının hasarı tespit etmesini ve gerektiğinde zararı azaltıcı veya zararın artmasına engel olacak önlemleri almasıdır¹¹².

¹⁰⁸ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 412.

¹⁰⁹ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 585.

¹¹⁰ ÜNAN, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap - Sigorta Hukuku Cilt 1: Genel Hükümler Madde 1401-1452, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 502.

¹¹¹ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 413.

¹¹² KÖROĞLU ÖLMEZ; s. 279; KUBİLAY; s. 129. Diğer iki beyan yükümlülüğü sigortacının, sigorta poliçesi ile üstlendiği rizikonun net bir biçimde tespit edilmesi amacıyla hizmet etmektedir.

Söz konusu yükümlülüğün ihlali, sigortacının tazmin borcunu ortadan kaldırmaz. Ancak ihlal nedeniyle ödenecek tutarda artış olursa, yapılan ödeme sigorta ettirenin yükümlülüğünü ihlaldeki kusuru nispetinde kendisinden rücu geri alınır¹¹³.

3.2.2.3. Sigorta Ettirenin Zararı Azaltma ve Önleme Yükümlülüğü

Genel anlamda sigorta sözleşmelerine ilişkin TTK m. 1448 uyarınca sigorta ettiren, rizikonun gerçekleştiği ya da gerçekleşme ihtimalinin fazla olduğu hallerde, zarara engel olunması, zararın azaltılması, artmasının engellenmesi ya da sigorta şirketinin üçüncü şahıslara karşı sahip olduğu rücu hakkının korunabilmesi maksadıyla, olanaklar dâhilinde önlem almakla mükelleftir.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-b maddesinde de TTK düzenlemesi doğrultusunda bir düzenleme yapılmış; sigorta ettirene, zararın engellenmesi, azaltılması, artmasına engel olunması ya da sigortacının poliçeden kaynaklanan rücu haklarının korunabilmesi maksadıyla, olanaklar dâhilinde önlem alma ve bu amaçla sigorta şirketince verilen talimatlara uyma yükümlülüğü yüklenmiştir¹¹⁴.

İlgili düzenlemeler gereğince sigortalı, zarar gerçekleşmeden önce zararın oluşmasını önleyecek tedbirleri almalı, zarar meydana gelmişse azaltılmasına yönelik tedbirleri almalı ve yine zarar meydana gelmişse sonuçların ağırlaşmasına engel olacak tedbirleri almalıdır. Bu yükümlülüklerin ihlali durumunda ise, ödeme yapılmış olması koşuluyla sigortacının rücu hakkı doğacaktır.

3.2.2.4. İşletenin Değişmesi Durumunda İhbar Yükümlülüğü

KZMSS Genel Şartları m. C.4 ve KTK m. 94 ile sigortalı araç işleteninin değişmesi durumunda, aracı devreden kişinin on beş gün içerisinde sigortalıya ihbar yükümlülüğü

¹¹³ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 554; KARA; s. 242; GÖKCAN/KAYMAZ; s. 413.

¹¹⁴ ŞENOCAK; s. 217.

düzenlenmektedir. İşletenin değişmesi durumunda sigorta sözleşmesi on beş gün boyunca geçerliliğini sürdürecektir, sigortacı işletenin değişmesinden on beş gün sonra hüküm ifade etmek üzere sözleşmeyi feshetme hakkına sahip olacaktır¹¹⁵.

3.3. Sigortacının Sorumluluğunun Şartları

CTK uyarınca ve KZMS Genel Şartları çerçevesinde, işletenin sorumluluğunu belirli bir meblağa kadar üstlenen sigorta şirketi, işleten ile sürücü ve yardımcılarının kusurundan kendi kusuru gibi sorumludur¹¹⁶. Fakat sigortacının işletenin yerine geçerek, oluşan zararı tazmin etmesinin belirli şartları vardır. Söz konusu şartlar, kanunda işleten için öngörülmüş olsa da, işletenin riskini sigorta eden sigortacı da bu şartlar gerçekleşmişse tazmin yükümlülüğü altına girer. Bu şartlar genel şartlar ve özel şartlar olarak ikiye ayrılır¹¹⁷.

3.3.1. Genel Şartlar

3.3.1.1. Sigorta Sözleşmesinin Varlığı

CTK kapsamında meydana gelen zarardan dolayı sigortacının tazminat ödemesi yapabilmesi için sigorta sözleşmesinin varlığı şarttır. Yaptırılması zorunlu olmasına rağmen trafik sigortası yaptırılmamışsa, zarar gören kişi sigortacıya başvuramayacaktır¹¹⁸.

3.3.1.2. Bir Zararın Meydana Gelmiş Olması

Bir motorlu aracın işletilmesi, herhangi bir kişinin yaralanmasına ya da ölümüne veya bir şeyin zarara uğramasına neden olmuşsa, motorlu araç işleten, oluşan zarardan sorumlu olur¹¹⁹. Kaza neticesinde zarara uğrayan kişiler, aracın işleteni, sürücüsü veya

¹¹⁵ Bkz. Birinci Bölüm - Sigorta Ettiren - Sigortalı Malın Sahibinin Değişmesi.

¹¹⁶ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 143.

¹¹⁷ ARSLAN; s. 199; MEMİŞ; s. 80 Sorumluluk sigortacısının, sigorta tazminatı ödemesinin koşulu sigorta ettirenin sorumlu olmasıdır. Sigorta ettirenin sigorta sözleşmesinde belirlenen sorumluluğu doğduğu takdirde, sigortacının da sigorta tazminatını ödeme yükümlülüğü meydana gelecektir.

¹¹⁸ BAĞRIAÇIK; s. 259.

¹¹⁹ ORHUNÖZ; s. 234.

işletme ile ilgili diğer yardımcı kişiler olabileceği gibi yaya ya da araçtaki yolcular da olabilir¹²⁰. Başka bir ifadeyle, kaza neticesinde, yaya veya yolcu ölmüş ya da yaralanmış; kazaya karışan motorlu araçlar hasara uğramış; taşıma esnasında yolcunun bagajı ve eşyası zarar görmüş; motorlu araç bina, yapı, tesis gibi yerlere zarar vermiş; taşınan yük hasarlanmış olabilir¹²¹. Kaza nedeniyle oluşan zarar, motorlu aracın karayolunda veya karayolu olarak kabul edilen yerlerde işletilmesi sırasında meydana gelmiş olmalıdır¹²².

Motorlu aracın işletilmesi sebebiyle zarara neden olan işleten, KTK m. 85/1 gereğince meydana gelen zarardan sorumludur. İşletenin zarardan sorumlu olduğu halde, sigortacı da bu zarardan sorumlu olur.

3.3.1.3. Zararın Bir Trafik Kazasından Ötürü Meydana Gelmiş Olması

Sigortacının sorumluluğunun oluşması için meydana gelen zararın bir trafik kazası neticesinde oluşması gerekir. Sigortacının sorumluluğu kaza başıdır. Kazaya karışan bir araç, bazı hallerde kısa süre içerisinde iki veya daha fazla kişiye zarar vermiş olabilir. Bu zararların tek bir kazadan ötürü oluştuğu kabul edilirse, sigortacı tek bir ödeme yapar. Kaza sayısının birden fazla olması durumunda ise illiyet bağı önem kazanır ve kazalar arasında illiyet bağı kurulabilirse sigortacının tek ödeme yapması yeterlidir¹²³. Trafik kazası dışında meydana gelen zararlar, yani işletilme halinde olmayan araçların meydana getirdiği zararlar ise trafik sigortası kapsamında değildir. Bu durumda işletenin sorumluluğu alelade kusur sorumluluğu bağlamında değerlendirilir¹²⁴. İşletenin kusur sorumluluğu kapsamında olan zararlar bakımından sigortacının sorumluluğu da oluşmaz.

3.3.1.4. Kaza ve Zarara Motorlu Aracın Neden Olması

Motorlu araç, makine gücü ile toprak üzerinde hareket edebilen, bir yerden başka bir yere gidebilen araç olup, KTK anlamında “*karayolu motorlu aracı*”dır¹²⁵. Kaza ve zarara motorlu bir aracın neden olması koşulu KTK m. 85’te açıkça, KTK m. 3’te ise

¹²⁰ ARSLAN; s. 200; BAĞRIAÇIK; s. 260.

¹²¹ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 74.

¹²² HAVUTÇU/GÖKYAYLA; s. 35.

¹²³ YILMAZ, Hamdi; s. 303; BAĞRIAÇIK; s. 260-261.

¹²⁴ BOZER; s. 153; BAĞRIAÇIK; s. 261.

¹²⁵ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 73.

dolaylı yoldan öngörülmüştür. Karayolunda insan, yük ve hayvan taşımak için kullanılan; makine gücü ile çalışan araçların sebep olduğu zararlar, işletenin ve dolayısıyla sigortacının sorumluluğunu doğurur¹²⁶.

Motor gücü olmaksızın, insan ya da hayvan gücü ile çalışan araçlar KTK m. 85 kapsamında değildir. Ancak römorklar bir motorlu araç tarafından çekilirken, çekici aracın işletenin sorumluluğu kapsamına girerler. Çekici tarafından çekilen araçlar bakımından da aynı hüküm uygulama alanı bulur. Karayolunda hareket etmeleri söz konusu olmayan havayolu ve denizyolu motorlu araçları da KTK m. 85 kapsamı dışındadır. Fakat hem karada hem suda hareket eden araçlar kapsam içerisine alınabilirler. Silindir hacmi 50 cm³'ü geçmeyen, içten patlamalı motorla donatılmış ve imal hızı saatte 50 km'den az olan bisiklet motorlu bisiklettir. KTK m. 103 gereğince motorlu bisiklet sürücülerinin hukuki sorumluluğu genel hükümlere tabi tutulmuş olup, bu araçlar da KTK m. 85 kapsamı dışındadır¹²⁷.

3.3.1.5. Kaza (Zarar) ile Motorlu Araç Arasında Uygun Nedensellik Bağının Bulunması

Trafik sigortası kapsamında, sigortacının sorumluluğunun oluşması ve ödeme yapması için meydana gelen zarar ile motorlu araç arasında uygun nedensellik bağı mevcut olmalıdır¹²⁸. Trafik kazası neticesinde meydana gelen zarar ile motorlu aracın işletilmesi ya da yasanın öngördüğü diğer hadiseler, yani araç işletenin ya da adamlarının olayda kusurlu olması veya araçtaki bozukluk ya da yardım fiili, birbirinin uygun sebep ve sonucu değilse, somut olayda nedensellik bağı bulunmadığından araç işletenin sorumluluğu doğmaz¹²⁹.

Kaza nedeniyle ceza davası açılmışsa ve yargılama yapılmışsa nedensellik bağının belirlenmemiş olması hukuk hâkimini bağlamayacaktır. Zira ceza hukukunda illiyet bağı sorumluluk hukukundakine oranla dar yorumlanır. Fakat ceza mahkemesinde illiyet bağının bulunduğu tespit edilmiş ise bu tespit hukuk hâkimini bağlayacaktır¹³⁰.

¹²⁶ ARSLAN; s. 201.

¹²⁷ OĞUZMAN, M. Kemal; ÖZ, Turgut (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 12. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 192-193.

¹²⁸ BAĞRIAÇIK; s. 261.

¹²⁹ ARSLAN; s. 201.

¹³⁰ HAVUTÇU; GÖKYAYLA; s. 39.

3.3.2. Özel Şartlar

3.3.2.1. Zararın, Motorlu Aracın İşletilmesinden ya da İşletilme Durumunda Olmayan Araçta İşletenin ya da Fiillerinden Sorumlu Olduğu Kişilerin Kusurundan veya Araçtaki Bir Bozukluktan ya da Kaza Sonrasında Yapılan Yardım Fiilinden Kaynaklanması

İşleten ve işleten gibi sorumlu olan kişilerden daha önce detaylı olarak bahsedilmişti. KTK m. 85 gereğince zararın karşılanması için, zararın motorlu aracın işletilmesinden ya da işletilme durumunda olmayan araçlarda, araç işleteninin ya da fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurundan veya araçtaki bozukluktan ya da kaza sonrasında yapılan yardım fiilinden kaynaklanıyor olması gerekir¹³¹.

3.3.2.2. İşletenin Kurtuluş Kanıtı Getirememesi

İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, kendisinin ya da fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru olmaksızın ve araçtaki herhangi bir bozukluğun kazayı etkilemiş olduğunu kanıtlamaksızın, kazanın mücbir sebepten ya da zarar gören kişinin veya üçüncü bir kişinin ağır kusurundan kaynaklandığını ispat etmedikçe sorumluluktan kurtulamaz¹³². Araç işleten, sadece kendisinin ya da fiillerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru olmadığını ve araçtaki bozukluğun kazaya sebep olduğunu ispatlarsa sorumluluktan kurtulabilir¹³³.

4. KZMSS YAPTIRMA YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALİ VE GÜVENCE HESABI

KTK m. 85/1 gereğince, trafik sigortası yaptırmamanın zorunlu olduğundan ve trafik sigortası yaptırmayan araçların trafiğe çıkmalarının yasak olduğundan daha önce bahsedilmişti. Trafik sigortasından yararlanma imkânının ortadan kalktığı durumlarda, güvence hesabı devreye girmektedir¹³⁴.

¹³¹ BAĞRIAÇIK; s. 261.

¹³² KARA; s. 244.

¹³³ ARSLAN; s. 204.

¹³⁴ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 701.

Kazaya sebep olan araç belirsizse; kaza esnasında geçerli trafik sigorta poliçesi yoksa ya da eksikse; poliçeyi düzenleyen sigorta şirketi iflas etmiş ya da şirketin ruhsatı iptal edilmişse; çalınan ya da gasp edilen araçlardan ötürü işleten sorumlu tutulamıyorsa; Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemeler için KZMSS'ye başvuru imkânı kalmadığından güvence hesabına başvurularak kaza tarihindeki güvence limitleri dâhilinde tazminat talep edilebilir¹³⁵.

Güvence Hesabı (Trafik Garanti Sigortası) zorunlu sigortalara ilişkin olarak yukarıda sayılan şartların meydana gelmesi durumunda, meydana gelen zararın, bu sigortalara saptanan geçerli teminat limitlerine kadar karşılanması amacıyla, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği bünyesinde kurulmuştur¹³⁶. 26.07.2007 tarih ve 26594 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Güvence Hesabı Yönetmeliği ile Güvence Hesabının mali kaynakları belirlenmiştir. Bu düzenlemeye göre Güvence Hesabının mali kaynağını *“Her yıl sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalılar için tahsil ettikleri toplam safi primlerin yüzde biri oranındaki katılma payları”* ve *“Zorunlu sigorta yaptıranların safi primlerinin yüzde ikisi oranında sigorta şirketin ayrıca ödeyecekleri katılma payları”* ile ödenen bu katılma paylarının işletilmesi sonucu elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

Trafik sigortası da Güvence Hesabı kapsamındaki sigorta türlerinden biridir. Güvence Hesabı aşağıda sayılan zararları karşılamaktadır;

- Sigortalı kişinin belirlenememesi halinde, kişinin uğradığı bedensel zararlar (Birden fazla aracın karıştığı kazalarda sigortalı aracın biri bile tespit edilemese dahi Güvence Hesabına başvurulabilir¹³⁷.),
- Rizikonun olduğu anda geçerli olan teminat limitleri çerçevesinde, sigortasını yaptırmamış kişilerin sebep olduğu bedensel zararlar,

¹³⁵ TEPEDELEN; s. 74; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 701; HAVUTÇU/GÖKYAYLA, s. 264.

¹³⁶ NARTER, Sami (2014) Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 84; ASLAN DÜZGÜN; s. 192; Bkz. 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu m. 14.

¹³⁷ YILMAZ; Hamdi; s. 309.

- Sigorta şirketinin ruhsatının iptal edilmesi veya iflas etmesi nedeniyle ödemekle yükümlü olduğu bedensel ve maddi zararlar¹³⁸,
- Çalınmış ya da gasp edilmiş araçların karıştığı kazalarda, KTK uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda, kişilerin uğradığı bedensel zararlar (işleten veya fiillerinden tutulduğu olduğu kişilerin çalınma ya da gasp olayında kusuru olmamalıdır¹³⁹.),
- Yeşil Kart Sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosu tarafından yapılacak ödemeler.

Güvence hesabı genelde bedensel zararları karşılamakla birlikte 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu m. 14 gereğince, Cumhurbaşkanı, gerekli gördüğü durumlarda, eşyaya gelecek zararların tamamen veya kısmen güvence hesabından karşılanmasına karar verebilir.

¹³⁸ YILMAZ; Hamdi; s. 310.

¹³⁹ YILMAZ; Hamdi; s. 310.

İKİNCİ BÖLÜM

SİGORTA HİMAYESİNİN KAPSAMI

1. KARAYOLLARI ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASININ KAPSAMI VE KAPSAM DIŞINDA KALAN HALLER

1.1. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Kapsamı

KZMSS ile sigortalı/sigorta ettirenin motorlu aracın işletilmesi esnasında neden olduğu zararlardan (KTK ile belirlenmiş hukuki sorumluluk çerçevesinde ve KZMSS genel şartlarında belirlenmiş olan teminat dâhilinde) üçüncü şahıslarda veya bu kişilerin mallarında meydana gelen zararların, poliçede belirlenen limitler dâhilinde karşılanması amaçlanmaktadır¹⁴⁰. Trafik sigortasının kapsamı KTK m. 91/1 ile m. 85/1'e yapılan göndermeye dayanılarak belirlenmiştir. KTK m. 92 ile kapsam dışında kalan haller düzenlenmiştir. KZMSS Genel Şartları m. A.3 ve m. A.5 ile sigorta teminatının kapsamı, m. A.6 ile ise teminat kapsamı dışında kalan haller düzenlenmiştir. Manevi zararlar trafik sigortasında sigorta himayesi kapsamında değildir¹⁴¹. Trafik sigortasının coğrafi sınırı Türkiye'dir.

Meydana gelen zararın trafik sigortası kapsamında değerlendirilebilmesi için, kazanın karayolu veya karayolu sayılan yerlerde gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Karayolu olmayan ya da karayolu sayılmayan yerlerde oluşan zararların KTK m. 85'e göre değil, Borçlar Hukuku genel hükümlere göre belirlenmesi gerekir ve bu durum sigortacının sorumluluğunu ortadan kaldırır¹⁴².

Motorlu araca bağlanarak çekilen römork, yarı römork ya da aracın sebebiyet verdiği kazalarda oluşan zararlar, çekici aracın sigortası kapsamında sayılır. Fakat insan

¹⁴⁰ ULAŞ; "Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı" s. 7; YILMAZ, Hamdi; s. 299.

¹⁴¹ TEPEDELEN, Zekeriya (2017) Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 52; YILMAZ, Hamdi; s. 302; BOZER; s. 153; KAYIHAN, Şaban (2016) "Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS = Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçıların Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvurmaları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler" Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:1, s. 255.

¹⁴² KARA; s. 235; ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 928.

taşımada, römorkların oluşturdukları zararlar, poliçeye eklenecek özel bir şart ile ek bir sorumluluk alınması durumunda teminat kapsamında sayılacaktır¹⁴³.

Sigortacı, rizikonun gerçekleşmesiyle zarar görenin işleten veya sigortacı aleyhine açmak zorunda kaldığı davanın masraflarını gidermekle yükümlüdür¹⁴⁴. Buna ilave olarak, sigorta ettirenin kaza sebebiyle karşılaştığı haksız taleplere karşı hukuki savunması da (hem cezai kovuşturma hem de tazminat bakımından) genel şartlar çerçevesinde teminata dâhildir¹⁴⁵. Meydana gelmiş olan kazada, zarara engel olunması veya zararın azaltılması maksadıyla, sigorta ettiren kişinin yapacağı makul miktardaki ve zorunlu masraflar da sigorta teminatı kapsamı içerisindedir¹⁴⁶.

Sigorta tazminatının miktarı, gerçek zarar miktarı ile sınırlıdır¹⁴⁷. Bu husus, sigorta hukukunda hâkim olan zenginleşme yasağı ilkesinin bir yansımasıdır¹⁴⁸. Söz konusu ilke trafik sigortası için de geçerli olup, sigortacı, sigorta kapsamında gerçek zarar miktarını aşan bir ödeme yapamaz. Diğer yandan, sigortacı gerçek zararın sigorta bedeline (poliçe limitine) kadar olan kısmını ödemekle yükümlüdür¹⁴⁹. Sigortacının poliçe limitine kadar olan sorumluluğu asıl alacak bakımından geçerlidir. Sigorta şirketi kendisine karşı açılmış bir davada asıl alacak yanında örneğin; yargılama gideri, avukatlık ücreti, asıl alacağın faizi gibi kalemlerden de sorumlu tutulmaktadır. Sigorta şirketi bu tutarları poliçe limitleri dışında karşılamakla yükümlüdür. Sigorta şirketinin poliçe limitini aştığı gerekçesiyle söz konusu kalemleri ödemekten kaçınması mümkün değildir.

KZMSS Genel Şartları m. A.5'te sayılan ve trafik sigortası kapsamındaki teminatlar aşağıda açıklanacaktır.

¹⁴³ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 7.

¹⁴⁴ ASLAN DÜZGÜN; s. 199.

¹⁴⁵ Bkz. KZMSS Genel Şartları m. A.4; ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 8.

¹⁴⁶ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 8.

¹⁴⁷ BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz (2017) Trafik Kazalarında Tazminat Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 298; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/8595 Karar: 2016/5905 Karar Tarihi: 12.05.2016 “...Trafik sigortacısı tarafından sigorta sözleşmesi uyarınca sigortalıya karşı açılan rücu tazminat davalarında, **sigortalının sorumlu olduğu miktar yapılan ödeme miktarı olmayıp gerçek zarar miktarı kadardır**. Bu nedenle mahkemece, zarar görenlere yapılması gereken gerçek ödeme miktarı tespit edilerek davacı tarafça yapılan ödeme miktarı daha fazla olsa da davalının gerçek zarar miktarıyla sorumluluğuna karar verilmesi gerekir. Bu nedenle mahkemece öncelikle ...'un yakınlarının yoksun kaldığı gerçek destek zararı miktarının belirlenmesi gerekmektedir...” Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı.

¹⁴⁸ ŞENOCAK; s. 191.

¹⁴⁹ CAN, Mertol (2018) Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 149.

1.1.1. Maddi Zararlar Teminatı

Trafik sigortası kapsamındaki teminat türlerinden ilki maddi zararlar teminatıdır. Hak sahibi olan kişinin, kaza tarihi itibarıyla KZMSS Genel Şartları m. A.5'te tanımlanan ve zarar gören araçta oluşan değer kaybı da dâhil olmak üzere, doğrudan malları üzerindeki azalmaları maddi zarar olarak kabul edilmektedir¹⁵⁰.

Trafik sigortası kapsamına giren kazalarda araç değer kaybı, talep edilmesi halinde, KZMSS Genel Şartları m. A.5-a gereğince ilgili alanda ruhsat sahibi olan sigorta eksperlerince tespit edilir. KZMSS Genel Şartları ekinde yer alan esaslara göre değer kaybının tespiti yapılır. “*Ek-1 Değer Kaybı*” başlıklı düzenlemenin giriş kısmında, değer kaybı zararının ödenebilmesi için zarar görenin talepte bulunması koşulu konmuş fakat bu düzenleme öğretide isabetli olarak eleştirilmiştir. Zira araç değer kaybı da hasara bağlı bir zarar kalemi olduğundan, ödenmesinin talebe bağlanması hem hayatın olağan akışına aykırıdır, hem de sigortacı tarafından gerçek zararın ödenmesi gerektiğine dair sigortacılık ana ilkesine aykırı bulunmuştur¹⁵¹.

1.1.2. Sürekli Sakatlık Teminatı

Trafik sigortası kapsamında sayılabilecek bir kaza neticesinde, zarara uğrayan kişinin bir daha iyileşemeyecek biçimde sakatlanması, sürekli iş göremezlik veya sürekli sakatlık hali olarak ifade edilmektedir¹⁵².

Trafik sigortası kapsamındaki bir kazada yaralanan üçüncü şahsın, sürekli sakatlık nedeniyle gelecekte ekonomik açıdan uğrayacağı maddi zararları tazmin etmek amacıyla, KZMSS Genel Şartları ekinde düzenlenen esaslar doğrultusunda belirlenecek teminat, sürekli sakatlık teminatıdır¹⁵³. Trafik kazası sebebiyle zarar gören kişinin tedavisinin sonuçlanması akabinde, yetkili bir hastaneden özürli sağlık kurulu raporu alınması ve

¹⁵⁰ YILDIZ, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Ana Esaslar ve Sorunlar”, s. 15.

¹⁵¹ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 9; Bkz. KZMSS Genel Şartları Ek-1.

¹⁵² GÜNAŞTI CANTUTUMLU; s. 10.

¹⁵³ Bkz. KZMSS Genel Şartları Ek-3.

kişinin sürekli sakatlık oranının tespitinden sonra ortaya çıkan bakıcı giderleri bu teminat limitleri ile sınırlı olmak şartıyla sürekli sakatlık teminatı kapsamındadır¹⁵⁴.

KZMSS Genel Şartları m. A.5-c gereğince, sürekli sakatlık tazminatının belirlenmesine esas olacak şekilde kişinin sakatlık oranının belirlenmesinde, sakatlık ölçütü sınıflandırılması ve özörlölere verilecek sağlık kurulu raporlarına dair mevzuat çerçevesinde hazırlanacak sağlık kurulu raporu dikkate alınmalıdır. Kişinin sürekli sakatlık oranı; 01.10.2008 tarihinden önce meydana gelen kazalarda “*Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü*” hükümlerine göre, 01.08.2008 ve 01.09.2013 tarihleri arasında meydana gelen kazalarda “*Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği*” hükümleri esas alınarak, 01.09.2013 tarihinden sonra meydana gelen kazalarda ise “*Maluliyet Tespit İşlemleri Yönetmeliği*” çerçevesinde belirlenmektedir¹⁵⁵. Yine aynı madde gereğince tazminat ödemesinde, ilgili sağlık hizmet sunucuları tarafından düzenlenecek trafik kazasına ilişkin belgelerde nedensellik bağıyla ilgili tespitin yer alması durumunda, bu tespitin aksini ispat sigorta şirketine aittir. Sigortacı söz konusu rapora itiraz ettiğinde, mağdurun itiraz üzerine yaptığı belgelenmiş harcamalarını, sürekli sakatlık teminatı kapsamında karşılamakla yükümlüdür.

Sürekli sakatlık tazminatı, KZMSS Genel Şartları ek-3’te belirlenen kıstaslara göre hesaplanır. Kişinin bireysel özellikleri hesaplamada dikkate alınır; kişinin yaşı, vergilendirilmiş geliri vb. tazminatın belirlenmesinde rol oynar. Sürekli sakatlık durumunda kişinin bakıcı gideri ihtiyacı da doğabilir. Bakıcı giderine ilişkin detaylı açıklamalar “*Sağlık Giderleri Teminatı*” başlığı altında anlatılacaktır.

¹⁵⁴ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 10; CEBE; s. 736.

¹⁵⁵ KESKİN, Fikri Tunç (2017) Uygulamada Sigorta Hukuku Cilt II, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 1858-1859; YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2016/13076 Karar:2019/6001 Karar Tarihi: 14.05.2019 “...Maluliyete ilişkin alınacak raporlar kaza tarihi 11.10.2008 tarihinden önce ise *Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü*, 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında *Çalışma Gücü Ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği*, 01.09.2013 tarihinden sonra da *Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliğine* uygun olarak düzenlenmesi gerekir...” Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı.

1.1.3. Destekten Yoksun Kalma (Ölüm) Teminatı

Ölüm kavramı TTK veya KTK kapsamında tanımlanmamış olsa da, Yargıtay'ın bazı kararlarında ölüm kavramına ve çeşitlerine ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir. Bu açıklamalara göre, ölüm olayı doğal ve zorlamalı ölümler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Doğal ölüm, belirli bir ömrü yaşamış kişilerde herhangi bir hastalık veya hasta olmadan meydana gelen ölüm halidir. Zorlamalı ölüm ise ölüm zamanı gelmeden evvel, herhangi bir sebep dolayısıyla bir kişinin ölmesi olarak açıklanmıştır¹⁵⁶.

Kaza neticesinde üçüncü kişinin ölümü nedeniyle ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere KZMSS Genel Şartları ekinde yer alan esaslar çerçevesinde belirlenecek tazminat destekten yoksun kalma tazminatıdır¹⁵⁷. Destek kaybından doğan zarar, desteğe yönelik haksız fiil neticesinde, haksız fiilin mağdurunun uğradığı doğrudan bir zarar değildir. Bu zarar desteğini kaybeden üçüncü şahsın yansıma yoluyla uğradığı zarardır¹⁵⁸. Destekten yoksun kalma tazminatı, desteğin geride mirasçı olarak bıraktığı kişilere değil, ölenin desteğinden yoksun kalan kişilere aittir. Yoksun kalan, bu hakkı doğrudan doğruya asli bir şekilde kazanır ve bu hak üzerinde desteğin mirasçılarının herhangi bir talep ve tasarruf hakkı bulunmamaktadır¹⁵⁹. Yani ölen kişinin desteğinden yoksun kalan kişi, anne, baba, eş, çocuk olabileceği gibi, akrabalık ilişkisinin bulunmadığı başka bir kişi de olabilir. Burada dikkate alınması gereken ölenin, geride kalan kişiye destek olup olmadığı hususudur.

Destekten yoksun kalma tazminatının miktarının tespitinde ölen kişi esas alınmaktadır¹⁶⁰. Yani ölen kişinin bireysel özelliklerine göre (ölen kişinin vergilendirilmiş geliri, yaşı vb.) tazminat hesabı yapılır. Ancak bazı durumlarda tazminatın hesaplanmasına destekten yoksun kalanın yaşı vb. özellikleri de dikkate alınmalıdır. Örneğin, babasının vefatı ile destekten yoksun kalan çocuk bakımından tazminat hesabı yapılırken çocuğun yaşı da dikkate alınacaktır. Yargıtay'ın yerleşik uygulaması gereğince erkek çocuklar 18 yaşına, kız çocuklar 22 yaşına kadar; yükseköğrenim görüyorlarsa 25 yaşına kadar destek

¹⁵⁶ GÜNAŞTI CANTUTUMLU; s. 9; Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 1996/3239 Karar: 1996/4799 Karar Tarihi: 28.06.1996.

¹⁵⁷ NARTER, Sami (2018) Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları - Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 106.

¹⁵⁸ KESKİN, Cilt II, s. 1864.

¹⁵⁹ KESKİN, Cilt II, s. 1874.

¹⁶⁰ Bkz. KZMSS Genel Şartları Ek-2.

görecektirlerdir. Yaşam boyu bakım gerektirecek seviyede hasta olan çocuklar bakımından ise destek süresi ölen babanın yaşam süresi kadar olacaktır¹⁶¹.

1.2. Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasının Kapsamı Dışında Kalan Haller

KTk m. 92’de sayılan zararlar ve bu hükme paralel olarak KZMSS Genel Şartları m.A.6’da sayılan zararlar trafik sigortasının kapsamı dışında bırakılmıştır. Söz konusu hükümlerde sayılan zararlar sigortacı tarafından karşılanmazlar¹⁶². Zarara uğrayan kişiler, teminat dışında kalan zarar kalemlerini (Örneğin; manevi tazminat) zarara sebep olan kişiden genel hükümler çerçevesinde talep edebilirler.

1.2.1. İşletilme Halinde Olmayan Araçların Sebep Olacağı Zararlar

İşletilme halinde olmayan motorlu araçların sebep olduğu kazalar, daha önce de değinildiği üzere trafik sigortasının kapsamı dışındadır. Başka bir ifadeyle, bir kazanın trafik sigortası kapsamında sayılabilmesi için, kazanın araç işletilme halindeyken meydana gelmiş olması şarttır.

KTk’da aracın işletilme halinde olmasından bahsedilmişse de bu kavramın tanımlaması yapılmamıştır. Aracın işletilme halinde olmasından anlaşılması gereken ise, motorlu aracın mekanik aksamının çalışması ve motor gücüyle hareket etmesidir. Mekanik aksamı çalışmayan ve hareket etmeyen araçlar işletilme halinde değildir ve araç bu durumdayken meydana gelen kazalarda oluşan zararlar sigorta himayesi kapsamı dışındadır¹⁶³.

¹⁶¹ ÇELİK; Çelik Ahmet (2016) Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 259.

¹⁶² ARSLAN; s. 205; KENDER; “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi” s. 14; KUBİLAY, s. 114; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 543.

¹⁶³ KESKİN; CİLT II, s. 1662.

1.2.2. Hak Sahibinin Kendi Kusuruna İsalet Eden Tazminat Talepleri ile İlgililerin, Sigortalının Sorumluluk Riski Kapsamında Olmayan Tazminat Talepleri

Hak sahibinin kendi kusuruna isabet eden tazminat talepleri TBK m. 52'nin bir tekrarı niteliğinde olup, hiç kimsenin kendi kusurundan yararlanamayacağı ilkesinin bir yansımasıdır. Trafik sigortasının sigortacısı, bu doğrultudaki bir talepten sorumlu değildir. İşletenin bu yöndeki sorumluluğu genel hükümlere tabidir. Yine ilgili kişilerin, sigortalının sorumluluk riski dâhilinde olmayan tazminat talepleri de trafik sigortasının kapsamında değildir¹⁶⁴. Bu iki durum daha önce sadece 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren yeni KZMSS Genel Şartları ile düzenlenmiş olup, KTK'da açıkça yazılmamıştı.

Hak sahibinin kendi kusuruna isabet eden tazminat talepleri (KTK m.92-g) ve ilgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri (KTK m.92-h) 14.04.2016 tarih ve 6704 sayılı torba yasa m. 4 ile KTK m. 92'ye eklenmiştir. Değişiklik öncesinde, sigortalının kendi kusuruna denk gelse dahi, işleten ve sürücü yakınlarının *can* zararları Yargıtay uygulaması gereğince teminat kapsamında sayılmaktaydı. Söz konusu değişiklik ile işleten ve sürücü yakınlarının *can* zararlarının teminat kapsamında sayılmasına dair öğretideki görüşlerin ve yerleşik Yargıtay uygulamasının etkisiz kılınmak istendiği ileri sürülmüş, bu sebeple eleştiriler yapılmıştır¹⁶⁵.

ÇELİK'e göre; sürücü ve işletenin kusurlu olmaları koşuluyla, sürücü ve işleten yakınlarının bedensel zararlarının teminat kapsamında olduğu; sürücü veya işletenin ölümleri sonucunda (yine sürücü ve işletenin kusurlu olmaları koşuluyla) destekten yoksun kalanların zararlarının teminat kapsamında olduğu; bu durumlarda zarar görenlerin aracın sigortasından tazminat alabilecekleri ileri sürülmüştür¹⁶⁶. Zira KTK m. 92/b'de geçen; *“Sigortalının, Eşinin, Sigortalının Usul ve Fûrunun, Sigortalıya Evlat Edinme İlişkisiyle Bağlı Olanların, Sigortalının Birlikte Yaşadığı Kardeşlerinin, Mallarına Gelen Zararlar Sebebiyle İleri Sürebilecekleri Talepler”* ile kast edilenin; *“maddede sayılan kişilerin, sadece mallarına ilişkin zararlarının KZMSS kapsamı dışında kaldığı anlamına geldiği”*

¹⁶⁴ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 11-12.

¹⁶⁵ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 543.

¹⁶⁶ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 543.

şeklinde bir görüş benimsenmiştir. Fakat Yargıtay, hükmü bu şekilde yorumlamamış ve isabetli olarak mallara ilişkin zararların yanı sıra, sayılan kişilerin bedensel zararlarının ve işleten ya da sürücü ölümlerinde destekten yoksun kalanların zararlarının teminat kapsamı dışında kaldığını kabul ederek bu yönde kararlar içtihat etmeye başlamıştır.

1.2.3. Sigortalının Kendisinin ve Bazı Yakınlarının Mallarındaki Zararlar Nedeniyle İleri Sürebilecekleri Talepler

KTk m. 92/b hükmü gereğince KZMSS Genel Şartlarına konulan bu hüküm ile sigortalının maddede sayılan yakınlarının mallarında oluşan hasar ve kayıpların tazmini sigortacıdan istenemeyecektir¹⁶⁷. KZMSS Genel Şartları m. A.6-ç gereğince, sigortalının eşinin, çocuklarının, ana ve babası ile birlikte yaşadığı kardeşlerinin sigorta güvencesinden yararlanamamasının nedeni; bu kişilerin zarara uğramaları halinde, araç sahibi veya işletenden zarar talep etmeyecekleri varsayımıdır¹⁶⁸.

Söz konusu maddede sayılan kişilerin mallarına ilişkin zararların teminat kapsamı dışında bırakılması, uzun yıllar boyunca bu kişilerin bedensel zararlarının sigorta güvencesi kapsamında sayılmasına sebebiyet vermiştir. Bu maddenin sınırlı olarak yorumlanması ve sadece mallara ilişkin zararları kapsadığı düşüncesi sonucunda trafik kazasında tam kusuru ile vefat eden işletenin yakınları trafik sigortası sigortacısından destekten yoksun kalma tazminatı alabilmişlerdir¹⁶⁹.

1.2.4. Destekten Yoksun Kalanın, Sigortalının Sorumluluğunda Olmayan ya da Sigortalının Sorumluluğunda Olsa da Destek Şahsının Kusuruna İsbet Eden Destek Tazminatı Talepleri

“Destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının

¹⁶⁷ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 12.

¹⁶⁸ ASLAN DÜZGÜN; s. 202; BOZER; s. 208.

¹⁶⁹ KAYIHAN, “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS = Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçıların Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvuruları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler” s. 256.

sorumluluk riski kapsamında beraber birlikte destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri” de KZMSS Genel Şartları m. A.6-d gereğince trafik sigortasının kapsamı dışındadır. KTK m. 92/a gereğince, işletenin bu yasa gereği fiillerinden sorumlu olduğu kişilere karşı yöneltebileceği tüm zarar kalemleri trafik sigortasının kapsamı dışındadır. Trafik sigortasının asıl amacı, işletenin üçüncü şahıslara karşı olan hukuki sorumluluklarının güvence altına alınması olduğuna göre, işletenin ve onun emir ve talimatı altında hareket eden kişilerin eylemleri neticesinde işletenin kendisinde oluşan bedensel ve maddi zararların trafik sigortasının kapsamı dışında kalması doğaldır¹⁷⁰.

KTK ve KZMSS Genel Şartlarında 2015 ve 2016 yıllarında yapılan değişikliklerden önce uygulama çok daha farklıydı. 01.06.2015 tarihinde yeni KZMSS Genel Şartlarının yürürlüğe girmesi ile yapılan değişiklik öncesinde Yargıtay, KZMSS’nin asıl amacının işletenin üçüncü kişilere karşı olan hukuki sorumluluklarının güvence altına alınması olduğu ilkesinden, ilk olarak sürücü yönünden ayrılmış ve sürücünün karıştığı trafik kazası sebebiyle kendisinin de yaralanması nedeniyle yaptığı tedavi giderleri ile iş göremezlik zararlarının trafik sigortası kapsamında ödenmesi gerektiği şeklinde kararlar içtihat etmiştir. Daha sonra da trafik kazası sonucu sürücünün ölümü halinde onun hak sahiplerinin, trafik sigortası sözleşmesine dayanarak sigortacıdan destek tazminatı talep edebileceği yönünde kararlar vermiştir. KTK m. 92/b hükmü hak sahipleri lehine yorumlanmış ve maddede sayılan kişilerin malvarlığına ilişkin zararlarının teminat kapsamı dışında kaldığı bedensel zararlarının teminat kapsamında olduğundan hareketle kararlar verilmiş, buna ilave olarak işleten ve sürücü yakınları üçüncü kişi kabul edilerek destek tazminatının sigortacıdan istenebileceği sonucuna ulaşılmıştır¹⁷¹.

¹⁷⁰ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 13.

¹⁷¹ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 13; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2013/10062 Karar: 2014/9174 Karar Tarihi: 05.06.2014 “...Şu hale göre; araç sürücüsü murisin, ister kendi kusuru ister bir başkasının kusuru ile olsun salt ölmüş olması, destekten yoksun kalanlar üzerinde doğrudan zarar doğurup; bu zarar gerek Kanun gerek poliçe kapsamıyla teminat dışı bırakılmamış olmakla, davacıların hakkına, desteklerinin kusurunun olması etkili bir unsur olarak kabul edilemez ve destekten yoksunluk zararından kaynaklanan hakkın sigortacıdan talep edilmesi olanaklıdır.

Sigortalı araç sürücüsünün yakınlarının uğradıkları destek zararlarının trafik sigortacısının sorumluluğu kapsamı dışında kaldığına ilişkin Kanunda ve buna bağlı olarak poliçede açık bir düzenleme bulunmadığı da uyumsuzluk konusu değildir.

Davacının uğradığı zarara bağlı olarak talep ettiği hak, salt miras yoluyla geçen bir hak olmayıp, bilimsel ve yargısal içtihatlarda kabul edildiği üzere destekten yoksun kalanın şahsında doğrudan doğruya doğan, asli ve bağımsız bir talep hakkıdır.

Davacıların ölenin salt mirasçısı sıfatıyla değil, destekten yoksun kalan üçüncü kişi sıfatıyla dava açtığı, ölüm nedeniyle doğrudan davacılar üzerinde doğan destekten yoksunluk zararının oluşumundaki

Ancak bu içtihatlar, uygulandığı dönemde öğretilde eleştirilmiştir. Bununla birlikte, eleştirilen bu görüşü destekleyen görüşler de olmuştur¹⁷². Hak sahibinin kendi kusuruna isabet eden tazminat talepleri ve ilgili kişilerin sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat taleplerinin yasaya eklenmesiyle, işleyen ve sürücü yakınlarının can zararlarının teminat kapsamında sayılmasına ilişkin öğretildeki görüşlerle Yargıtay uygulamasının etkisiz kılınmak istendiğinden bahisle eleştirildiğinden bahsetmiştik. Yargıtay'ın eski uygulamasını destekleyen görüşü savunanlar KTK m. 92/b'nin halen yürürlükte olduğu, neticede Yargıtay'ın mevcut uygulaması ile devam edeceği görüşünü savunmuşlardır. Fakat Yargıtay mevcut uygulamasını yasada yapılan değişiklik doğrultusunda değiştirmiş ve yeni tarihli kararlarında KTK m. 92/b'nin geniş yorumlanmasından isabetli şekilde vazgeçmiştir. Zira KZMSS'nin amacı, trafik kazalarından kaynaklı olarak üçüncü şahısların uğrayacağı zararların teminat altına alınmasıdır. Yorumun bu şekilde değiştirilmesi, kimsenin kendi kusurundan faydalanamayacağı ilkesiyle de örtüşmektedir¹⁷³.

kusurun davacılara yansıtılamayacağı, dolayısıyla araç sürücüsünün veya işletenin tam kusurlu olmaları halinde, desteğinden yoksun kalan davacıları etkilemeyeceğine, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları'na göre, aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı davalı sigorta şirketi, işletenin üçüncü kişilere verdiği zararları teminat altına aldığına ve olayda işleyen veya sürücü tam kusurlu olsalar bile, destekten yoksun kalan davacıların da zarar gören üçüncü kişi konumunda bulunduğundan, davalı sigorta şirketinin sorumlu olacağına karar vermek gerekir..." Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı.

¹⁷² Ayrıntılı açıklamalar için Bkz. ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 550; KILIÇOĞLU; Mustafa; s. 601-602.

¹⁷³ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2018/1535 Karar: 2018/8872 Karar Tarihi: 09.10.2018 "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası'nın; motorlu bir aracın karayolunda işletilmesi sırasında, bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olması halinde, o aracı işletenin zarara uğrayan 3. kişilere karşı olan sorumluluğunu belli limitler dâhilinde karşılamayı amaçlayan ve yasaca yapılması zorunlu kılınan bir zarar sigortası türü olduğu anlaşılmaktadır. Motorlu araçların işletilme tehlikesine karşı, zarar gören üçüncü şahısları korumak amacıyla getirilmiş olan bu düzenleme ile öngörülen sorumluluğun bir kusur sorumluluğu olmayıp sebep sorumluluğu olduğu, böylece araç işletenin sorumluluğunun sebep sorumluluğunun ikinci türü olan tehlike sorumluluğuna ilişkin bulunduğu öğretilde ve yargısal içtihatlarla kabul edilmektedir (Fikret Eren, Borçlar Hukuku, 9. Bası, s. 631 vd.; Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, Genişletilmiş 10. Baskı, s. 264 vd)...KTK'nın "Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Dışında Kalan Hususlar" başlıklı 92. maddesinde:

"Aşağıdaki hususlar, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadır:

b) İşletenin; eşinin, usul ve fûruunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler," hükmü ile zorunlu trafik sigortacısının hangi zararlardan sorumlu olmadığı düzenleme altına alınmış; burada örnekseme yoluna gidilmeyip; tek tek ve tahdidi olarak sorumlu olunmayan haller sıralanmıştır.

Somut olayda davacı ...'nin maliki ve davalı ... Sigorta A.Ş.'nin zorunlu trafik sigortacısı olduğu aracı kullanan muris tek taraflı trafik kazası sonucu vefat etmiş, işleyen- sigortalı davacı baba ... kendisi için kendi zorunlu trafik sigorta şirketi olan ... Sigorta A.Ş.'den destekten yoksun kalma tazminatı talep etmiş, mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir. Oysaki yukarıdaki açıklamalar ışığında zorunlu trafik sigortasının amacı, trafik kazaları sonucu 3. kişilere verilecek zararların güvence altına alınmasıdır. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 92. maddesi ve Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.3.b maddesinde "işleten tarafından ileri sürülecek tazminat talepleri"nin teminat kapsamı dışında kalacağı hüküm altına alınmıştır. Buna göre işletenin, işleten olarak kendi

1.2.5. Sigortalı Araçta Taşınmakta Olan Eşyanın Uğrayacağı Zararlar Nedeniyle Sigortalıya İleri Sürülecek Talepler

KTK m. 92/e ve KZMSS Genel Şartları A.6-e uyarınca, zarar gören kişilerin yanında bulunan bagaj ve benzeri eşya haricinde, sigortalının aracında ya da bu araç aracılığıyla çekilen römorkta/yarı römorkta taşınan eşyada oluşabilecek zararlardan ötürü sigortalıya karşı ileri sürülecek talepler, trafik sigortasının kapsamı dışındadır. Sigorta ettiren, bu tür zararlardan genel hükümlere göre sorumludur.

Şunu belirtmek gerekir ki, sigorta teminatının dışında kalan eşya zararları; sigortalı araçta taşınan eşyaya ilişkindir. Sigortalı aracın başka bir araca çarpması sonucunda, o araçta taşınan eşya zarar görmüşse trafik sigortası sigortacısı, poliçe limitleri dâhilinde, meydana gelen zarardan sorumlu olur¹⁷⁴.

1.2.6. Manevi Tazminat Talepleri

Trafik kazası sonucunda üçüncü kişilerin maddi ve manevi nitelikli zararları ortaya çıkabilir. KTK m. 92/f ve KZMSS Genel Şartları m. A.6-f hükümleri uyarınca manevi tazminat talepleri trafik sigortasında sigorta himayesi kapsamına dâhil değildir. Trafik kazası neticesinde işletenin sorumlu olacağı manevi tazminatın TBK'nın haksız fiil hükümlerine göre belirlenmesi gerekir ve söz konusu zarar kalemi sigortacıdan talep edilemez¹⁷⁵.

1.2.7. Sigortalının, Eylemlerinden Sorumlu Olduğu Kişilere Karşı Yöneltebileceği Talepleri

KTK m. 92/a ve KZMSS Genel Şartları m. A.6-g gereğince, sigorta şirketi, sigortalının KTK uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebilecek taleplerden sorumlu değildir. Söz konusu talepler, trafik sigortasının kapsamı dışındadır.

sorumluluğunu üstlenen davalı zorunlu trafik sigortacısından tazminat talebinde bulunması mümkün değildir...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

¹⁷⁴ KILIÇOĞLU; Mustafa; s. 603; ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 30.

¹⁷⁵ BAĞRIAÇIK; s. 263; KARA; s. 240.

Trafik sigortasının asıl amacı, işletenin üçüncü şahıslara vereceği zararları güvence altına almak olduğundan, sigorta yaptıran işletenin emir ve talimatı dâhilinde hareket edenlerin eylemleri neticesinde işletenin maruz kaldığı maddi ve bedeni zararlar, doğal olarak bu sigortanın kapsamı dışında olacaktır¹⁷⁶.

1.2.8. Sigortalının Aracında veya Bu Araç Vasıtasıyla Çekilen Araçlarda Oluşan Zararlardan Kaynaklı Talepler

KTK m. 3'te römork *“motorlu araçla çekilen insan veya yük taşımak için imal edilmiş motorsuz taşıttır”* şeklinde tanımlanmıştır. Motorlu araç tarafından çekilen römorkun sebebiyet verdiği zararlar dolayısıyla sorumluluk KTK m. 102/1 ile ayrıca düzenlenmiş olup, bu şekilde bir zarardan dolayı işletenin sorumluluğu genel hükümlere tabi kılınmıştır¹⁷⁷. Çekici aracın sorumluluk sigortası, işletenin, römorkun sebebiyet verdiği zararlardan ötürü sorumluluğunu da kapsar. Ancak insan taşıma için kullanılan römorklar, römork için ek bir sorumluluk sigortası yaptırılmadıkça, trafiğe çıkarılamaz. İnsan taşımada kullanılan römorklar, bunlar için poliçede özel olarak şartları belirlenecek ek bir kloz konmadıkça teminata dâhil olmaz. Yani insan taşımada kullanılan römorklar, sigorta poliçesinde ek bir teminat kararlaştırılırsa teminat kapsamında olurlar.

Trafik sigortasının genel yapısı gereği, sigorta ettirenin aracının uğrayacağı zararlar da trafik sigortasının kapsamı dışında kalmaktadır. Bu husus KZMSS Genel Şartları m. A.6-ğ ile de hüküm altına almıştır.

1.2.9. Aracın Çalınması ya da Gasp Edilmesi Halinde Meydana Gelecek Talepler

Çalınan ya da gasp edilen araçlardan kaynaklanan ve KTK'ya göre sigortalının sorumluluğu dışında kalan zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek araca binen kişilerin zarara görmeleri sebebiyle ileri sürülebilecek talepler ile aracı çalan veya gasp eden kişilerin talepleri, KZMSS Genel Şartları m. A.6-h hükmü ve KTK gereğince

¹⁷⁶ KESKİN; Cilt II, s. 1639.

¹⁷⁷ KESKİN; Cilt II, s. 1668.

trafik sigortası kapsamı dışındadır. Bu tür olaylar dolayısıyla zarar gören kişiler doğrudan doğruya Güvence Hesabına başvurabilirler¹⁷⁸.

1.2.10. Motorlu Bisiklet Kullanımından Kaynaklanan Zararlar

KTK m. 92’de motorlu bisikletlerin sebep olduğu zararlar açıkça teminat dışında sayılmamışsa da KTK m. 103 ile motorlu bisiklet sürücülerinin sorumluluğu açıkça genel hükümlere tabi kılındığından, söz konusu araçların sebebiyet verdiği zararlar trafik sigortası teminatı kapsamı dışındadır¹⁷⁹. Bu husus KZMSS Genel Şartları m. A.6-ı ile de düzenlenmiş olup, KTK tanımlar kısmında tanımlanmış olan motorlu bisikletlerin (motor hacmi 50 cm³’ü geçmeyen, içten patlamalı motorlu ve hızı saatten 50 km’den az olan bisikletler) üçüncü kişilere verdikleri zararlar, trafik sigortasının kapsamı dışındadırlar ve genel hükümlere göre tazmin edilirler¹⁸⁰.

1.2.11. Terör Eylemlerinde Kullanılan Araçların Neden Olduğu Zararlar

KZMSS Genel Şartları m. A.6-i uyarınca, Terörle Mücadele Kanunu’nda belirlenen terör eylemlerinde ve bu eylemlerden kaynaklanan sabotajda kullanılan araçların sebep olduğu ve KTK uyarınca sigortalının sorumluluğu dışındaki zararlar ile aracın terör eyleminde kullanıldığını ya da kullanılacağını bilerek araca binen şahısların zarara uğramaları sebebiyle oluşacak talepler, aracı terör ve sabotaj eylemlerinde kullanan kişilerin talepleri trafik sigortasının kapsamı dışındadır¹⁸¹. Yine bu tür uyuşmazlıkların da genel hükümler kapsamında çözüme kavuşturulması gerekir.

¹⁷⁸ ARSLAN; s. 206; BAĞRIACIK; s. 264; ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 32.

¹⁷⁹ KESKİN; Cilt II, s. 1669.

¹⁸⁰ ASLAN DÜZGÜN; s. 204; ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 32.

¹⁸¹ ARSLAN; s. 206;

1.2.12. Motorlu Araç Kazalarından Dolayı Çevresel Zararlardan Kaynaklanan Talepler

KTİK'da yer almayan fakat KZMSS Genel Şartları m. A.6-j'ye eklenen bu hüküm ile motorlu aracın neden olduğı kaza sonucunda oluşın çevresel zararlar ile bozulan çevrenin yeniden oluşturulması amacı ile yapılacak masraflar trafik sigortasının kapsamı dışında tutulmuştur. Buradaki sorumluluk yine genel hükümlere tabidir¹⁸².

1.2.13. Kazayla Bağlantılı Olarak Oluşın Dolaylı ya da Yansıma Zararlar Nedeniyle Yöneltilebilecek Tazminat Talepleri

KZMSS Genel Şartları m. A.6-k uyarınca, zarar gören kişinin gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olaya bağılı olarak meydana gelen yansıma zarar veya dolaylı zararlar (Örneğın; gelir kaybı, kar kaybı, kira mahrumiyeti vs.) sebebiyle yöneltilecek tazminat talepleri trafik sigortası kapsamında değildir.

Yargıtay'ın yerleşik uygulamasına göre, aracın işletilememesinden kaynaklı kazanç kayıpları ve araç mahrumiyeti nedeniyle ödenmek durumunda kalınan ikame araç bedelleri trafik sigortası kapsamında olmasa da, söz konusu zarar kalemleri aracın işleteni, sürücüsü gibi aracın işletilmesinden ekonomik gelir sağlayan kişilerden genel hükümler çerçevesinde talep edilebilmektedir¹⁸³.

¹⁸² ULAŞ; "Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı" s. 33.

¹⁸³ KESKİN; Cilt II, s. 1682; YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2016/3933 Karar:2019/796 Karar Tarihi:04.02.2019 "...Davalı ..., diğeri davalıya ait aracın trafik sigortacısı olup, ... poliçesi gereğı davacının aracında meydana gelen gerçek zarar miktarı ile sınırlı olarak zarardan sorumludur. Davacı vekili, araç değeri kaybı yanında araç mahrumiyeti zararının da davalılardan tahsilini istemiş; mahkeme tarafından her iki zarar kaleminden tüm davalıların sorumluluğuna ilişkin hüküm tesis edilmiştir. Davacının araç mahrumiyetine ilişkin tazminat talebi, ...Şartlar ve poliçe özel şartları uyarınca teminat kapsamında bulunmamaktadır. Bu itibarla; dolaylı zarar mahiyetinde olan araç mahrumiyetine yönelik davacı isteminin davalı ... yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğı biçimde kabulüne hükmedilmesi doğru görülmemiştir..." Sinerji Mevzuat ve İctihat Programı.

1.2.14. İlgili Mevzuat Çerçevesinde Genel Hükümlere Tâbi Kılınmış Talepler

Trafik sigortası ile sınırlı sayıdaki tazminat talepleri teminat kapsamına alınmakta olup, bunlar dışında kalan zararlardan, işleten genel hükümlere göre sorumludur. Bu konuya ilişkin özel düzenleme KTK m. 87’de bulunmaktadır¹⁸⁴.

KTK m. 87 gereğince; “(1)Yaralanan veya ölen kişi, hatır için karşılıksız taşınmakta ise veya motorlu araç, yaralanan veya ölen kişiye hatır için karşılıksız verilmiş bulunuyorsa, işletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu ve motorlu aracın maliki ile işleteni arasındaki ilişkide araca gelen zararlardan dolayı sorumluluk, genel hükümlere tabidir. (2)Zarar görenin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında araçta taşınan eşyanın uğradığı zararlardan dolayı işletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu da genel hükümlere tabidir.”

Aslan Düzgün’e göre söz konusu düzenleme gereğince, hatır taşıması (karşılıksız) ya da aracın hatır için (karşılıksız) verilmesi esnasında meydana gelen zararlar da sigorta teminatı kapsamı dışında kalmaktadır¹⁸⁵.

Hatır taşıması, taşıyanın bir kimseyi aracına bindirip ücret almadan ve bir çıkarı olmadan bir yerden bir yere götürmesidir¹⁸⁶. Daha önce hatır taşıması konusunda açık bir hüküm bulunmadığından yargı kararları ile hatır taşıması teminat kapsamında sayılıyor ancak hâkim tarafından tazminattan bir miktar (Yargıtay uygulaması gereğince genellikle %20 oranında) indirim yoluna gidiliyordu. Fakat hâkim her durumda tazminattan indirim yapmak zorunda değildi, gerekçesini kararında tartışmak koşulu ile somut olaya göre indirim yapmayabiliyordu¹⁸⁷. Ancak eski genel şartlarda mevcut olmayan ve 01.06.2015

¹⁸⁴ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 33.

¹⁸⁵ ASLAN DÜZGÜN; s. 204; KILIÇOĞLU; Mustafa; s. 605.

¹⁸⁶ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 447.

¹⁸⁷ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 379; Yargıtay 4. Hukuk Dairesi Esas: 2004/3004 Karar: 2004/11140 Karar Tarihi: 07.10.2004 “Davacılar her ne kadar hatır taşıması bulunmadığını belirtse de gerçekte olayın gelişiminden desteğin hacden gelen yakınlarını karşılamak için akrabası olan davalıların aracına ücret ödemeksizin bindiği, dolayısıyla hatır için taşındığı anlaşılmaktadır. Bu haliyle hatır taşıması savunması doğrulandığından BK: 43. Maddesi uyarınca tazminattan bir miktar indirim yapılması gerekir.” ATEŞ, Hüseyin (2011) “Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğunun Azaltılması” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:97, s.307; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2016/4927 Karar: 2019/487 Karar Tarihi: 22.01.2019 “...Hatır taşımaları bir menfaat karşılığı olmadığı cihetle, bu gibi

tarihinde yürürlüğe giren yeni KZMSS Genel Şartları m. A.6.1 gereğince de ilgili mevzuatla genel hükümlere tabi kılınan taleplerin teminat kapsamı dışında kaldığı açık bir şekilde belirtilmiştir. Öte yandan KTK m. 92/1'e 26.04.2016 tarihinde eklenen i bendi ile *"Bu Kanun çerçevesinde hazırlanan zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları ve ekleri ile tanımlanan teminat içeriği dışında kalan talepler"* KZMSS kapsamı dışında tutulmuştur denilmiştir. Söz konusu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, hatır taşımasının artık teminat kapsamında olmadığı, bu sebeple Yargıtay uygulamasının bu yönde değişeceği kanaatindeyiz¹⁸⁸.

1.2.15. KTK'nın 104 üncü ve 105 inci Maddelerinde Düzenlenen Sorumluluklar

KTK m. 104 ile *motorlu araç ile ilgili mesleki faaliyette bulunanlar*; KTK m. 105 ile *yarışlar* düzenlenmiştir. Motorlu araç ile ilgili mesleki faaliyette bulunan işletme sahipleri (örneğin; araç tamircileri) bakım, onarım vb. sebeplerle kendilerine bırakılan araçların sebebiyet verdiği zararlardan işleten gibi sorumludur. Başka bir ifadeyle, işletme sahibi, kendisine bırakılan aracın herhangi bir zarara sebebiyet vermesi halinde, zarardan sorumlu olacaktır. Söz konusu zarardan trafik sigortacısı sorumlu olmaz.

KTK m. 105 gereğince, yarış düzenleyicileri de tıpkı motorlu araç ile ilgili mesleki faaliyette bulunanlar gibi yarışa katılanların ya da beraberindekilerin araçları ile gösteride kullanılan başka araçların sebep olduğu zararlardan işleten gibi sorumlu olacaklardır. Bu zarardan trafik sigortacısının sorumluluğu yoktur.

taşımalarda BK'nın 43. maddesi uyarınca tazminattan uygun bir indirim yapılması, gerek öğretide gerekse Yargıtay İçtihatlarında benimsenmiş ve yerleşmiş bulunmaktadır. Hatır taşımasından ya da kullanmadan söz edebilmek için yaralanan ya da ölen karşılıksız taşınmış olmalıdır. Taşınan veya kullananın yararının söz konusu olduğu durumda hatır taşıması ilişkisi gündeme geleceğinden işletenin sorumluluğu genel hükümlere göre değerlendirilecek ve ödenceden indirim yapılacaktır. Bu bakımdan hatır taşıma ilişkisinin değerlendirilmesinde taşıma ya da kullanmanın kimin çıkar ve yararına olduğunun saptanması önemlidir. Yarar ekonomik olabileceği gibi, ortak toplumsal değerleri de ilgilendirebilir. Ancak taşıma ve kullanmada işletenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin bir çıkarı veya yararının bulunması halinde hatır taşımasından söz edilemeyecektir. Ayrıca Hakim tazminattan mutlaka indirme yapmak zorunda değilse de bunun dahi gerekçesini kararında tartışması ve nedenlerini göstermesi gerekir. O halde mahkemece, bu savunma üzerinde durularak, taşımanın hatır için olup olmadığı, tarafların yakınlığı, varsa hatır için taşımanın kimin arzusu ve ne amaçla yapıldığı gibi olayın özel şartları göz önüne alınarak araştırma ve inceleme yapılması gerekmektedir. Dairemizin yerleşik uygulamasına göre de hatır indirimi oranı %20'yi geçemeyecektir." Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

¹⁸⁸ ULAŞ; "Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı" s. 34; KESKİN; Cilt II, s. 1675.

KTK m. 104 ve 105 kapsamına dâhil durumlar KZMSS Genel Şartları ve KTK gereğince trafik sigortasının kapsamı dışında tutulmuş olup, bu maksatla yaptırılan zorunlu mali sorumluluk sigortasına tâbidir.

1.2.16. Cezai Kovuşturmalardan Kaynaklanan Giderler ile Adli ve İdari Para Cezaları

KZMSS Genel Şartları m. A.6-n gereğince cezai kovuşturmalardan kaynaklanan tüm giderler; adli ve idari para cezaları trafik sigortasının kapsamı dışında tutulmuştur.

1.2.17. KZMSS Genel Şartları ve Ekleriyle Tanımlanmış Olan Teminat Kapsamı Dışındaki Talepler

Genel hüküm niteliği taşıyan KZMSS Genel Şartları m. A.6-o hükmüne göre, KZMSS genel ve özel şartlarında yer alan teminat türlerine ilişkin yine genel şartlarda sınırları ve türleri belirlenen zararlar teminat kapsamındadır. Burada belirlenen zararlar dışındaki talepler genel hükümlere tabidir¹⁸⁹. Aynı hüküm KTK m. 92/1 ile de düzenlenmiş olup, bu hüküm ile teminat kapsamının belirlenmesinde KZMSS Genel Şartları ve eklerinin esas alınması gerektiği söylenmektedir. Dolayısıyla esas alınacak ana düzenleme kanunun yaptığı gönderme ile KZMSS Genel Şartları olacaktır.

1.2.18. Sağlık Giderleri Teminatı

Trafik kazası nedeniyle zarar gören üçüncü kişinin bedenen eski haline gelmesini sağlamak üzere protez organ bedelleri de dahil olmak üzere, yapılan tüm tedavi masraflarını içeren teminat, sağlık giderleri teminatıdır. KZMSS Genel Şartları m. A.5-b gereğince kaza sebebiyle kazada zarar gören kişinin tedavisine başlanmasından itibaren, kişinin sürekli sakatlık raporu almasına kadarki tedavi sürecinde ortaya çıkan bakıcı giderleri, tedaviyle ilgili diğer giderler ve trafik kazası sonucunda çalışma gücünün kısmen ya da tamamen azalmasına bağlı giderler, sağlık gideri teminatı dâhilindedir.

¹⁸⁹ ULAŞ; “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı” s. 35.

Sağlık giderleri teminatı, *Sosyal Güvenlik Kurumunun* sorumluluğundadır. Söz konusu teminat dolayısıyla sigorta şirketinin ve Güvence Hesabının sorumluluğu 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanununun 98 inci maddesinde yapılan değişiklik uyarınca artık sona ermiştir.

Bu noktada incelenmesi gereken bir diğer husus, sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan bakıcı giderlerinin hangi teminat kapsamında karşılanması gerektiğidir. 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren KZMSS Genel Şartları öncesi dönemde sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra meydana gelen bakıcı ihtiyacı için hesaplanan tazminat, bakıcı giderinin sağlık giderlerinin bir uzantısı olması görüşünden hareketle sağlık giderleri teminatı kapsamında sayılmakta ve poliçenin sağlık giderleri teminatından karşılanmaktaydı. Yargıtay'ın da yerleşik uygulaması bu yöndeydi¹⁹⁰. Ancak yeni KZMSS Genel Şartları m. A.5-c bendinde, kaza neticesinde zarara uğrayan kişinin tedavisinin tamamlanmasından sonra, yetkili hastaneden alınacak özürlü sağlık kurulu raporu ile sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan bakıcı giderini (yaşam boyu bakıcı gideri) bu teminat limitleri içerisinde kalmak kaydıyla sürekli sakatlık teminatı kapsamında değerlendirmiştir¹⁹¹. KTK m. 98 ve KZMSS Genel Şartları m. A.5-c gereğince, sürekli sakatlık raporu alınıncaya dek ortaya çıkan bakıcı giderleri sağlık giderleri teminatı kapsamında iken (SGK tarafından karşılanacaktır); sürekli sakatlık raporunun alınmasından sonra meydana gelecek yaşam boyu bakıcı gideri ise “*sürekli sakatlık teminatı*” kapsamında karşılanacaktır¹⁹². Bu değişiklik, sürekli sakatlık oranı yüksek çıkan hak sahiplerinin, bakıcı giderine ilişkin tazminat taleplerinin, sigorta şirketinin sorumluluk alanından çıkmasına yol açabilecek bir düzenlemedir. Örneğin; sürekli sakatlık oranı çok yüksek olan ve sürekli sakatlık tazminatının poliçe limitine kadar olan kısmının tamamını alan bir kazazede, bu düzenlemeden sonra bakıcı

¹⁹⁰ YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2015/15411 Karar:2018/7972 Karar Tarihi:19.09.2018 “*Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası genel şartlarında sakatlık nedeniyle ayrı, tedavi giderleri nedeniyle ayrı teminatlar verilmiştir.*

Sakatlık tazminatı hesaplanırken mağdurun meslekte kazanma gücü kaybı oranına göre elde edeceği gelirdeki azalma hesaplanırken, bakıcı giderleri ise mağdurun bakımı, hastaneye gidip gelmesi, ilaçları, gerektiğinde sürekli yanı başında bulunması gereken hasta bakıcı-yardımcı maaş ve ücretleridir.

Daimi işgücü kaybı tazminatı ile yaşam boyu bakım giderleri farklı tazminat kalemleri olup yaşam boyu bakıcı giderlerinin sakatlık teminatı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Dairemizin kökleşen içtihatları da bu yöndedir.

Bu halde yaşam boyu bakıcı giderlerinin ZMMS poliçesinde tedavi giderleri teminatından olduğunun kabulü ile uzman bilirkişiden PMF yaşam tablosu verilerine göre rapor alınarak karar verilmesi gerekirken yanlışlı değerlendirme sonucu yaşam boyu bakıcı giderinin sakatlık teminatı kapsamında değerlendirilerek yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir.” Sinerji Mevzuat ve İtihat Programı.

¹⁹¹ KESKİN; Cilt II, s. 1855.

¹⁹² KESKİN; Cilt II, s. 1855.

gideri için hesaplanacak tazminat miktarını, sürekli sakatlık için belirlenen poliçe limitinin tamamını aldığı için sigorta şirketinden tahsil edemeyecek, yalnızca işletenden bu tazminatı tahsil etmeye çalışacaktır.

2. ZARAR GÖRENLERİN SİGORTACIYA DOĞRUDAN BAŞVURU HAKKI

TTK m. 1478 hükmü uyarınca zarara uğrayan kişi, uğradığı zararın sigorta bedeline (poliçe limitine) kadar olan bölümünün tazmin edilmesini, sigorta sözleşmesi bakımından öngörülen zamanaşımı süresi içerisinde kalmak koşuluyla, doğrudan doğruya sigortacıdan isteyebilir¹⁹³. Önceki dönemde özel sigorta türlerine göre (Örneğin; KZMSS sigortası) özel hükümlerde belirtilen doğrudan başvuru hakkı, TTK m. 1478'in düzenlenmesiyle tüm sorumluluk sigortalarına uygulanabilecek şekilde genişletilmiştir. Fakat bu durum sigorta sözleşmesini üçüncü kişi lehine sözleşme haline getirmez; başvuru hakkının kaynağı doğrudan yasadır¹⁹⁴. Zarar gören kişilerin sadece zarar verene (sigortalıya) ya da sadece sigortacıya karşı da talep hakkı bulunmaktadır. Zarar veren kişi, sigortasının olduğunu ve öncelikle sigorta şirketine başvuruda bulunulması gerektiğini ileri süremeyeceği gibi; sigortacı da öncelikle sigorta ettirene başvurulması gerektiğini ileri süremez. Zira zarar görenin sigortacı ya da sigorta ettirene başvuruda seçimlik hakkı mevcuttur¹⁹⁵. Zarar veren ve sigortacı müteselsil olarak kaza neticesinde meydana gelen zarardan sorumludurlar¹⁹⁶. Söz konusu hüküm, yasanın düzenlenme amacına bakıldığında emredici niteliktedir ve taraflar sözleşme ile doğrudan sigortacıya başvuru hakkını kısıtlayıcı düzenlemeler yapamazlar¹⁹⁷. Zarar görenin sigortacıya doğrudan başvurusu, madde metninin kaleme alınışından da anlaşılacağı üzere bir hak olup, sigortacıya başvuru yapma ya da sigortacıya karşı dava açma yükümlülüğü getirmemektedir¹⁹⁸.

¹⁹³ CAN; s. 155; KARASU, Rauf (2015) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Sorumluluk Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2, s. 697; ACAR, Serdar (2012) “Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:18, Sayı:2, s. 725.

¹⁹⁴ BOZER; s. 174; BOZKURT; s. 183.

¹⁹⁵ YEŞİLOVA ARAS, Ecehan (2013) Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi, s. 94; ÇEKER; s. 261-262.

¹⁹⁶ MEMİŞ; s. 79.

¹⁹⁷ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 784.

¹⁹⁸ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1043.

Kaza neticesinde zarar gören kişiler, KTK m. 97 uyarınca da, öngörülen poliçe limitleri dâhilinde, doğrudan doğruya sigortacıya başvuru yapma hakkına sahiptir¹⁹⁹. KTK m. 97’de, 26.04.2016 tarihli ve 29695 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6704 Sayılı Kanun m. 5 ile değişiklik yapılmış; zarar görene, trafik sigortasından kaynaklanan talepler sebebiyle sigortacı hakkında dava açabilmesi için, öncelikle sigorta şirketine yazılı olarak başvurma zorunluluğu getirilmiştir²⁰⁰. Sigorta şirketi başvuru tarihinden itibaren en geç 15 gün içerisinde, yapılan başvuruyu yazılı olarak cevaplamalıdır. Sigorta şirketi başvuruyu cevaplamaz yahut cevabı zarar göreni tatmin etmez ve uyuşmazlık olursa, zarar gören kişi dava yoluna ya da tahkime başvurabilir.

Yasada yapılan değişiklik öncesi dönemde, kaza neticesinde zarara uğrayan kişiler, sigorta şirketine herhangi bir başvuru yapmaksızın doğrudan dava yoluna başvurabilmekteydi. Sigorta şirketi meydana gelen kazadan dava dilekçesi ile haberdar olmaktaydı. Ülkemizde yargılamanın uzun sürdüğü bilinen bir gerçek olup, sigorta şirketine başvurmaksızın doğrudan dava yoluna başvuran zarar görenlerin alacaklarına kavuşmaları yıllar alabilmekteydi. Ayrıca yargılamanın pahalılığı da zarar görenler açısından külfet oluşturmakta, mahkemeler ise yoğun bir iş yükü ile karşı karşıya kalmaktaydı. Yasa koyucu söz konusu değişiklikle, sigorta şirketi ve zarar gören arasında bir uzlaşma zemini oluşturmak, uyuşmazlıkların bir kısmının yazılı başvuru safhasında çözülmesini ve zarar görenlerin alacaklarına daha hızlı şekilde ulaşmasını sağlamak ve bu sayede yargının iş yükünü hafifletmeyi amaçlamıştır.

KZMSS Genel Şartları m. B.2.1 ile yazılı başvuru yapılırken, Genel Şartlar Ek-6’da belirtilen belgelerin sigorta şirketine verilmesi gerektiğini düzenlemiştir. Zarara uğrayan hak sahipleri genel şartlar ekinde belirtilen gerekli tüm belgeleri sigortacıya ilettikten sonra yazılı başvuru şartını yerine getirmiş olur. Sigorta şirketinin gönderilen belgelere haklı itirazı ya da şirketin, hak sahibinden veya bir başka kurumdan haklı olarak yeni belge talep etmesi durumunda, anılan süre yeni talep edilen belgenin sigorta şirketinin merkez ya da şubelerinden birine gönderilmesi sonrasında başlar. Sigorta şirketi, zarara uğrayan kişiden, münhasıran bu kişinin tazminat hakkını etkileyen bilgi ve belgeleri isteyebilir. Bunun dışındaki belgelerdeki eksiklik başvuruda herhangi bir eksikliğe yol açmayacaktır.

¹⁹⁹ KILIÇOĞU; Mustafa; s. 593.

²⁰⁰ BAĞRIAÇIK; s. 269; Tahkim konusunda ayrıntılı açıklamalar için Bkz. ÖZDAMAR, Mehmet (2013) “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, Cilt: XVII, Sayı:1-2, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 833 vd.

KZMSS Genel Şartları Ek-6 ile düzenlenen, “Tazminat Ödemelerinde İstenecek Belgeler” şu şekildedir;

“Maddi Zararlar

- Trafik Kazası Tespit Tutanağı.
- Hak sahibi tüzel kişiler için: imza sirküleri ve sirkülerde yer alan yetkililerin nüfus cüzdan fotokopileri.
- Hak sahibi gerçek kişiler için: T.C Kimlik No.
- Hak sahibine ait banka hesap bilgileri.

Bedeni Zararlar

Sürekli Sakatlık

- 30/3/2013 tarihli ve 28603 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik çerçevesinde düzenlenmiş sağlık kurulu raporu.
- Hak sahibi gerçek kişiler için: T.C Kimlik No.
- Kaza raporu.
- Mağdura ait son 3 aylık döneme ilişkin ücret belgesi.
- Hak sahibine ait banka hesap bilgileri.

Ölüm

- Kaza raporu.
- Veraset ilamı.
- Güncel vukuatlı nüfus kayıt örneği.
- Mağdura ait son 3 aylık döneme ilişkin ücret belgesi.
- Hak sahibine ait banka hesap bilgileri.”

Ek-6’da maddi hasar, sakatlanma ve ölüm hallerinde verilmesi gerekli belgeler ayrı ayrı düzenlenmiş olup, somut durumda kazanın neticesine göre sigorta şirketine verilmesi gerekli olan belgeler değişiklik gösterecektir.

Zarar gören kişi, sigortacıya yazılı başvuru yapmaksızın dava açma yoluna giderse, davası dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddedilecektir²⁰¹. Yukarıda da bahsedildiği

²⁰¹ CEBE; s. 750.

üzere, başvuru şartının yerine getirilmesi ile sigortacı, yazılı başvuru üzerine ödeme yapma imkânına sahip olabilecek böylece uyuşmazlık oluşmayacak ve dolayısıyla dava açılmasının önüne geçilmiş olacaktır²⁰².

Sigorta sözleşmesinden ya da sigorta sözleşmesine ilişkin yasal düzenlemelerden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması ya da miktarının azaltılması neticesini doğuran haller KTK m. 95/1 hükmü uyarınca zarar görene karşı ileri sürülemez²⁰³. Başka bir ifadeyle sigortacı, sorumluluğunu kaldıran ya da azaltan sebepleri zarar gören kişilere karşı def'i olarak kullanamaz. Söz konusu def'iler, sigorta ettiren ile sigortacı arasındaki iç ilişkinin konusunu teşkil etmekte ve zarar gören kişilerin bu def'ilere muhatap olması engellenmeye çalışılmaktadır²⁰⁴. Sigortacının def'ilerinin sınırlandırılması, sadece zarar gören kişilere karşı olup, iç ilişkide bu def'ileri kullanmasının herhangi bir sınırı bulunmamaktadır²⁰⁵.

Bu noktada sigortacının tabi olduğu takas yasağından bahsedilmesinde fayda vardır. Sigorta sözleşmesinin tarafları sigortacı ve sigorta ettiren olup, trafik sigortaları açısından zarar görenler üçüncü şahıslardır. Zira trafik sigortası bu üçüncü şahısların zararlarını teminat kapsamına alır. Bu çerçevede, TTK m. 1480 uyarınca, sigortacı, zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını, sigorta sözleşmesinden doğan alacakları ile takas edemez. Zira sigorta sözleşmesinin tarafı olan sigortacı ile zarar gören arasında bir karşılıklılık bulunmadığından, sigortacı, sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirenden sigorta sözleşmesine dayalı olarak var olan alacağı ile zarar görene ödeyeceği sigorta tazminatını takas edemez. Her ne kadar TTK m. 1431 ile kişiye ödenecek tazminat ile sigortacının prim alacakları arasında takas yasağına getirilmiş bir istisna konulmuşsa da, bu noktada sorumluluk sigortalarından farklı biçimde sigortalı, sözleşmenin tarafı olmasa da sözleşme ile ilişkili kişidir. Ancak sorumluluk sigortaları açısından zarar gören kişi, sigorta sözleşmesinin tarafı ya da ilgilisi değil, tamamen bağımsız, sözleşme dışında kalan bir kişidir. Bu sebeple burada takas açısından bir istisna düzenlenmemiştir. Ancak, bu durum doğrudan doğruya zarar görene ödenecek olan tazminatlar içindir. Zarar gören kişi meydana gelen zararı, zarar veren durumundaki sigortalıdan tazmin etmiş ve sigortalı da ödediği tazminatı sigorta şirketinden geri istemişse, doğal olarak, sigorta şirketinin

²⁰² BAĞRIAÇIK; s. 269.

²⁰³ YEŞİLOVA ARAS; s. 105.

²⁰⁴ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1060.

²⁰⁵ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1061.

sözleşmenin karşı tarafı olan sigorta ettirenden alacağı ile sigorta ettirene/sigortalıya ödeyeceği tazminatı takas etme hakkı olacaktır²⁰⁶.

3. GÜVENCE MİKTARLARI (POLİÇE LİMİTLERİ)

Sorumluluk sigortaları ile zarar sigortalarının klasik sigorta değeri-sigorta bedeli ilişkisi birebir örtüşmemektedir. Sorumluluk sigortaları açısından sigorta değerinin var olup olmadığı hususu da tartışmalıdır²⁰⁷. Şenocak'a göre sorumluluk sigortalarında da sigorta değeri mevcut olup, bu miktar belirli bir değer olarak belirtilemez; sigorta ettirenin tüm malvarlığı bu sigortanın değerini oluşturur²⁰⁸. Gerçekten de trafik sigortasında araç işletenin üçüncü kişiye ne gibi bir zarar vereceği belli değildir. Bu sebeple sigortacının sorumluluğu bakımından azami sınırların belirlenmesine ihtiyaç vardır²⁰⁹.

TTK m. 1484 uyarınca, sigortacının sorumluluğu sonsuz bir değer olmayıp, zorunlu sigorta miktarı ile sınırlıdır. Sigorta ettiren, asgari zorunlu sigorta limitinin üzerinde bir sigorta yaptırmış olsa dahi, sigortacının TTK m. 1484 kapsamındaki sorumluluğu asgari sigorta bedelini aşamaz. Yani zarar gören asgari sorumluluk teminatının üzerinde yaptırılmış sorumluluk teminatından, bu madde uyarınca faydalanamaz. Çünkü asgari limitin üzerindeki miktar için ihtiyari sorumluluk sigortacısı sıfatını kazanmıştır²¹⁰. Sigortacı, asgari limiti aşan kısım bakımından artık ihtiyari mali sorumluluk sigortası şartları çerçevesinde sorumludur.

²⁰⁶ KARASU; s. 694-695.

²⁰⁷ BOZKURT; s. 184.

²⁰⁸ ŞENOCAK; s. 198.

²⁰⁹ BOZKURT; s. 184.

²¹⁰ SOPACI ÖZTUNA, Birgül (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü”, Cilt:18, Sayı:2, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, s. 706; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2009/9655 Karar: 2010/3116 Karar Tarihi: 05.04.2010 “...Motorlu Kara Taşıt Araçları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının 1. maddesine göre; bu tür sorumluluk sigortasını yapan sigortacı, Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını poliçede yazılı hadlere kadar temin etmekle yükümlüdür.

Davalı sigorta şirketi, davalıların malik/sürücüsü oldukları aracın, kasko ve ihtiyari mali sorumluluk sigortası olup, poliçeler dosyaya ibraz edilmiştir. Kaza tespit tutanağında ve tramer kaydında, kazaya karışan aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı dava dışı R. Sigorta A.Ş. olup, kaza tarihindeki poliçe teminat limiti araç başına maddi 8.000.00 TL’dir. Bunun dışında kalan miktarın limitle sınırlı olarak davalı sigorta şirketinin ödemesi gerekir...” LALE, Muktedir; AKGÜL, İhsan (2011) Sigorta Hukuku (Mal, Can ve Sorumluluk Sigortaları) Örnekli İçtihatlı – Uygulamalı, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 1114.

Trafik sigortasında da sigortacı oluşan zarardan poliçe limitleri (güvence miktarları) ile sınırlı olarak sorumludur. Poliçe limiti miktarını aşan kısım bakımından başka bir sigorta mevcut değilse, limiti aşan kısımdan bizzat işleyen sorumludur²¹¹. Trafik sigortalarında sigortacı, Hazine Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlık tarafından araç türleri dikkate alınarak tespit edilen teminat tutarı kadar sorumludur. Sigorta poliçesinde belirlenen miktar, bakanlığın belirlediği miktardan az dahi olsa, bakanlıkça belirlenen miktar esas alınacaktır. Sigorta şirketi, tazminata yönelik talepleri kazanın meydana geldiği tarih itibariyle geçerli olan poliçe limitleriyle sınırlı olarak karşılamakla yükümlüdür²¹².

2019 yılı için (01.01.2019'dan 01.07.2019'a kadar uygulanacak olan kısım) araç türlerine göre tespit edilen KZMSS poliçe limitleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Söz konusu miktarlar her yıl (Yılda en az bir kez) güncellenmektedir. 2019 yılının ikinci yarısında meydana gelecek kazalar bakımından daha yüksek limitler belirlenmiştir.

²¹¹ BAĞRIAÇIK; s. 262, EREN; s.740.

²¹² CEBE; s. 754.

Tablo 1. 2019 Yılı Poliçe Limitleri (01.01.2019'dan 01.07.2019'a kadar uygulanacaktır.)

2019 YILI POLİÇE LİMİTLERİ						
	Maddi Tazminat		Sağlık Giderleri		Ölüm ve Sakatlanma	
Araç Cinsi	Araç Başına	Kaza Başına	Kişi Başına	Kaza Başına	Kişi Başına	Kaza Başına
Otomobil (Sürücü dâhil 9 koltuk)	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL
Taksi	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL
Minibüs (Sürücü dâhil 10-17 koltuk)	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Kamyonet	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Kamyon	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
İş Makinesi	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Traktör	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL
Özel Amaçlı Römork	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Motosiklet	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	1.080.000-TL	360.000-TL	1.080.000-TL
Tanker	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Çekici	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL	360.000-TL	3.600.000-TL
Tarım Makinesi	36.000-TL	72.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL	360.000-TL	1.800.000-TL

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİGORTACININ SİGORTA ETTİRENE KARŞI RÜCU HAKKI

1. HALEFİYET VE RÜCU HAKKI KAVRAMLARI

Rücu hakkının hukuki nitelendirmesini yaparken, bu hakkın halefiyet hakkına mı yoksa sadece rücu hakkına mı dayandığının tespiti önem arz etmektedir. Halefiyet ve rücu, hukuki mahiyetleri farklı olan ancak aynı hukuki sonuca yönelen iki kurumdur²¹³. Bu başlık altında öncelikle halefiyet ve rücu hakkı kavramları açıklanacak, bu iki kavramın ortak noktaları ve farklarına değinilecek, son olarak da sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkı anlatılarak bu hakkın kaynağı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Zarar sigortalarında, sigortacı sigorta tazminatını ödedikten sonra, TTK m. 1472 hükmü gereği sigortalının haklarına halef olur²¹⁴. *Halefiyet*, alacaklıya ifade bulunan üçüncü kişinin, borçluya karşı alacaklının yerine geçmesi olarak tanımlanmaktadır²¹⁵. Halefiyet açık bir kanun hükmünden ya da borçlunun iradesinden doğar ve halefiyetin kanundan doğduğu hallerde TBK m. 185 anlamında alacak hakkının kanuni devri söz konusu olur²¹⁶.

Rücu ise kelime olarak vazgeçme, geri dönme, cayma anlamlarını ifade eder. Hukuki anlamda rücu hakkıysa “*bir kimsenin alacaklısına ödediği şeyi diğer birinden istemesidir*”. Bu talep hakkı, rücu eden ile kendisine rücu edilecek kimse arasındaki hukuki bağa dayanmaktadır²¹⁷.

Rücu hakkı, doktrinde savunulan bir görüşe göre, esas olarak halefiyet ile gerçekleşir. TBK m. 167 ile rücu hakkının kapsamı ve şartları düzenlenmişse de ne

²¹³ MİSİLİ, s. 581; YILMAZ; Zekeriya; s. 1106.

²¹⁴ YETİŞ ŞAMLI, Kübra (2017) “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Cilt:16, Sayı:2-2, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 832.

²¹⁵ Bkz. BUZ, Vedat (2012) “Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:28, Sayı:3, s. 11; KARSLI, Abdurrahim (1994) Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Ofset Yayıncılık, s. 48.

²¹⁶ BUZ; s. 11.

²¹⁷ KARSLI, s. 8.

şartlarda gerçekleşeceği veya hangi araçlarla gerçekleşeceği düzenlenmemiştir. Aslında bu araç TBK m. 168 ile düzenlenen halefiyetten başka bir şey olamaz²¹⁸.

Bu görüşe karşılık, doktrindeki hâkim görüş (en azından tam teselsülde²¹⁹) alacaklıya borcu ifa eden müteselsil borçlunun diğer borçlulara karşı, birbirinden farklı halefiyet ve rücu haklarına sahip olduğunu kabul etmektedir. Bu görüşe göre halefiyet ve rücu birbirinden bağımsız, yarışan iki farklı talep hakkıdır ve alacaklı bunlardan herhangi birine başvurmakta serbesttir²²⁰. Eksik teselsül durumunda ise alacaklıya ifada bulunan müteselsil borçlunun rücu hakkı yanında ayrıca alacaklının haklarına da halef olması, özel kanunda bu hususun açıkça öngörüldüğü istisnai durumlarda söz konusu olabilir²²¹. Ancak TBK m. 62/2 ile bu farklılığa son verilmiş ve maddede açıkça zararı tazmin eden kişinin hem rücu hakkına sahip olduğu, hem de alacaklının haklarına halef olduğu belirtilmiştir²²².

Halefiyet ve rücu hakkı arasındaki ilişki ve farklar ise şu şekildedir:

Her iki talep hakkı arasındaki ortak nokta gerek halefiyet hakkının gerekse rücu hakkının, müteselsil borçlunun alacaklıya ifada bulunduğu oranda değil, ifada bulunan müteselsil borçlunun ifa ettiği edimle iç ilişkiye göre kendi üzerinde kalması gereken kısım arasındaki fark oranında söz konusu olmasıdır²²³.

Buna karşın her iki talebin de birbirinden bağımsız ve eşit değerde talepler olduğunu kabul eden hâkim görüş çerçevesinde halefiyet ve rücu arasındaki temel fark ise rücunun borçlular/sorumlular arasındaki iç ilişkiden doğan bağımsız bir hak olmasına karşın, halefiyetin türev bir hak olmasıdır²²⁴. Rücu hakkı, başkasına ait olan bir borcu kendi malvarlığından ödeyerek ifa eden kişinin, malvarlığında oluşan bu kaybı gidermeye

²¹⁸ BUZ; s. 11; KARSLI; s. 48.

²¹⁹ “Bir zarara birden fazla kişinin yol açması durumunda zarar görene karşı bu kişilerin tamamı sorumlu olur. Bu durum ortak kusur sebebiyle birden çok kişinin birlikte bir zarara yol açmaları şeklinde olabileceği gibi, değişik sebeple birden fazla kişinin birlikte sorumlu tutulmaları şeklinde de görülebilir. Birinci halde tam teselsül söz konusu iken ikinci halde eksik teselsülden söz edilir. Eksik teselsülde de tam teselsülde de zarar gören, sorumlulardan dilediğine başvurarak zararın tamamını talep edebilir. Ancak eksik teselsülde, tam teselsülden farklı olarak, zararı tazmin eden kimse alacaklının haklarına halef olmamaktadır.” - KILIÇOĞLU, Ahmet M. (1974) “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XXXI, Sayı: 1-2, s.396.

²²⁰ BUZ; s. 11.

²²¹ BUZ; s. 12.

²²² BUZ; s. 12; KILIÇOĞLU; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 455.

²²³ Bkz. BUZ; s. 12.

²²⁴ BUZ; s. 12; KARSLI; s. 49.

yönelik ve tatmin edilen alacaklının hakkından bağımsız olarak, hak sahibinin kendi şahsında doğan yeni bir haktır²²⁵. Halefiyet durumunda alacaklıya ifada bulunan müteselsil borçlunun, alacaklının yerine geçerek onun sahip olduğu alacak hakkına sahip olması söz konusudur²²⁶.

Müteselsil sorumlulukta ifada bulunan müteselsil borçlunun alacaklının haklarına halef olması izah edilirken şu metafordan yararlanılır; müteselsil borçluluk durumunda alacaklı, birden çok müteselsil borçlunun iplerini elinde oynatan kukla oynatıcısına benzetilir. Alacaklıya ifada bulunan müteselsil borçlu yalnızca kendi ipinden kurtulmakla kalmaz, aynı zamanda diğer müteselsil borçluların da iplerini ele geçirir²²⁷.

Rücu hakkı, bu hakkın sahibinin kişiliğinde doğan yeni bir hak olduğuna göre, rücuyla ilişkin alacak kişinin şahsında doğduğu anda muaccel olacaktır. Zamanaşımı da muacceliyet anından itibaren işlemeye başlar ve bu hak bağımsız bir hak olduğundan asıl alacağa bağlı olan fer'i haklar da intikal etmez. Halefiyet durumunda ise yeni bir hak doğmadığından ve alacaklının hakkı aynen halefe geçtiğinden muacceliyette değişim olmadığı gibi zamanaşımı da ilk muacceliyet tarihinden itibaren işlemeye devam eder. Alacağa bağlı bütün fer'i haklar da halefe geçer²²⁸.

Zarar sigortalarında tazmin ilkesinin zorunlu bir sonucu olarak²²⁹ sigorta ettiren hem sigortacıdan hem de zarar sorumlusu üçüncü kişiden tazminat talep edememelidir. Aksi halde sigorta ettirenin malvarlığında zenginleşme oluşacaktır. İşte bu zenginleşmenin önüne geçilmesi ve üçüncü kişinin sigorta ettirenin iradesine aykırı olarak sigorta sözleşmesi sayesinde sorumluluktan kurtulmasını engellemek amacı ile zarar sigortalarında halefiyet ilkesine yer verilmiştir²³⁰.

Sigortacının halefiyeti ise; TTK m. 1481 uyarınca, sigorta ettirenin, zarar gören sıfatı ile riziko gerçekleştikten sonra oluşan zararlar sebebiyle, üçüncü kişiye karşı herhangi bir hukuki sebebe dayalı olarak tazminat alacağına sahip olduğu durumlarda, bu

²²⁵ KARSLI; s. 49.

²²⁶ BUZ; s.12.

²²⁷ BUZ; s.13.

²²⁸ KARSLI; s. 49.

²²⁹ TEKİL; s. 126.

²³⁰ OMAĞ, Merih Kemal (2011) Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK m. 1301) (1977 Sonrası Yargıtay Kararları - Tasarı / Değerlendirmesi - Yabancı Yasa Metinlerinin Bazıları ile Birlikte), 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 17; GÜNAŞTI CANTUTUMLU; s. 14; ÇEKER; s. 234.

hakkın ödenen sigorta tazminatı gereği (kanun icabı - *ex lege*) sigortacıya geçmesi halidir²³¹. Sigortacının halefiyeti sigorta bedelini ödedikten sonra oluşur. Bu sebeple halefiyet hakkının daha önceden kazanılabileceğine yönelik sözleşme koşulları hükümsüzdür²³². Sigortacının halefiyetinin koşulları; geçerli olarak kurulmuş bir sigorta sözleşmesinin varlığı; sigorta bedelinin ödenmesi ve sigorta ettirenin dava hakkının mevcut olmasıdır²³³.

Sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkı ise, sigortacının, zarar görene ödeme yaptıktan sonra, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını ya da indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine dönmesidir²³⁴.

İmre'ye göre, sigortacının rücu hakkı, kaynağını halefiyet ilkesinden almaktadır²³⁵. Doktrinde hâkim olan ve bizim de katıldığımız görüşe göre ise, sigortacının kendi sigortalısına karşı rücu hakkı, kaynağını halefiyet ilkesinden almamaktadır. Sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkında, sigortacı, sözleşme ve kanun gereği sigorta sözleşmesinin diğer tarafını oluşturan sigorta ettirene karşı def'i hakkına dayanarak kendi akidine dönmektedir²³⁶. Zarara bizzat sigortalı neden olduğu için halefiyet hakkı bulunmamaktadır²³⁷. Rücu hakkında, hak sahibinin şahsında yeni bir hak doğarken, halefiyet durumunda mevcut bir hakkın intikali söz konusudur²³⁸. Rücu hakkı ifa edilen alacaktan bağımsız bir hak iken, halefiyet alacağın ifa edilmesine rağmen, alacağı sona

²³¹ TTK m. 1481 Halefiyet – “*Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.*”

Sorumlulara karşı bir dava veya takip başlatılmışsa, sigortacı, mahkemenin veya diğer tarafın onayı gerekmeksizin, halefiyet kuralı gereğince, sigortalısına yaptığı ödemeyi ispat ederek, dava veya takibi kaldığı yerden devam ettirebilir.

Sigortalı veya zarar gören, birinci fıkra gereğince sigortacıya geçen haklarını ihlal edici şekilde davranırsa, sigortacıya karşı sorumlu olur.” Söz konusu hüküm emredici nitelikte olup, sigorta ettirenin hem sigortacıdan hem de üçüncü şahıstan tazminat alması kararlaştırılmaz. – KAYIHAN; “Zarar Sigortalarında Sigortacının Kanuni Halefiyeti”, s. 1599; OMAĞ; s. 37; AĞRILLI, İslim (2013) “Sigorta Hukukunda Halefiyet”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:87, Sayı:4, s. 81.

²³² TEKİL; s. 128.

²³³ KAYIHAN; Şaban (2016) “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti” Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:3, s. 1600 vd.

²³⁴ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1010.

²³⁵ İMRE, Zahir (1974) “Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı” Trafik Sigortası: V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973 Bildiriler-Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, s. 277.

²³⁶ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1010; MİSİLİ; s. 582; YILMAZ; Zekeriya; s. 1126.

²³⁷ TEPEDELEN; s. 204; KILIÇOĞLU; “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”; 395.

²³⁸ YILMAZ; Zekeriya; s. 1108-1109; MİSİLİ; s. 582.

erdirmeyip, onun ifa edene geçmesi sonucunu doğurmaktadır. Halefiyetin varlığı için rücu hakkı olan kimsenin kanunda belirtilmesi gerekir. Buradan hareketle halefiyet hakkına sahip olan her kimse rücu hakkına sahiptir ancak her rücu hakkı olan kimse halefiyet hakkına sahip değildir²³⁹.

Rücu hakkının mevcut olabilmesi için, özel kanunda buna ilişkin düzenleme olması gerektiğinden bahsedilmiştir. KTK m. 95/2 ve KZMSS Genel Şartları m. B.4 ile tezimizin asıl konusu olan sigortacının kendi sigortalısına rücu hakkı düzenlenmektedir. Ödeme yapan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye dair kanun hükümleri gereği tazminatın azaltılmasını ya da kaldırılmasını sağlayabileceği oranda kendi sigortalısına rücu hakkını kullanabilir²⁴⁰. KZMSS Genel Şartları ile sigortacının hangi hallerde kendi sigortalısına rücu hakkını kullanabileceği, tek tek sayma suretiyle düzenlenmiştir. Bu haller, çalışmamızda detaylı olarak anlatılacak, konu ile ilgili Yargıtay kararlarına yer verilecektir.

2. SİGORTACININ RÜCU HAKKINI KULLANABİLECEĞİ HALLER

2.1. Genel Olarak

KZMSS kapsamında zarar gören kişiye ödeme yapan sigortacı, bazı durumlarda, ödediği tazminatı kendi sigortalısına rücu edebilir. Sigortacının sahip olduğu bu hak, KTK m. 95/2’de genel olarak düzenlenmiş olup, ilgili madde gereğince “*Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir.*”. Bu maddenin ilk fıkrasında düzenlenen ve sigortacının tazminat yükümlülüğünün azaltılmasına ya da kaldırılmasına ilişkin durumlar, sigorta şirketi tarafından üçüncü kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinden²⁴¹, sigortacı ödemedikten sonra,

²³⁹ KILIÇOĞLU; “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”; s. 398; MİSİLİ; s. 582.

²⁴⁰ BİLGİN, Mahmut (2017) Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 505; SOPACI ÖZTUNA, Birgül (2012) “Yeni Türk Ticaret Kanunu’nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu’ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, Cilt:28, Sayı:3, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, s. 136.

²⁴¹ KTK m. 86’da (işletenin sorumluluktan kurtulması halleri) sayılan hallerde olduğu gibi, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilen sebepler somut olayda söz konusu ise, sigortacı zarar görene tazminat ödemiş olsa bile kendi sigorta ettirenine rücu edemeyecektir. KZMSS Genel Şartlarında sayılan rücu sebepleri, sigortacının üçüncü kişilere karşı ileri süremediği, ancak kendi sigorta ettirenine karşı ileri sürebildiği taleplerdir. – MİSİLİ; s. 580.

sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin yasa hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını ya da indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecektir²⁴². Başka bir ifadeyle, sigorta ettirenin prim borcunun olması, limitlerin artmasından sonra ek poliçe yaptırmaması gibi durumlar, zarar gören kişilere karşı ileri sürülemeyeceğinden, sigortacı, yeni limitler üzerinden ya da sözleşme süresi bittikten sonra ödeme yapmış ise yükümlülüklerini yerine getirmeyen kendi sigortalısına karşı rücu hakkını kullanabilecektir²⁴³.

Sigortacının, sigortalısına rücu hallerinin sınırlı olduğundan daha önce bahsedilmişti. Yukarıda sayılan haller dışında KZMSS Genel Şartları m. B.4'te de diğer rücu halleri sayılmıştır²⁴⁴. Söz konusu madde gereğince sigortalıya karşı rücu hakkı başlıca şu nedenlerle kullanılır;

“Sigortalıya başlıca şu nedenlerle rücu edilir:

a) Tazminatı gerektiren olay, sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kasti bir hareketi veya ağır kusuru sonucunda meydana gelmiş ise,

b)(Değişik:RG-2/2/2016-29612)⁽¹⁾ Tazminatı gerektiren olay, aracın ilgili mevzuat hükümlerine göre gereken ehliyetnameye sahip olmayan veya geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli el konulmuş kimseler tarafından sevk edilmesi veya trafik kurallarının ağır kusur ile ihlali sonucunda meydana gelmiş ise,

c) Aracın, uyuşturucu madde veya ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişilerce alkollü içki alınmak suretiyle kullanılması sırasında meydana gelen zararlar,

ç) Tazminatı gerektiren olay, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tespit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise,

²⁴² GÜNAY, Erhan (1995) Uygulamada Trafik Kazalarında Sorumluluk (Pratik), 1. Baskı, Ankara, Adil Yayınevi, s. 143; ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1010.

²⁴³ ÇELİK, Çelik Ahmet, “Sigortacının İşletene Rücu Hakkı”, <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/sigortacinin-isletene-rucu-hakki.htm>, s.e.t. 23.08.2019, s. 1.

²⁴⁴ YILDIZ, “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Ana Esaslar ve Sorunlar”, s. 20; BİLGİN; s. 506; ARSLAN.

d) Sigortalının rizikonun gerçekleşmesi halinde bu genel şartların B.1. maddesinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesinden dolayı zarar ve ziyan miktarında bir artış olursa,

e) Tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse,

f) Bedeni hasara neden olan trafik kazalarında sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma gibi zorunlu haller hariç olmak üzere, olay yerini terk etmesi veya kaza tutanağı, alkol raporu vb. kazanın oluş koşullarına ilişkin gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranması halinde,”

Sayılan rücu sebepleri detaylı şekilde incelenecek olup, sigortacı sayılan bu rücu sebeplerine dayanarak tazminat sürecini geciktiremez. Sigortacı, bu sebeplere dayalı bilgi ve belgeleri hak sahibinden talep edemez.

Söz konusu rücu şartlarının mevcut olması durumunda, sözleşme ve yasa gereği sigorta ettirene karşı def'i hakkı bulunan sigortacı, bu hakka dayanarak kendi akidene dönmektedir²⁴⁵. Ancak öncelikle belirtmek gerekir ki sigortacı, ilerleyen başlıklarda detaylı olarak anlatılacak nedenlerle sigorta ettirene karşı açacağı rücu davasında, öncelikle kendisinin ve dolayısıyla akidi olan sigortalısının hukuki sorumluluğunun mevcut olduğunu ve üçüncü kişilere yapılan bu ödemenin bu sorumluluk kapsamında olduğunu ileri sürerek, bu iddiasını kanıtlamalıdır²⁴⁶.

²⁴⁵ KARA; s. 246.

²⁴⁶ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1038; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 1995/4359 Karar: 1995/5563 Karar Tarihi: 29.06.1995 “...Zorunlu trafik sigorta genel şartlarının 4/d maddesine göre, şoförünün alkollü olarak araç kullandığı gerekçesiyle kendi sigortalısının rücu davası açan sigorta şirketine karşı araç sahibi ve sigorta ettiren davalı cevap dilekçesinde, sigortalı aracı onarım için tamirhaneye bıraktığını, bu arada bu yerdeki iş sahibi dava dışı K. tarafından aracın kullanılması sırasında kazanın meydana geldiğini, bu kişinin müvekkilinin şoförü olmadığını savunmuş, ayrıca, kendisi hakkında sigortaca ödeme yapılan karşı araç sahibi tarafından Aydın mahkemesinde tazminat davası açıldığını da bildirerek davanın reddini istemiştir.

Davalı tarafından ileri sürülen bu savunma sebepleri aktif dava ehliyetine, diğer bir deyişle husumete ilişkin bulunmaktadır. Zira, gerek 2918 sayılı K.T.K.'nın 104/1 maddesi, gerekse zorunlu trafik sigortası poliçesi genel şartlarının 3/h maddesi hükümlerine göre, motorlu aracın onarım için bu konuda mesleki faaliyette bulunan bir işyerine bırakılması halinde bu durumdaki aracın sebep olduğu kazalardan iş yeri sahibinin işleten gibi sorumlu olacağı hükme bağlanmış ve aracın asıl işleteni ile onun sigortacısının bu zararlardan sorumlu olmayacağı ve ayrıca bu husus araç maliki tarafından yaptırılan trafik sigortası kapsamı dışında bırakıldığı hükme bağlanmış bulunmaktadır.

Bu durum karşısında sigortacının, kendi sigortalısına rücu hakkının doğduğunu ispat etmesi gerekir. Zira bu itiraz yukarıda da değinildiği gibi husumete ilişkin bulunmaktadır. O halde, mahkemece öncelikle davalının cevap dilekçesinde bildirdiği dava dosyaları mahalli mahkemesinden masrafi davacıdan alınarak

2.2. Genel Hükümler Çerçevesinde Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Edebileceği Haller

Sigorta ettirenin TTK'dan ve sigorta sözleşmesinden kaynaklanan vecibelerini yerine getirmemesi, ödenecek tazminattan indirim sebebi olur. TTK m. 1484/1 gereğince sigortacı, sigorta ettirenin üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmemesi sebebiyle zarar görene ödeme yapmaktan kaçınmaz. Zarar görene ödeme yaptıktan sonra, yükümlülüklerini yerine getirmeyen sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir. Sigorta ettirenin TTK m. 1435 ile kendisine yüklenen ihbar yükümlülüğüne aykırı davranması halinde de yine sigortacı tazminatı ödedikten sonra bu genel sebebe dayanarak kendi sigortalısına karşı rücu hakkını kullanabilir.

2.3. KZMSS Kapsamında Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Edebileceği Haller

2.3.1. Kusur, Kast ve Ağır Kusur Halleri

TTK'nın sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hüküm niteliğindeki “*Rizikonun Gerçekleşmesinde Kusur*” başlıklı 1429. maddesi gereğince; “*Sigortacı, aksine sözleşme yoksa, sigorta ettirenin, sigortalının, lehtarın ve bunların hukuken fiillerinden sorumlu bulundukları kişilerin ihmallerinden kaynaklanan zararları tazmin ile yükümlüdür. Sigorta ettiren, sigortalı ve tazminat ödenmesini sağlamak amacıyla bunların hukuken fiillerinden sorumlu oldukları kişiler, rizikonun gerçekleşmesine kasten sebep oldukları takdirde, sigortacı tazminat borcundan kurtulur ve aldığı primleri geri vermez.*”. Sorumluluk sigortalarına ilişkin “*Kasten Neden Olma*” başlıklı TTK m. 1477 ile de sigortacının, sigortalının, sorumluluk doğuran olayı kasıtlı olarak gerçekleştirmesinden doğan zararlardan sorumlu olmayacağı düzenlenmiştir.

Sigorta ettirenin zarara kasten sebep olması, TTK'nın genel olarak tüm sigorta sözleşmelerine ilişkin 1429. maddesi ve sorumluluk sigortalarına ilişkin 1477. maddesi gereğince sigortacıyı tazminat borcundan kurtarır. Bu genel nitelikteki düzenlemeler, bir sorumluluk sigortası olan trafik sigortası bakımından yansımaları KZMSS Genel Şartları m. B.4.a'da, sigorta ettirene karşı bir rücu sebebi olarak bulmuştur. Sigorta ettirenin zarara

getirilip incelenmesi, davacı sigortacıya aktif dava ehliyeti koşullarının oluştuğu iddiası hakkındaki delilleri toplanıp bundan sonra koşulları oluştuğunda davanın esasına gidilmesi gerekirken eksik incelemeyle davanın kabulü doğru görülmemiştir...” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

kasten sebep olması, trafik sigortası bağlamında, sigortacıyı tazminat borcundan kurtarmaz; ancak üçüncü kişiye sigorta tazminatını ödeyen sigortacı, ödediği sigorta tazminatını sigorta ettirenden rücuen geri alma hakkına sahip olur. Zira TTK'da yer alan düzenlemeler, sigorta ettirenin zarara kasten sebep olması durumunda, kendisine ödenecek tazminat bakımından sigorta şirketini sorumluluktan kurtarmaya yönelik düzenlemelerdir. Sigorta ettirenin kasten ya da ağır kusuru ile karıştığı kazada zarara uğrayan üçüncü şahıslar bakımından bu hükümler uygulama alanı bulamayacaktır. Sigorta şirketi, trafik sigortasının doğası gereği, zarar gören kişilerin zararını tazmin ettikten sonra, KZMSS Genel Şartları m. B.4.a uyarınca kendi sigortalısına dönebilecektir.

KZMSS Genel Şartları m. B.4.a gereğince tazminat doğuran olay, sigortalının ya da eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin *kastı* veya *ağır kusuru* sonucunda meydana gelmişse, sigortacı, sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilir.

Kast ve ağır kusur kavramlarını açıklamak için öncelikle *kusur* kavramının açıklanmasına ihtiyaç vardır. *Kusur*, somut olaydaki hareket tarzının belli şartlar altında, bireylerden beklenen ortalama hareket tarzına uygun olmamasıdır²⁴⁷. Roma Hukukundan bu yana sorumluluk hukukunda kusur, *kast* ve *ihmal/taksir* olmak üzere ikiye ayrılır. *İhmal* (*kusur* olarak da kullanılmaktadır) ise *ağır* ve *hafif ihmal* olmak üzere iki türdür. Kusurun kast ve ağır ihmal dereceleri *ağır kusur*; hafif ihmal ise *hafif kusur* adını alır²⁴⁸.

Kast, haksız fiil failinin zararlı sonucu bilerek ve isteyerek meydana getirmesidir²⁴⁹. *İhmal* durumunda ise, zarara yol açan sonucu bilme ya da isteme unsurları bulunmamaktadır. *İhmal* durumunda kişinin kusurlu kabul edilmesinin nedeni, zararlı sonucun doğmaması için gereken dikkati, tedbiri, özeni göstermemesi, mesleğinin gerektirdiği özeni ortaya koymamasıdır²⁵⁰. *İhmalin* bir derecesi olan *ağır kusur* ise bir kimsenin aynı olayda göstermesi gereken en basit dikkat ve özenin gösterilmemesidir²⁵¹.

²⁴⁷ TANDOĞAN, s. 46; MİSİLİ, s. 609; İNAN/YÜCEL, s. 393.

²⁴⁸ KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 415; EREN, s. 596; İNAN/YÜCEL, s. 396.

²⁴⁹ TANDOĞAN, s. 46; BİRİŞİK, Faik (2018) "Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:13, Sayı:145, s. 141.

²⁵⁰ KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 415-416; OĞUZMAN/ÖZ, s. 55.

²⁵¹ KILIÇOĞLU, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 416 – Örneğin; alkollü iken, bozuk olan bir araçla trafiğe çıkan şoförün kusuru ağır kusur sayılabilir; TANDOĞAN, s. 54-55; OĞUZMAN/ÖZ, s. 56; EREN, s. 652.

Diğer bir deyişle ihmalin bir derecesi olan ağır kusurda, sigortalının ya da eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusuru kasta yakındır ancak kast derecesine ulaşmaz.

KZMSS Genel Şartlarında bir kazada tam kusurlu (%100 oranında kusurlu) olmaktan değil; kast veya ağır kusur durumundan ve sigortacının bu hallerde rücu hakkının varlığından söz edilmektedir. Bu nedenle, bir sürücünün karışmış olduğu kazada tam veya asli kusurlu bulunması ağır kusurlu olduğunun göstergesi değildir. Yargıtay'ın yerleşik uygulamasında da tam kusur veya asli kusur başlı başına bir rücu sebebi olarak sayılmamaktadır²⁵². Kırmızı ışıktaki geçme, hatalı sollama, kavşaklara ve dönemeçlere hızlı girme, mıcırlı yolda hız kesmeme, uykusuz şekilde uzun süre araç kullanma gibi hallerde, kaza yapan sürücü asli ya da tam kusurlu sayılsa dahi, bu haller somut duruma göre ağır kusur sayılmayabilir. Ağır kusur belirlenirken, her somut durumun kendi özelliklerine göre değerlendirilmesi gerekmektedir²⁵³.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Esas:2003/11-756 Karar:2003/743 sayılı ve 10.12.2003 tarihli kararında, sigortacının sigorta ettirene ağır kusur nedeniyle rücu hakkının varlığı hususunda şu şekilde karar verilmiştir; *"Ağır kusur, yargısal kararlarda, aynı durum ve koşullar altında her mantıklı insanın göstereceği en ilkel (basit) dikkat ve özenin gösterilmemesi şeklinde tanımlanmaktadır. Başka bir anlatımla ağır kusurda; hal*

²⁵² BİRİŞİK; s. 141; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas No: 2016/5254 Karar No: 2016/7518 Karar Tarihi: 20.06.2016 *"...Yargıtay'ın yerleşik uygulamaları gereğince ağır kusur kavramı bir özel hukuk kavramı olup kasıt değildir. Bu sebeple %100 kusurlu bulunmak ağır kusurlu olduğunu göstermez. Kaldı ki sigortalının %100 kusurlu bulunması, olay yerini terk etmesi rücu sebebi olarak sayılmamıştır. Bu durumda mahkemece 2918 sayılı KTK'nin 95.maddesi ile ZMSS genel şartlarının 4.maddesinde belirtilen rücu sebeplerinin somut olayda bulunmadığının, aksinin davacı ... şirketi tarafından ispatlanmadığının kabulü ile davanın reddine karar verilmesi gerekirken..."* Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

²⁵³ BİRİŞİK, s. 142; KESKİN, Cilt II, s. 1927; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas No: 2015/14917 Karar No: 2016/3564 Karar Tarihi: 21.03.2016 *"...Somut olay değerlendirildiğinde, hükme esas alınan bilirkişi raporunda davalıya ait araç sürücüsünün Karayolları Trafik Kanunu'nun 47/d, 73, 81/a-b-c-d, Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin 95/d, 145/e, 152/a-b-c-ç maddelerini ihlalden %100 oranında kusurlu olduğu kabul edilmiştir. Ağır kusur kavramı bir özel hukuk kavramı olup, kasıtlı olmamakla beraber kasta yakın bir kusurun mevcudiyetini ifade eder. Dava konusu olayda ise sigortalı araç sürücüsü yeterince dikkatli ve tedbirli olmaması, trafiği tehlikeye düşürecek şekilde araç kullanması ve olay yerini terk etmesinden dolayı %100 kusurlu olmakla, ağır kusurlu olmadığı kabulü gerekir. Yine davalıya ait araç sürücüsünün ... Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2013/81246 sayılı soruşturma dosyasındaki uzlaştırmacı raporunda hatasını kabul edip özür dilemesi ağır kusurlu olduğunu göstermez. Açıklanan nedenlerle olayda ağır kusur oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine verilmesi gerekirken, yazılı şekilde rücu şartının gerçekleştiği düşüncesiyle davanın kabulüne verilmesi doğru görülmediğinden bozmayı gerektirmiştir..."* Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas No: 2014/23534 Karar No: 2015/565 Karar Tarihi: 20.01.2015 *"...Somut olayda, sigortalı araç sürücüsünün, anayol üzerinde seyri sırasında karlı ve buzlu yolda direksiyon hâkimiyetini kaybetmesi sonucu dava konusu kaza meydana gelmiştir. 04.03.2014 tarihli bilirkişi raporunda sigortalı araç sürücüsünün %100 kusurlu olduğu belirtilmiş de; yukarıda açıklandığı üzere olayda sigortalı araç sürücüsünün ihlali, bir kasıt ve ağır kusur olarak nitelendirilemez..."* Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

ve şartların yüklediği özen gösterme ve tedbir alma ödevlerine veya bir hareket tarzı emreden kurallara tam bir aldırılmazlık söz konusudur. Ağır kusur, bağışlanması kesinlikle olanaksız olan irade eksikliği esasına dayanır.

Yukarıda da açıklandığı gibi, trafik kurallarının büyük çoğunluğu, karayolunda yararlanan sürücü ve yayalara belli durumlarda kesin olarak belirlenmiş, objektif nitelikte bir hareket tarzı emreder. Bu kurallar karşısında kişinin bir takdir ve değerlendirme hakkı yoktur. Ne emredilmişse ona uymak zorunluluğu vardır; özenin ölçüsü kuralın kendisidir. Ancak, kusurun derecelendirilmesinde somut olayın özelliği de gözetilmelidir, belli bir hareket tarzını emreden mutlak nitelikteki bir trafik kuralı ihlal edilmesine rağmen, ağır kusur kavramından ayrılmak gerekebilir.

Yeri gelmişken davalı sürücünün kazaya neden olan eylemin niteliği açıklanmalıdır.

KTK'nın 47/b maddesiyle, aynı Kanunun 108/b maddesi sürücülerin Trafik işaretlerine uyması mükellefiyetini getirmiştir. Bu işaretlere uymama halinde sürücüler para cezasıyla cezalandırıldıkları gibi, bir kazaya sebep oldukları takdirde aynı yasanın 84/a maddesi gereğince olayda asli kusurlu sayılırlar.

Somut olayda; davacı araç sürücüsünün kırmızı ışıktaki geçmekte asli kusurlu olduğu tartışmasızdır. Dosyaya ibraz edilen trafik kazası tespit tutanağından olayın gerçekleşme biçimine ilişkin olarak yapılan açıklamalara göre, davalı araç sürücüsünün kırmızı ışıktaki durması gerekirken, durmadığı belirginse de; bunu sırf diğer (kırmızı ışık yandığında kavşakta olup olmadığı belli bulunmayan, ancak kırmızı ışıktaki geçilmesinden sonraki aşamada gerçekleşen çarpma anında kavşakta olduğu açık bulunan) araca çarparak ona zarar vermek kastıyla yaptığını gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır. Eş söyleyişle anılan davalının, salt söz konusu araca çarpıp, ona zarar vermek amacıyla kırmızı ışıktaki geçtiğine dair herhangi bir delil yoktur. Esasen, davacı da, açıklanan nitelikte bir kastın varlığını ileri sürmemiş, kasta yaklaşan ihmalden söz etmiştir. Hal böyle olunca, davalı sürücünün, sigortalı araca çarpmak ve bu şekilde ona zarar vermek amaç ve kastı ile kırmızı ışıktaki geçtiğinin kabulüne hukuken olanak bulunmamaktadır. Dolayısıyla, açıklanan eylemin, sadece bir ihmalden kaynaklandığı kabul edilmelidir. Açıklanan bu ihmal, Yasa anlamında bir asli kusuru gösterse de, ağır kusur anlamına gelmemektedir.

Karayolları Trafik Kanununun koyduğu kurallara uyulması zorunludur. Ancak bu kuralların her türlü ihlali, sürücünün, kasta yakın bir kusuru olduğunu göstermemektedir. Anılan Kanunun 84. maddesinde belirtilen asli kusur hallerinin hepsinin, aynı zamanda ağır kusur olarak nitelendirilmesini gerektiren bir yasal düzenleme de bulunmamaktadır.

Nitekim yukarıda açıklanan Genel Şartlar 4/a maddesinde de, asli kusurdan değil, ağır kusurun varlığından söz edilmiştir. Bu da asli kusuru aşan ağırlıkta bir kusurun arandığını göstermektedir, kırmızı ışıktaki geçmek bir dalgınlık sonucu olabileceği gibi, bir zamanlama hatasından da kaynaklanabilir. Dolayısıyla, sırf kırmızı ışıktaki geçtiği için herhangi bir olayda asli kusurlu kabul edilmesi gereken bir sürücü, buna rağmen, o olayın kendi özel yapısı içerisinde ağır kusurlu kabul edilmeyebilir. Somut olay kendi özel yapısı çerçevesinde bir değerlendirmeye tabi tutulmaksızın, kırmızı ışıktaki geçmenin her halükarda ağır kusur oluşturacağını kabul etmek, bu hal gibi kanunda asli kusur kapsamında düzenlenen diğer tüm halleri kapsayan rizikonun sigorta teminatı dışında bırakılması anlamına gelir ki, ne Kanunda ne de Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında böyle açık bir düzenlemeye yer verilmemiş; kısacası asli kusur teminat dışıdır, tali kusur teminat kapsamındadır gibi bir ayrıma gidilmemiştir. Asli kusurun varlığı teminat kapsamında kalabileceği gibi, sonucun gerçekleşme şekli ağır kusuru gösteriyorsa, tali kusur halinde dahi teminat dışında kalma söz konusu olabilir. İşte bu nedenle, Genel Şartların 4/a maddesindeki düzenlemede, sadece kişilerin kasti hareketleri veya ağır kusurları sonucunda meydana gelmiş olma olgusuna yer verilmiştir. Buradan çıkan sonuç, nitelikleri gereği rücu davalarında, her somut olayın kendi özelliği çerçevesinde değerlendirilmesinin gerektiğidir. Somut olayda da; davalı sürücünün kusurlu olmakla birlikte ağır kusurlu olduğunu kabule yeterli bir olgunun varlığından söz edilemez.”

KARŞI OY:

“Genel olarak kusur, hukuk düzeni tarafından bir davranış tarzının kınanmasını içeren nitelendirilmesidir. Hukuk düzeni tarafından bir davranış tarzının kınanması, o davranışının belirli koşullar altına bireylerden beklenen ortalama hareket tarzına uygun olmamasından ileri gelir; bu hareket tarzından sapma kusur olarak anlatılır (Prof. Tandoğan-Türk Mesuliyet Hukuk 1961) ve ayrıca Y.4.D.H.24.9.1984 T. 10.12.20031984/6027 E. Ve 1984/6856 sayılı kararı).

İki tür kusur vardır: Bunlardan birisi kast, öteki ise ihmaldir. Kast hukuka aykırı eylemin sonuçlarıyla birlikte, bilerek ve isteyerek işlenmesidir (Prof. Tuncunağ-Borçlar Hukuku Dersleri 1.Cilt- 1965). Eylemi yapanın kasıtlı davranmış olduğunun söylenebilmesi için, bütün zararların önceden istenilmiş bulunması aranmaz (Prof. Schwarz Borçlar Hukuk Dersleri, çeviren Bülent Davran). İhmal ya da taksir ise, kısaca hukuka aykırı eylemi yapanın, bunun önlenmesi ya da işlenmemesi için gerekli özeni göstermemesidir. (Prof. Aybay Borçlar Hukuku Dersleri). Eylemi yapan, eylemin hukuka aykırı bir sonuç

yaratacağını görebilmiş olmasına karşın zararlı sonucun meydana gelmeyeceği ümidi ile sonucun önlenmek için gerekli iradi uğraşılarda bulunmaması durumunda bilinçli ihmal söz konusu olur. Bilinçli ihmal salt irade eksikliğidir. (Prof. Tahir, Borçlar Hukuku, çevireni Cevat Edege 1953). Hemen vurgulamak gerekir ki, kusurun tartışılabilmesi için her şeyden önce özenin beklenebilir olması gerekir.

Özenin ölçüsüne gelince; Türk Özel Hukukunda baskın görüş, özenin ölçüsünün objektif ölçülerle belirlenmesi gerektiği yolundadır (Y,4.H.D.20.II.1980 T. 10.12.20031980/10380 E. Ve 1980/13359 K. Mustafa Reşit Karahasan, Tazminat Davaları 1976). Gerekli dikkat ve özen göz önünde tutulup belirlenmelidir. Her insan kendi bilgi ve deney niteliklerini taşıyan bir kimseden genel görüş gereğince aranılan özeni göstermediği ölçüde kusurlu sayılacaktır. Kusurun belirlenmesinde doğru bir sonuca varılabilmesi için kural olarak şu yöntem izlenebilir: Öncelikle zararın olduğu alan içinde normal olarak yapılması gereken davranış ve çalışmaları, daha sonra da olay içinde sorumlu olduğu ileri sürülen kişinin gerçekleşen davranış ve tutumu belirlenerek; olması gerekenle gerçekleşen davranış ve tutum arasında bir fark varsa işte o zaman bir kusurun varlığından söz edebilecektir.

Bilindiği gibi, Karayolları trafik kurallarının büyük çoğunluğu, karayolundan yaralanan sürücü ve yayalar, kesin olarak belirlenmiş durumlarda objektif nitelikte hareket tarzı emrederler. Bu kurallar karşısında kişinin bir takdir ve değerlendirme hakkı yoktur. Ne emredilmişse ona uyma zorunluluğu vardır Kırmızı ışıpta geçilemez kuralı da emredici niteliktedir. Gösterilecek özenin ölçüsü kuralın kendisidir. Somut olayda da tartışılan husus davacı Sigorta Şirketinin zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırılan davalı sigortalı İETT Genel Müdürlüğüne alt ve şehir içi yolcu taşımacılığında kullanılan otobüs sürücüsünün kırmızı ışık yanarken geçmiş olmasının ağır kusur niteliğinde olup olmamasıdır.

Ağır kusurun tanımı nedir? Yargıtay 11.H.D.nin 12.10.1986 tarih, 1986/4357 Esasa ve 1986/4161 sayılı kararında; ağır kusur, aynı durum ve koşullar altında her mantıklı insanın göstereceği en ilkel (basit) dikkat ve özenin gösterilmemesidir, şeklinde tanımlanmıştır. İsviçre Federal Mahkemesinin 02.05.1961 günlü kararında da ağır kusur işleyen kimse ise şu şekilde açıklanmaktadır. Aynı durumda bulunan her makul insanın aklına gelebilecek ilkel koruyucu tedbirleri almayı ihmal eden kimse, ağır kusurludur. Nitekim hukuksal öğretilerde de ağır kusurun tanımı, az yukarıda açıklanan yargısal uygulamadaki tanıma uygun olarak yapılmaktadır (Örneğin Prof. Tandoğan Türk

Mesuliyet Hukuku 1961,Sayı54:Prof. Eren, Fikret Borçlar Hukuku Cilt 2, İkinci Basım sayı:119).

Olağan yaşam kurallarına göre: ilkokula yeni başlayan bir çocuğun dahi kırmızı ışıkta geçilmez kuralını ve genelde de bu kurala uyulmasının zorunlu olduğunu bildiği tartişmasıız kabul edilmekteyken; insan nüfusu yoğun olan İstanbul'da, zor ve kalabalık trafik akışı içinde insan taşıyan İEET otobüslerinin görevinde uzman sayılan sürücülerin kırmızı ışıkta geçmiş olmasındaki kusurun ağırlık derecesi ne olabilir? Az yukarıda açıklandığı gibi, kırmızı ışıkta geçilmez kuralı, emredici nitelikte olup; bu kurala uymama, bir ağır kusurlu davranıştır. Çünkü HAREKET TARZI EMREDEN bu kurala uymamış olmakla sürücü, tam bir aldırılmazlık sergilemiştir. Bu kuralın ihlali, en ilkel (basit) bir dikkat ve özenin gösterilmediğinin kanıtı olup, kasta yakın derecede ağır kusurlu bir davranıştır. Hatta haksız eylemi işleyenin zararlı bir sonuç doğması olasılığına karşı ilgisiz kalması, kasıtlı bir tutulmaktadır. Çünkü sürücü, meydana gelecek sonuca aldırış etmemiştir (Prof. Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet,-Rafet Özdenur, Türk Borçlar Kanunu şerhi, 1987, sayfa 104). Varılan bu sonuca göre de, yanlar arasındaki sigorta sözleşmesinin 4/a maddesine göre sigortacının sigortalısına rücu hakkı doğmuş olduğunun kabulü gerekir.”

Yukarıda alıntılanan kararda, bir otobüs sürücüsü kırmızı ışıkta geçerek kazaya sebebiyet vermiş, otobüsün zorunlu trafik sigortacısı ise şoförün ağır kusuru ile kazaya sebep olması nedeniyle ödediği tazminatı sigorta ettiren kişiden rücuen talep etmiştir.

Yargıtay çoğunluk olarak aldığı kararının gerekçesinde, olayda ağır kusur halinin mevcut olabilmesi ve bu nedenle rücu şartlarının oluşabilmesi için en ilkel özenin dahi gösterilmemesini, hukuken bağışlanması olanaksız bir aldırılmazlığın söz konusu olmasını aramaktadır. Trafik kuralı, gösterilmesi gereken özenin ölçüsü ise de asli kusur sayılan bir ihlalin her durumda ağır kusur sayılamayabileceği vurgulanmıştır. Somut olay bakımından kırmızı ışıkta geçilmesi asli kusurdur ancak hukuken bağışlanması olanaksız bir kusur mudur?

Yargıtay üyelerinin çoğunluk görüşü ile karşıt görüş tam da bu noktada birbirinden ayrılmıştır. Karşıt görüş olayda gösterilmesi gereken özenin ölçüsünün trafik kuralının kendisi olduğunu, ilkokula giden bir çocuğun dahi kırmızı ışıkta geçilmemesi gerektiği kuralını bildiğini, somut durumda sürücünün kırmızı ışıkta geçmesinin en ilkel özenin dahi gösterilmemesi hali olduğunu, bu nedenle ağır kusur nedeniyle rücu şartlarının oluştuğunu

savunmuştur. Çoğunluk görüşü de olayda gösterilmesi gereken özenin ölçüsünün trafik kuralının kendisi olduğunu ancak asli kusurlu olunan her durumun ağır kusur sayılmasının mümkün olmadığını; kırmızı ışıktaki geçilmesinin asli kusur olduğunu ancak bu kusurun dalgınlık, uykusuzluk gibi nedenlerden ötürü meydana gelebileceğini, somut durumda kişinin kırmızı ışıktaki geçmedeki kusurunun kasta yaklaşmadığını savunmuş ve bu doğrultuda isabetli olarak rücu şartlarının oluşmadığına karar vermiştir.

Sigortacı, rücu hakkının varlığını kanıtlamak için sigorta ettirenin ya da sigorta ettirenin eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin davranışının ağır kusurlu olduğunu ve zararın meydana gelmesine veya zararın artışına neden olan olay ile ağır kusurlu davranış arasındaki illiyet bağına kanıtlamalıdır. Sorumlu kişinin kusurunun ağır olup olmadığı ise benzer hal ve koşullarda özenli bir kişinin davranması gereken ölçü dikkate alınarak belirlenir²⁵⁴.

Kast, kusur ve ağır kusurla kazaya sebebiyet verilmesi haline ilişkin incelenen kararlarda Yargıtay'ın, sürücünün ağır kusurlu ya da %100 kusurlu olmasından ziyade, sürücünün zarara kasten sebep olması gerektiği kanaatinde olduğu görülmektedir. Çoğu kararda sürücünün kusurunun kasta yaklaşmasının bile rücu sebebi olarak kabul edilmediği anlaşılmaktadır.

²⁵⁴ BİRİŞİK; s. 142; KESKİN, Cilt II, s. 1932; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 2005/11122 Karar: 2006/11935 Karar Tarihi: 20.11.2006 “...Karayolları Trafik Kanunu'nun KTK.30/1-a maddesiyle, araçların teknik şartlara uygun kullanılması aynı Kanun'un 52/1-b maddesi ile hızın gerekli şartlara uygunluğunu sağlanması mükellefiyetini getirmiştir. Bu işaretlere uymama halinde, sürücüler para cezasıyla cezalandırıldıkları gibi, bir kazaya sebep oldukları takdirde aynı yasanın 84 maddesi gereğince olayda kusurlu sayılırlar.

Genel Şartların 4/a maddesindeki düzenlemede, sadece kişilerin kasti hareketleri veya ağır kusurları sonucunda meydana gelmiş olma olgusuna yer verilmiştir. Buradan çıkan sonuç, nitelikleri gereği rücu davalarında, her somut olayın kendi özelliği çerçevesinde değerlendirilmesinin gerektiğidir.

Somut olayda; dosyaya ibraz edilen trafik kazası tespit tutanağında olayın gerçekleşme biçimine ilişkin olarak yapılan açıklamalara göre, davalı araç sürücüsünün fren tertibatında olan bozukluğu gidermeden yola devam ettiği anlaşılmaktadır. Hal böyle olunca, davalı sürücünün, sigortalı aracın frenlerinin arızalı olduğunun davalı tarafından itiraza uğramayan fren ustası tarafından belirtildiği hatta bu şekilde yola devam edemeyeceğinin kendisine bildirildiği halde Bolu Dağı gibi keskin virajlı ve 15.01.2000 kaza tarihi itibarıyla yol şartlarına rağmen yola devam etmesi ve kaza tutanağındaki şekle göre, aracın sağ korkuluklara çarpıp önce 72 direğe hasar verip, 135. m. sonra bu defa 12 korkuluğa hasar verdiği ve yolda bu mesafe boyunca herhangi bir fren izinin bulunmadığı anlaşılmakla, sürücünün eyleminin ağır kusurlu olduğunun kabulü gerekir...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

2.3.2. Sürücü Belgesi Olmaksızın Araç Kullanılması Esnasında Kaza Meydana Gelmiş Olması Durumu (Ehliyetsizlik)

KTK m. 36-45 arasında, hangi araçlar kullanılırken ne tür sürücü belgelerinin gerekli olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiştir²⁵⁵. KTK m. 36/1 uyarınca, motorlu araçların, sürücü belgesi sahibi olmayan kimseler tarafından karayollarında sürülmesi ve sürülmesine izin verilmesi yasaktır. Aynı hüküm uyarınca mahkemeler ya da cumhuriyet savcılıkları tarafından veya KTK’da belirtilen yetkililer tarafından, sürücü belgesi geçici olarak ya da tedbiren geri alınanlar da sürücü belgesi olmayan kişilerle aynı statüdedirler²⁵⁶. Sürücü belgesi iptal edilenler, sürücü kursunu tamamlayıp sertifika alsa bile bunu yasanın öngördüğü şekilde sürücü belgesine çevirmeyenler ve sürücü belgesinin sınıfına göre kullanmaya yetkili olmadığı aracı kullanan kişiler de ehliyetsiz sayılmaktadırlar²⁵⁷.

KZMSS Genel Şartları gereğince, motorlu aracın ehliyetnameye sahip olmayan ya da geçerliliğini yitirmiş sürücü sertifikasına sahip veya ehliyetine sürekli/geçici el konulmuş kişiler tarafından sevk edilmesi halinde, kaza meydana gelirse, sigortacı ödediği sigorta tazminatını kendi sigortalısına rücu edebilir²⁵⁸.

Yargıtay 1992 yılında verdiği bir kararında, sigortacının üçüncü kişiye ödediği tazminatın tamamının sigorta ettirene rücu edilmesi gerektiğini ifade etse de 1997 yılında verdiği başka bir kararında isabetli olarak, sigorta şirketinin, ehliyetsiz araç kullanma sebebiyle kendi sigortalısına onun *kusuru oranında* rücu edebileceğini belirtmiştir²⁵⁹. Öğretide de, kazanın sebebinin sürücünün ehliyetsiz olması veya sürücü belgesinin

²⁵⁵ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 762; ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1023.

²⁵⁶ MİSİLİ; s. 617.

²⁵⁷ MİSİLİ s. 618-619; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2010/5016 Karar: 2010/7481 Karar Tarihi: 30.09.2010 “...davalının sürücü belgesinin okunaklı bir örneğini getirtilerek, davalı sigortalının yeterli ehliyetnameye sahip olup olmadığının tespiti ile sonucuna göre bir karar vermesi gerekir...” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

²⁵⁸ ÇEKER; s. 289; MİSİLİ; s. 615; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 2013/17-1757 Karar: 2015/1038 Karar Tarihi: 13.03.2015 “2918 sayılı KTK.nun 42/a maddesi hükmünde sürücü belgesi almak için başvuranların sınav sonucunda almış oldukları sertifikaların 41. maddede belirtilen diğer şartlar dahilinde sertifikanın alındığı yer trafik kuruluşunca sınıfına uygun sürücü belgeleri ile değiştirilmedikçe sahiplerine karayolunda araç kullanma yetkisi vermeyeceği açıkça düzenlenmiştir. Bir başka anlatımla sürücü sertifika sahibi olup ehliyet alma hakkına haiz olsa dahi ehliyetini almadığı süre içinde araç kullanması durumunda sürücü belgesiz araç kullanan kişi konumunda olup bu sırada oluşan kazadan dolayı 3. kişiye ait araçta meydana gelen hasar sigorta teminatı dışında kalmaktadır” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

²⁵⁹ ASLAN DÜZGÜN; s 208; Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 1990/7070 Karar: 1992/4028 Karar Tarihi: 31.03.1992; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 1997/3089 Karar: 1997/3717 Karar Tarihi: 23.05.1997.

yetersizliği değilse yani arada nedensellik bağı bulunmuyorsa, sigortacının sigortalısına rücu hakkının olmaması gerektiği savunulmaktadır²⁶⁰. Örneğin, çift taraflı bir trafik kazasında karşı araç sürücüsünün tam kusurlu olması halinde, ehliyetsiz sürücünün kusuru yoksa sigortacı zaten tazminat ödemeyecek dolayısıyla da rücu hakkı doğmayacaktır²⁶¹. Başka bir ifadeyle, hak sahiplerine ödeme yapan sigortacının, ehliyetsizlik sebebi ile sigorta ettirene rücu hakkı, sürücünün kusur oranı ile sınırlıdır²⁶².

2.3.3. Alkol Etkisindeyken Yahut Uyuşturucu Madde Kullanılmışken Kazanın Meydana Gelmiş Olması Durumu

Araç kullanmak dikkatli olmayı gerektiren bir fiildir. Uyuşturucu ya da uyarıcı madde almak veya alkol almak, iradeyi ve akli işleme hale getirip, kişiyi normal yaşantısından ve davranışlarından uzaklaştırabilir²⁶³. KTK m. 48'e göre "*Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin etkisi altında araç sürme yasağı*" başlığı altında "*Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri almış olan sürücüler ile alkollü olan sürücülerin karayolunda araç sürmeleri yasaktır.*". Söz konusu hüküm ile sürücülerin alkol veya uyuşturucu/uyarıcı madde etkisi altında iken araç kullanmaları yasaklanmıştır²⁶⁴.

Uygulamada, sigortacının genel şartlar uyarınca ödediği tazminatı kendi sigortalısına rücu etme durumu, genellikle sürücünün alkollü olması sebebine

²⁶⁰ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 762; KAYIHAN; "Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti" s. 1615.

²⁶¹ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 762.

²⁶² MİSİLİ; s. 616; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2013/20184 Karar: 2014/574 Karar Tarihi: 20.01.2014 "*ZMSS Poliçesi Genel Şartlarının tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğuran haller başlıklı 4/c maddesinde tazminatı gerektiren olayın, aracın Karayolları Trafik Kanunu'na göre gereken ehliyetnameye haiz olmayan kimseler tarafından sevk edilmesi sonucunda vukua gelmiş ise, sigortacının bu hususu zarar görenlere karşı ileri süremeyeceği ve fakat ödemede bulunduktan sonra tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebileceği hükmüne bağlanmış bulunmaktadır. Poliçede yer alan bu şart esasen KTK'nin 95. maddesi düzenlemesinin poliçeye aksettirilmiş bir hükmüdür. ZMSS şirketi ehliyetsiz araç kullanılması sebebine dayanarak kendi sigortalısına onun veya sigortalı aracın sürücüsünün kusuru oranında rücu edebilir. Zira araç sahibinin sorumluluğu diğer bir deyişle karşı araç malikine tazminat ödeme yükümlülüğü aracı kullanan sürücü ehliyetsiz olsa dahi kusur esasına dayalıdır. Sigortalı aracın, gereken ehliyetnameye haiz olmayan kişi tarafından kullanılması ve bu kişinin (sürücünün) kusurlu olması rücu etmek için yeterli olup, rizikonun gerçekleşmesinden, ehliyetsiz araç kullanmanın asli unsur olması ya da münhasıran ehliyetsizlik sebebiyle kazanın meydana gelmesi gerekmektedir.*" Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

²⁶³ SEVEN, Vural (2016) "Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu'nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi" Cevdet Yavuz'a Armağan, Cilt:22, Sayı:3, s. 2522.

²⁶⁴ DEMİRAĞ, İsmet (2012) "Koklama Yolu İle Alınan Alkol Raporunun Hukuki Değeri ve Sigorta Rücu Davalarında İspat Külfeti", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:86, Sayı:4, s.236.

dayanmaktadır²⁶⁵. Dünya Sağlık Örgütü'nün, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu otuz ülkede yaptığı araştırmaya göre, trafik kazalarının yüzde altmışının oluşumunda en etkili unsur ya da nedenin alkol olduğu tespit edilmiştir²⁶⁶. Bu çerçevede, KTK m. 48 ile aynı doğrultuda düzenlenen, KZMSS Genel Şartları m. B.4.c uyarınca sigortalı aracın, uyuşturucu madde ya da ilgili mevzuatta belirlenen seviyenin üzerinde alkollü içki almış kişilerce veya aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı belirtilen kişiler tarafından alkollü içki almış şekilde kullanılması birer rücu sebebi olarak düzenlenmiştir²⁶⁷. Başka bir ifade ile tazminatı gerektiren olay, araç işletenin ya da fiillerinden sorumlu olduğu kişilerin ya da hatır için karşılıksız olarak motorlu araç verilmiş olan kişilerin, uyuşturucu veya keyif verici maddeler almış şekilde aracı sevk ve idare etmeleri esnasında veya yasada belirlenen sınırlar üzerinde alkollü olarak araç kullanılması esnasında meydana gelmişse, sigortacı ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebilecektir²⁶⁸.

Uyuşturucu ya da keyif verici maddelerin cinsleri ile alkollü içkilerin etki dereceleri ve kandaki oranları, bu maddelerin tespit usulleri ve muayene şartları, hazırlanacak yönetmelik ile Sağlık Bakanlığı'nın görüşü doğrultusunda düzenlenir²⁶⁹.

Sürücülerin aldığı alkol/ uyuşturucu uyarıcı madde oranlarının belirlenmesinde Karayolları Trafik Yönetmeliğindeki hükümler esas alınır. Uyuşturucu ya da uyarıcı madde almış veya alkollü içki almış olarak trafiğe çıkmış sürücülerin tespiti, KTK m. 48/2 uyarınca, kolluk tarafından teknik cihazlarla yapılır. Koklama yolu ile yapılan alkol tespiti geçersizdir²⁷⁰.

Karayolları Trafik Yönetmeliği'nin "*Alkol, uyuşturucu veya uyarıcı maddeler etkisi altında araç sürme yasağı*" başlıklı 97. maddesi gereğince sürücülerin alkol oranları, saat, tarih, ölçüm sonucu ve kullanılan cihaza ait seri numarasını içeren çıktı verebilen; ayrıca ölçümleme (kalibrasyon) ayarları yapılmış teknik cihazlar vasıtasıyla tespit edilir. Sürücünün uyuşturucu/uyarıcı madde ile trafiğe çıktığının tespit edilmesi için ise yine aynı madde gereğince, sürücünün solunum havası, tükürüğü ya da benzer biyolojik örnekleri alınarak teknik cihazlar vasıtasıyla belirlenir. Söz konusu tespit, tek kullanıma mahsus test

²⁶⁵ ÇEKER, s. 291.

²⁶⁶ SEVEN; s. 2522.

²⁶⁷ MİSİLİ; s. 621; SEVEN; s. 2522.

²⁶⁸ BERBEROĞLU YENİPİNAR; s. 295.

²⁶⁹ ÇEKER; s. 292.

²⁷⁰ DEMİRAĞ; s. 240.

kitleri vasıtasıyla yapılır. Tek kullanımlık kitlerin yanı sıra saat, tarih, ölçüm sonucu ve kullanılan cihaza ait seri numarasını içeren çıktı verebilen test cihazları da ölçümde kullanılabilir.

Ölüm ya da yaralanma ile sonuçlanmış yahut trafik görevlileri tarafından el konulmuş olan maddi hasarlı trafik kazalarında KTK m. 48/3 uyarınca sürücülerin alkol ölçümünün yapılması zorunludur²⁷¹. Ölüm ya da yaralanma ile sonuçlanan trafik kazalarında veya trafik görevlileri tarafından el konulmuş olan maddi hasarlı trafik kazalarında, sürücülerin alkol ya da uyuşturucu/uyarıcı madde oranları ise; yine bahsedilen teknik cihazların kullanımı ile belirlenir. Ölüm ya da yaralanma ile neticelenen trafik kazalarında, sürücünün alkol ya da uyuşturucu/uyarıcı madde kullanıp kullanmadığının tespitinin yapılması için, sürücü Cumhuriyet savcısına bilgi verilerek, en yakın adli tıp kurumuna ya da adli tabipliğe veya Sağlık Bakanlığı bünyesindeki sağlık kuruluşlarına götürülür. Burada uyuşturucu/uyarıcı madde veya alkol tespitinde kullanılmak amacıyla vücutlarından tükürük, idrar ya da kan gibi örnekler aldırılır. Trafik görevlileri tarafından el konulmuş olan maddi hasarlı trafik kazalarında da sürücülerin alkol, uyuşturucu/uyarıcı madde oranları belirlenirken aynı esaslar uygulanır.

Kaza neticesinde sürücünün teknik cihaza üfleyemeyecek derecede yaralanması ya da ölmesi durumunda, gönderildiği sağlık kuruluşu tarafından vücutundan tükürük, idrar ya da kan örnekleri aldırılarak, aldığı maddenin oranı tespit edilir.

Teknik cihaz ile yapılan ölçüme itiraz eden ya da bu cihaz ile ölçüm yapılmasına izin vermeyen sürücüler, en yakın adli tıp kurumuna veya adli tabipliğe ya da Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık kuruluşlarına götürülürler. Uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ya da alkolün belirlenmesinde kullanılmak amacıyla vücutlarından kan, tükürük veya idrar gibi örnekler alınır. Hususi otomobilleri alkollü olarak kullanan sürücüler için promil alt sınırı 0.50, hususi otomobil (resmi araç, taksi, dolmuş vs.) dışındaki araçları alkollü olarak kullanan sürücüler bakımından promil alt sınırı 0.21 olarak belirlenmiştir. Sürücülerin uyması gereken promil sınırları, yasada değişiklik yapılmasından önce yönetmelik ile belirlenmişti. Ancak bu sınırların yönetmelikle belirlenemeyeceği düşüncesi ile 11.06.2013 tarihinde yasada bu yönde değişiklik yapılmış ve promil sınırları KTK m. 48' eklenmiştir.

²⁷¹ AVCI, Mustafa/BİLGİN, Hüseyin (2019) “Alkollü Araç Kullanımı Nedeniyle Sürücü Belgesine Geçici Süreli El Konulması İşlemleri Üzerine Bir İnceleme”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı:13, s. 133.

KZMSS Genel Şartları 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 2003 tarihli eski genel şartları yürürlükten kaldırmıştır. Eski genel şartlardaki düzenlemeye göre, alkollü veya uyuşturucu/uyarıcı madde etkisi altında araç sürme halinde, ödenen tazminatın sigorta ettirene rücu edilebilmesi, sürücünün alkol ya da uyuşturucu/uyarıcı madde nedeniyle *güvenli sürüş yeteneğini kaybetmesinden* ileri geliyorsa mümkündür²⁷². KTK m. 48/1, 11.06.2013 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikten önce, ödenen tazminatın sigorta ettirene rücu edilebilmesini *güvenli sürüş yeteneğini kaybetme* şartına bağlamıştı. Ancak 2013 yılında yapılan değişiklik ile KTK'daki *güvenli sürüş yeteneğini kaybetme* ibaresi kaldırılmıştır²⁷³.

Eski Genel Şartlar ve KTK'daki değişiklik öncesi dönemde, “*güvenli sürüş yeteneğini kaybetme*” şartından hareketle Yargıtay, ödenen tazminatın sigorta ettirene alkol/uyuşturucu/uyarıcı madde sebebiyle rücu edilebilmesi için bazı kıstaslar belirlemişti. Sigorta ettirene rücu edilebilmesi için; *kazanın münhasıran alkol etkisi ile meydana gelmiş olması* gerektiği, başka bir ifade ile kazanın tek sebebinin alkol olması gerektiği; alkollü olmayla ilgili ölçüm miktarlarının sadece yönetmeliğe bırakılamayacağı, bu nedenle yönetmelikteki promil sınırlarının geçersiz olduğu; bunun neticesinde kazanın münhasıran alkol etkisi ile meydana gelmiş olduğunu ispat yükünün sigortacıya ait olacağı tespitleri yapılmıştı²⁷⁴. Alkol oranının sonuca doğrudan etkisi bulunup bulunmadığının tespiti için mahkeme tarafından nöroloji uzmanı, hukukçu ve trafik konusunda uzman bilirkişilerden oluşan bir bilirkişi kurulu marifetiyle, olayın salt alkolün etkisi ile gerçekleşip gerçekleşmediğinin, alkol dışında başkaca unsurların olayın meydana gelişinde rol oynayıp

²⁷² Bkz. AVCI/BİLGİN, s. 151; “...Adli Tıp Kurumu 5. İhtisas Kurulu raporlarında istikrarlı bir şekilde vurgulandığı üzere; alkollü bir şekilde trafikte seyreden bir sürücünün alkol konsantrasyonu hangi seviyede olursa olsun bireysel farklılıklar göstermekle birlikte trafik güvenliği açısından değişen derecelerde risk oluşturabileceği, ancak bu durumun tehlike arz edecek düzeyde olup olmadığı, dolayısıyla sürücünün tesiri altında bulunduğu alkol seviyesinde araç kullanması halinde, güvenli sürüş yeteneğini kaybedip etmediği, bireyin o andaki sürüş ehliyetini belirleyebilecek dikkat, algı, denge, refleks, psikomotor ve nöromotor koordinasyon gibi nörolojik, nistagmus, akomodasyon, görme gibi oftalmolojik ve genel durumunun tespitine yönelik detaylı dahili muayenesine yönelik tıbbi verilerin değerlendirilmesi ile mümkün olabileceği, ancak böyle bir tespit yapılmamış olsa bile bireysel farklılıkları da elimine edebilecek şekilde 1.00 promilden yüksek olarak saptanan alkol düzeyinin, güvenli sürüş yeteneğini kaybettireceğinin, bilimsel olarak kabulü gerektiği...”

²⁷³ MİSİLİ; s. 621; SEVEN; s. 2524, KESKİN; s. 1942.

²⁷⁴ SEVEN; s. 2524; Bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 2006/2901 Karar: 2007/5827 Karar Tarihi: 16.04.2007; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2009/5716 Karar: 2010/42 Karar Tarihi: 18.01.2010; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2009/7557 Karar: 2010/1117 Karar Tarihi: 15.02.2010 LALE; AKGÜL, s. 456-466-1282.

oynamadığının belirlenmesi gerektiği kabul edilmekteydi²⁷⁵. Alkolün ya da uyuşturucu maddenin vücuttaki miktarı değil, kişi üzerindeki etkisi, yani güvenli sürüş yeteneğini kaybettirip kaybettirmedeği önem taşımaktaydı. Kazaya karışan diğer araç sürücüsünün de kazada kusuru olduğunun belirlenmesi ya da başka bir kişiye kusur atfedilebilmesi halinde, kaza salt alkol etkisi ile meydana gelmediğinden, sigorta ettirene rücu mümkün bulunmamaktaydı²⁷⁶. Yani, sigortacının, sigorta ettirene rücu edebilmesinin şartı alkollü araç kullanma ile kazanın meydana gelişi arasında illiyet bağının kurulması idi²⁷⁷.

CTK ve KZMSS Genel Şartlarında yapılan değişikliklerden sonra; yasada belirlenen araç türlerine göre, yine yasada belirlenen miktarın üzerinde alkollü olarak araç kullanılması; yasada alkol almış şekilde araç kullanamayacağı belirlenen kişilerce alkol alınarak araç kullanılması; uyuşturucu madde etkisinde iken araç kullanılması hallerinde kaza meydana geldiğinde, başkaca bir şart aranmaksızın, sigorta ettirene, ödenen tazminatın rücu edilebileceği kabul edilmelidir. Söz konusu düzenleme Yargıtay'ın uzun yıllardır süregelen uygulamasını sona erdirecek niteliktedir. Özetle, artık *“alkolün güvenli araç sürme yeteneğini engellemesi hali”* değil *“mevzuatta belirlenen yasal sınırın üzerinde alkollü olarak araç kullanılması”* rücu sebebi olarak kabul edilmelidir²⁷⁸. Ancak kaza neticesinde meydana gelen zarara alkolün dışında başka bir etken daha neden olmuşsa, sigortacının rücu hakkının kapsamının, alkolün kazaya etkisi oranında olması gerekecek ve kazanın alkollü araç kullanma sebebiyle değil de illiyet bağını ortadan kaldıracak şekilde, alkolün hiç etkisi olmadan meydana geldiği ispatlanabiliyorsa sigortacının rücu hakkının olmayacağı ileri sürülebilecektir²⁷⁹.

²⁷⁵ MİSİLİ; s. 623 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 2013/17-626 Karar: 146 Karar Tarihi: 26.02.2014 *“...kazaya başka bir aracın davalıya ait araca çarpmasının neden olup olmadığı, salt alkolün etkisi ile meydana gelip gelmediğinin duraksamaya yer vermeyecek şekilde belirlenmesi yönünde bilirkişi heyetinden rapor alınması gerektiğinden...”* Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

²⁷⁶ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2013/9492 Karar: 2014/7885 Karar Tarihi: 20.05.2014 *“...Mahkemece dava konusu kaza nedeniyle Ankara 18. Asliye Ceza Mahkemesi'nde verilen karar ile sigortalı araç sürücüsünün alkollü olarak kaza yaptığını belirlendiği gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Ancak Ankara 18 Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2008/606 E -2009/2714 K. Sayılı dosyasında sigortalı araç sürücüsü M. K. hakkında yapılan yargılamada Adli Tıp Kurumu'ndan alınan raporda kazanın meydana gelmesinde sürücünün kusurlu olmasının yanında yayanın da kusurunun bulunduğu belirlenmiş, ceza mahkemesi tarafından sanık M. K.'ın mahkûmiyetine karar verilmiş, karar Yargıtay 12. Ceza Dairesi tarafından düzeltilerek onanmıştır. Mahkemece esas alınan ve kesinleşen ceza mahkemesi dosyasına göre sigortalı araç sürücüsü tarafından çarpılmaya maruz kalan yayanın da kusurlu olduğu tespit edildiğine göre kazanın münhasıran alkolün etkisi altında meydana gelmediği anlaşılmakla davanın reddine...”* Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

²⁷⁷ KAYIHAN; “Zarar Sigortalarında Sigortacının HalefİYeti”, s. 1615; ÇELİK; “Sigortacının İşletene Rücu Hakkı”.

²⁷⁸ MİSİLİ; s. 625, KESKİN; s. 1943.

²⁷⁹ MİSİLİ; s. 626, KESKİN; s. 1943.

Rücu hallerinin mevcut olduğunu ispat yükü, TTK m. 1409/2 “*Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir.*” hükmü gereğince sigorta şirketindedir. Sigortacı, yasadaki değişiklikten evvel kazanın münhasıran alkol etkisi ile meydana geldiğini ispatlamakla yükümlüyken; değişiklikten sonra artık sürücünün yasa da belirlenen sınırın üzerinde alkollü olarak ya da uyuşturucu/uyarıcı madde kullanmış şekilde araç kullandığını ispatlaması yeterli olacaktır²⁸⁰.

Sigorta korumasının var olması kişiye güven duygusu sağlar. Sahip olunan bu güven duygusu ise kişiyi daha dikkatsiz davranmaya itebilir. KTK m. 48 ile konulan alkollü/uyuşturucu madde etkisinde araç sürme yasağı, kişilerin yaşamı, sağlığı ve malvarlığı üzerindeki haklarını korumaktadır. Böylece trafik güvenliği sağlanarak, söz konusu haklar üzerinde tehlike yaratabilecek fiillerin işlenmesi önlenmekte, kamu güvenliğinin sağlanması amacı gerçekleştirilmektedir. Kanunda belirlenen sınırların üzerinde alkol kullanarak trafiğe çıkan kişi, bunun sonuçlarına da katlanmalıdır. Dolayısıyla Yargıtay uygulamasının, yasadaki değişiklik ile paralel olarak değişmesi, trafik güvenliğinin sağlanması amacına da hizmet etmiş olacaktır²⁸¹.

2.3.4. İstiap Haddi Aşımı – Yolcu Taşıma Ruhsatı Bulunmayan Araçta Yolcu Taşıma Durumu - Patlayıcı ve Parlayıcı Madde Ruhsatı Olmaksızın Bu Maddelerin Taşınması

KTK m. 65 hükmü ile taşıma sınırının üzerinde yolcu ve yük taşınması, gabari dışı ve dingil ağırlıklarını aşacak biçimde ve yol şartları dikkate alınmaksızın yükleme yapılması yasaklanmıştır²⁸². KTK m. 3 uyarınca, aracın *taşıma sınırı*, aracın güvenli taşıyabileceği en fazla yük ağırlığı ya da yolcu sayısıdır²⁸³. Trafik kazasına sebep olan sigortalı aracın, istiap (yükleme) haddinden fazla yolcu/yük taşınması ve gerçekleşen riziko ile istiap haddinin aşılması arasında illiyet bağının varlığı durumunda, KZMSS Genel

²⁸⁰ SEVEN; s. 2527.

²⁸¹ SEVEN; s. 2528-2529.

²⁸² KAYIHAN; “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1618.

²⁸³ MİSİLİ; s. 627.

Şartları m. B.4.ç uyarınca, sigortacı ödediği sigorta tazminatını sigorta ettirene rücu edebilir²⁸⁴.

Yerleşik Yargıtay uygulaması gereğince, sırf istiap haddi sınırının aşılması sigortacıya rücu hakkı bahşetmez. Kazanın oluşu ile istiap haddi sınırının aşılması arasında nedensellik bağının da kurulması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, kaza yükleme hadlerinin aşılması sebebiyle olmuşsa sigortacının ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu hakkı mevcuttur²⁸⁵. Araştırılması gereken husus, istiap haddi aşımının kazanın meydana gelmesinde başlı başına bir etken olup olmadığıdır. Ancak bundan sonra, istiap haddinin aşılmasının kazaya sebep olduğu belirlenirse KZMSS Genel Şartları bağlamında rücu koşulları oluşmuş olur²⁸⁶.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun E.2001/11-1109 K.2001/1108 sayılı ve 05.12.2001 tarihli kararı; *"Mahkemece, davalı şirkete sigortalı olan davacıya ait aracın ruhsatında ve poliçe ön yüzünde yolcu kapasitesinin dört kişi olarak belirtildiği, oysa kaza anında sigortalı otomobilde yedi yolcunun bulunduğu, poliçe genel şartlarının A.5.5.10. maddesinde taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararların sigorta güvencesi dışında kaldığı, istiap haddinin aşılması gerçekleştiğinde bu olgunun kaza ile uygun nedensellik bağı taşınmasının gerekmediği, sonucuna varılacak davanın reddine karar verilmiştir. Gerçekten de, taraflar*

²⁸⁴ GÖKCAN/KAYMAZ; s. 769; KARA; s. 249.

²⁸⁵ MİSİLİ; s. 628; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2013/6315 Karar: 2014/5988 Karar Tarihi: 17.04.2014 *"...Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B.4.maddesinde sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği haller sayılmıştır. B.4.e maddesinde ise, tazminatı gerektiren olay, yolcu taşımaya ruhsatlı olmayan araçlarda yolcu taşınması veya yetkili makamlarca tesbit edilmiş olan istiap haddinden fazla yolcu veya yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı yüzünden meydana gelmiş ise sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği düzenlenmiştir.*

Taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararlar nedeniyle rücu hakkının bulunduğu kabul edilebilmesi için, kaza ile istiap haddinden fazla yük ya da yolcu taşıma arasında uygun nedensellik bağının bulunması ve kazanın salt bu nedenle meydana gelmesi gerekir. Başka bir anlatımla, sadece istiap haddinin aşılması, rücu imkânı vermez.

Somut olayda mahkemece, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde her hangi bir araştırma ve değerlendirme yapılmadığı gibi hükme esas alınan Adli Tıp Kurumu raporunda yalnızca sürücülerin kusurlarına ilişkin inceleme yapılmış istiap haddi yönünden her hangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kaza tespit tutanağında, ceza yargılaması sırasında alınan Adli Tıp Kurumu raporunda ve temyiz incelemesini yapmış olduğumuz dosyada alınan Adli Tıp Kurumu raporunda davalının tali kusurlu olduğunun kazaya karışan dava dışı sürücünün de kusurunun varlığı belirlenmiş olması bakımından yukarıda yapılan açıklamalar da göz önüne alındığında istiap haddinin aşılmasının kazaya münhasıran etkili olduğunun söylenemeyeceğinin kabulü gerektiği..." Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

²⁸⁶ ASLAN DÜZGÜN; s. 211-212; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 765

arasındaki kasko sigorta sözleşmesinin ayrılmaz bir parçası olan poliçe genel şartlarının anılan maddesi ile aracın ruhsatında belirtilen istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşınması halinde oluşan hasar ve ziyyalar sigorta güvencesi dışında bırakılmıştır. Ancak, Dairemiz alkollü araç kullanma hallerinde olduğu gibi, bu istisna hükmünü uygularken, gerçekleşen riziko ile istiap haddinden fazla yük ve yolcu taşıma arasında uygun nedensellik (illiyet) bağının bulunmasını ve ancak kazanın salt bu nedenle meydana gelmesi koşulu ile riziko ve hasarın sigorta güvencesi dışında olduğunu kabul etmektedir.” şeklindedir. Söz konusu karardan anlaşıldığı üzere, istiap haddinin aşılması ile kaza arasında uygun nedensellik bağının kurulması gerekmektedir.

Yargıtay 11.Hukuk Dairesi’nin E.2005/8087 K.2006/8199 sayılı ve 10.07.2006 tarihli kararı; “...Mahkemece, dosya kapsamına ve benimsenen bilirkişi raporlarına göre, kazanın salt aşırı yük nedeniyle sağ tekerleğin aks kesmesi sonucu aracın şarampole düşmesi ile oluştuğu, yol bozukluğunun etkisinin bulunmadığı gerekçesiyle, davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararı, davalı vekili temyiz etmiştir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir...” şeklindedir. Karara konu olayda kaza, aşırı yük nedeniyle sağ tekerleğin aks tarafından kesilmesi neticesinde şarampole yuvarlanması şeklinde meydana gelmiştir. Somut olayda istiap haddinin aşılması ile kazanın meydana gelmesi arasında uygun nedensellik bağının olduğu bu nedenle rücu koşullarının oluştuğu yönünde, isabetli bir karar verilmiştir.

Parlayıcı, patlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı olmayan araçlarda taşınırken, söz konusu maddelerin tutuşma, parlama ve infilakı yüzünden kazanın gerçekleşmesi de sigortacı bakımından bir rücu sebebidir. Taşıma ruhsatı olan bir araçta, bu şekilde bir kazanın meydana gelmesi ise bir rücu sebebi değildir. Taşıma ruhsatsız araçta meydana gelen kazada da taşınan maddelerin parlama, tutuşma ve infilakı ile kazanın meydana gelişinde uygun nedensellik bağı bulunması gerekir²⁸⁷.

Konumuz bağlamında parlayıcı, patlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı olan araçların, yaptırmakla yükümlü olduğu Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk

²⁸⁷ MİSİLİ; s. 630.

Sigortasından (TMZSS) da bahsetmekte fayda vardır. TMZSS her türden yanıcı, patlayıcı, parlayıcı ya da yakıcı maddeleri üreten, taşıyan, depolayan, satan ya da kullanan kişilerin söz konusu faaliyetleri sebebiyle, bu maddelerin neden oldukları olaylar neticesinde, kusurları olsun ya da olmasın üçüncü şahıslara verilecek bedeni ve maddi zararları karşılamak maksadıyla yapılır²⁸⁸. Taşıma ruhsatı olan araçların aynı zamanda bu sigortayı yaptırmaları, Bakanlar Kurulu'nun 21.01.2010 tarihli ve 2010/190 sayılı kararı ile zorunlu hale getirilmiştir.

Taşıma ruhsatı olmayan araçlarda tehlikeli madde taşınması durumunda olduğu gibi, yolcu taşıma ruhsatı olmayan araçlarda, yolcu taşınması sebebiyle meydana gelen kazalardan ötürü ödenen tazminatı, KZMSS Genel Şartları gereğince, sigortacının sigorta ettirene rücu etme hakkı bulunmaktadır.

Ruhsatsız araçlarda yolcu taşınmasına ilişkin yasal düzenlemeler 2918 sayılı KTK ve 4925 sayılı Karayolları Taşıma Kanunu'nda yer almaktadır. KTK m. 29 gereğince trafiğe çıkarılacak araçların teknik şartlara uygun olması gerekir. Yine Karayolları Taşıma Kanunu m. 5 ve buna bağlı yönetmelik m. 6 gereği, taşımacılık yapacak gerçek ve tüzel kişilerin yetki belgesi almaları zorunludur. Yetki belgesi almamış olan veya yetki belgesi olsa da taşıt belgesine kaydedilmeyen taşıtlarla yolcu taşımacılığı yapıldığı esnada kaza meydana gelmişse sigortacının rücu hakkı mevcut olacaktır. Ancak diğer bentlerde olduğu gibi burada da kazanın ruhsatsız ve teknik şartlara uygun olmayan araçta yolcu taşınması nedeniyle meydana gelmesi yani kaza ile uygun nedensellik bağının kurulması gerekir²⁸⁹.

2.3.5. Otomobil Yarışlarına Katılma

KTK m. 105/4 hükmü *“Yetkili makamdan izin alınmaksızın düzenlenen bir yarışta vukubulan zararlar, zarara sebep olan motorlu aracın sorumluluk sigortacısı tarafından karşılanır. Böyle bir durumda, sigortacı, yarış için özel bir sigortanın yapılmamış olduğunu bilen veya gerekli özenin gösterilmesi halinde bilebilecek olan işleten veya işletenlere rücu edebilir.”* diyerek yetkili makamdan izin alınmadan yarış düzenlenmesi halinde, meydana gelen kazanın neticesinde ödenen tazminatın sigorta ettirene rücu

²⁸⁸ KESKİN; s. 2018.

²⁸⁹ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 764-765.

edilebileceğini öngörmüştür²⁹⁰. Bu maddeye ilişkin düzenleme, yeni KZMSS Genel Şartlarında yer almamaktadır. Ancak KTK m. 105/4 hükmünde, yetkili makamdan izin alınmaksızın düzenlenen yarışlarda meydana gelen zararlarda sigortacının rücu hakkı açıkça düzenlendiğinden, sigortacının sigorta ettirene rücu hakkının varlığı kabul edilmelidir²⁹¹.

Sigortacı, yapılması zorunlu olan bir sigortanın yapılmadığını bilen ya da gerekli özeni göstermesi durumunda bilebilecek olan sigorta ettirene, KZMSS Genel Şartları gereğince değilse de KTK m. 105/4 gereğince, ödediği tazminatı rücu edebilir.

2.3.6. Kazanın Taşıt Kullanma Sürelerine Uyulmamasından Kaynaklanması

KTK m. 49 gereğince *“Ticari amaçla yük ve yolcu taşıyan motorlu taşıt sürücülerinin, taşıt kullanma sürelerine aykırı olarak taşıt kullanması ve bunlara taşıt kullandırılması yasaktır.”*. Önceki KZMSS Genel Şartları m.B.4.b ile taşıt kullanma sürelerine uyulmaksızın araç kullanılması ve neticede kaza meydana gelmesi durumunda sigortacının rücu hakkının olacağı düzenlenmişti. Ancak yeni genel şartlarda söz konusu düzenlemeye yer verilmemiş ve KTK ile de taşıt kullanma sürelerine uyulmaması halinde açıkça rücu hakkı düzenlenmemiştir.

ÇELİK’e göre KZMSS Genel Şartlarında yer verilmemiş olsa da, taşıt kullanma sürelerine uyulmaması halinde meydana gelen kazalarda, sigortacının sigorta ettirene rücu hakkı bulunmaktadır²⁹². Ancak rücu hallerinin yasada ve genel şartlarda sınırlı olarak sayılması ve ne yasada ne de genel şartlarda açıkça rücu nedeni olarak düzenlenmemesi sebebiyle, taşıt kullanma sürelerine uyulmaması halinde meydana gelen kazaların sigorta ettirene rücu edilemeyeceği kanısındayız.

²⁹⁰ KTK m. 105/4; ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1023.

²⁹¹ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 769.

²⁹² ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 769.

2.3.7. Sigortalının Bazı Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

Sigorta ettirenin rizikonun gerçekleşmesinden sonra yapması gerekenler KZMSS Genel Şartları m.B.1.1 ile “*Rizikonun Gerçekleşmesi Halinde Sigortalı ve/veya Sigorta Ettirenin Yükümlülükleri*” başlığı altında 6 bent halinde sayılmıştır.

Sigorta ettirenin yükümlülüklerinden ilki KZMSS Genel Şartları m.B.1.1-a uyarınca ihbar yükümlülüğü olup, sigorta ettiren sorumluluğunu doğuracak bir olayı, olaydan haberdar olduğu andan itibaren *on gün* içinde sigorta şirketine ihbar etmek, kendisine yöneltilen istemi ise, derhâl sigorta şirketine bildirmekle yükümlüdür. Bu hüküm “*Riziko Gerçekleştiğinde*” başlıklı TTK m. 1446 hükmü ile paraleldir²⁹³. Sigorta ettiren dışındaki sürücünün karıştığı kazada, rizikonun öğrenilme anı sürücüye göre değil, sigorta ettirene göre belirlenmelidir. Çalınma, gasp gibi rizikoların ayrıca yetkili mercilere bildirilmesi gereklidir²⁹⁴. Rizikonun gerçekleşmesinden sonra KZMSS Genel Şartları m.C.2 gereğince, sigorta ettirenin ihmali ile beyan yükümlülüğünün ihlal edildiğinin tespit edilmesi halinde, ihlal tazminatın miktarına veya rizikonun gerçekleşmesine etki edecek nitelikteyse, ihmalin derecesine göre ihlal sonucu tazminat miktarına etki eden tutar ilgisine göre sigorta ettirene rücu edilir. Sigorta ettirenin ihmali kast derecesindeyse ve beyan yükümlülüğünün ihlali ile gerçekleşen riziko arasında bağlantı mevcutsa, hak sahibine ödenen tüm tazminat ilgisine göre sigorta ettirene rücu edilir, bağlantı bulunmuyorsa sigortacı ödenen primle ödenmesi gereken prim arasındaki oranı dikkate alarak, ödenen sigorta tazminatını rücu tahsil eder.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-b gereğince sigorta ettirenin ikinci yükümlülüğü, sigortalı değilmişçesine zararın azaltılması, önlenmesi, artmasına engel olunması ya da sigortacının poliçeden kaynaklanan rücu haklarının korunabilmesi için, imkânlar dâhilinde önlemler alınması ve bu amaçla sigortacı tarafından verilen talimatlara uyulmasıdır.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-c gereğince sigorta ettirenin üçüncü yükümlülüğü, sözleşme uyarınca ya da sigortacının talebi üzerine, rizikonun ya da tazminatın kapsamının belirlenmesinde gerekli ve beklenebilecek olan her türlü bilgi ile belgeyi sigortacıya makul bir süre içinde sağlamak; ayrıca, aldığı bilgi ve belgenin niteliğine göre, rizikonun

²⁹³ ASLAN DÜZGÜN; s. 212.

²⁹⁴ MİSİLİ; s. 631.

gerçekleştigi ya da diğeri ilgili yerlerde sigortacının inceleme yapmasına izin vermek ve kendisinden beklenebilen uygun önlemleri almak ile sigortacının talebi üzerine, olayın ve zararın nedeni ile hangi şartlar altında gerçekleştiğini ve sonuçlarını belirlemeye, tazminat yükümlülüğü ve miktarı ile rücu hakkının kullanılmasına yararlı, elde edilmesi mümkün bilgi ve belgeleri gecikmeksizin vermektir.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-ç gereğince sigorta ettirenin dördüncü yükümlülüğü, zarardan ötürü dava yoluyla ya da başka yollarla bir tazminat talebiyle karşılaştığı veya aleyhine cezai kovuşturmayla geçildiği hallerde, bu durumu sigorta şirketine derhal bildirmek ve tazminat talebi ve cezai kovuşturmayla ilgili olarak aldığı ihbarname, davetiye ve benzeri tüm belgeleri derhal sigorta şirketine vermektir. KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-a uyarınca sigorta ettiren kendisine yöneltilen istemi derhal sigortacıya bildirme ve KZMSS Genel Şartları m. B.1.1-ç uyarınca da tazminat talebi karşısında kaldığını sigorta ettirene bildirme yükümlülüğüne aykırı olarak; sigortacıya bildirim yapmadan, zarar görenlerle anlaşp, kendisi bu zararı karşılasa ve sigortacısına bildirim yapmadığı için sigortacı da aynı zararı karşılasa, sigorta ettiren artık bu zararı sigortacıdan talep edemez²⁹⁵.

Sigorta konusu ile ilgili başka sigorta sözleşmeleri varsa sigortacılarından her birine rizikonun gerçekleştiğini bildirmek ve maddi hasarlı trafik kazalarında motorlu aracı tutanak düzenlemek üzere güvenli bir yere çekmek sigorta ettirenin riziko gerçekleşikten sonraki diğeri iki yükümlülüğüdür.

KZMSS Genel Şartları m. B.1.1'de sayılan yükümlülüklerin bir ya da birkaçının ihlalinin gerçekleşmesi de rücu için yeterli değildir. Bu yükümlülüklerin ihlalinin sigortacının zarar görenlere ödediği tutarı artırmış olması gerekmektedir. Ayrıca sigorta ettiren, bu yükümlülükleri kusuru ile ihlal etmiş olmalıdır. Sigorta ettirenin kusuru yoksa

²⁹⁵ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 1996/11-35 Karar: 1996/221 Karar Tarihi: 03.04.1996 “...Dava konusu, zorunlu trafik sigortasının 10/d maddesine göre zarardan dolayı hakkında dava açılan sigorta ettirenin bu durumu derhal belgeleriyle birlikte zorunlu trafik sigortacısına bildirmesi zorunlu bulunmaktadır. Oysa dava konusu olayda davacı, hakkında açılan davayı zamanında sigorta şirketine bildirmemiş, ancak üçüncü kişiye anlaşma suretiyle ödeme yaptıktan sonra çektiği ihtarname ile bu paranın iadesini istemiştir. Keza, aynı sigorta poliçesinin 12.2 maddesi uyarınca da sigorta ettiren sigortacının yazılı iznini almaksızın tazminat talebini kabul edip ödemesi de mümkün değildir. Davacı dosyaya bu konuda da yazılı bir belge ibraz etmemiştir. Bu durum karşısında davalı sigortacının olaydan zarar görenlere taleplerinden sonra usulüne uygun ödeme yapmakla sorumluluktan kurtulmuş bulunduğu kabulü ile sigorta ettiren tarafından sigortacıya karşı açılan iş bu davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulü doğru değildir...” Sinerji Mevzuat ve İtihat Programı; MİSİLİ; s. 632.

sigortacının rücu hakkı da olmayacaktır. Kusur varsa, sigortacı ancak kusuru oranında sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilecektir²⁹⁶.

2.3.8. Sigortalı Aracın Çalınmasında ya da Gasp Edilmesinde Sigortalının Kusurlu Olması

Çalma ve gasp, yabancı bir kişiye ait aracın, gerçek işletenin iradesi dışında zorla ya da hileyle alınmış olmasını ifade eder²⁹⁷. KTK m. 107/1'e göre; *“Bir motorlu aracı çalan veya gasbeden kimse işleten gibi sorumlu tutulur. Aracın çalınmış veya gasbedilmiş olduğunu bilen veya gereken özen gösterildiği takdirde öğrenebilecek durumda olan aracın sürücüsü de onunla birlikte müteselsilen sorumludur. İşleten, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerden birinin, aracın çalınmasında veya gasbedilmesinde kusurlu olmadığını ispat ederse, sorumlu tutulamaz. İşleten, sorumlu olduğu durumlarda diğer sorumlulara rücu edebilir.”*.

KZMSS Genel Şartları B.4-e hükmüyle de, KTK ile aynı doğrultuda, *“Tazminatı gerektiren olayın aracın çalınması veya gasp edilmesi sonucunda olması halinde, çalınma veya gasp edilme olayında sigortalının kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurlu olduğu tespit edilirse”* denerek sigortalı aracın çalınmasında ya da gasp edilmesinde **sigorta ettirenin kusurlu olması halinde**, sigortacının gasp ve çalınma olayı sonucu meydana gelen zarar nedeniyle ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebileceği düzenlenmiştir²⁹⁸.

Sigorta ettiren/işleten aracının çalınmaması için gereken dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür. Aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirlerin alınması hususunda yeterli özen gösterilmemişse işleten kusurlu sayılır²⁹⁹. İşleten ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler, aracın çalınması ya da gasp edilmesinde kusurlu olmadıklarını kanıtlamakla yükümlüdürler. Aksi halde sigortacı, yukarıda anılan yasal düzenlemeler gereğince ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebilir³⁰⁰. Sigorta ettiren/işleten ya da

²⁹⁶ MİSİLİ; s. 631; ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 767.

²⁹⁷ ALTUNKAYA; s. 192.

²⁹⁸ KARA; s. 249; ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1038.

²⁹⁹ ALTUNKAYA; s. 193.

³⁰⁰ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 767; GÖKCAN; KAYMAZ; s. 769; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 2011/17-398 Karar: 2011/434 Karar Tarihi: 22.06.2011 “...2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu 107. maddesi, işletenin, çalınan aracın verdiği zarar

eylemlerinden sorumlu olduğu kişiler aracın çalınmasında kusurlu değillerse, aracı çalan ya da gasp eden kişiler meydana gelen zarardan işleten gibi sorumlu olur. Bu durumda, sigortacı kendi akidene dönerek ödediği tazminatı rücu edemez³⁰¹.

Gasp ve soygun olayları ıssız bölgelerde meydana gelebildiği gibi işlek caddelerde bile meydana gelebilir. Gasp ve soygun halinde işletenin hangi durumlarda sorumlu tutulacağı hususu, somut olaya göre değerlendirilmeli ve hakkaniyete göre karar verilmelidir. Örneğin; belli bir hat üzerinde düzenli şekilde yolcu taşımacılığı yapan bir otobüs firmasının sürücüsü ve yardımcıları, yol boyunca durarak kimliği belirsiz kişileri yolcu olarak otobüse alırlarsa ve bu kişiler gasp ve soygun yaparlarsa, taşımacı, yardımcı kişilerin eylemlerinden sorumlu olması nedeniyle, sonucuna katlanmakla mükelleftir. Bu durumda sigorta ettiren taşımacı, sigortacının açacağı rücu davasında tazminat ödemek durumunda kalabilir³⁰².

nedeni ile kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerden birinin motorlu aracın çalınmasında veya gasp edilmesinde kusurlu olmadığını kanıtlaması halinde, aracın meydana getirdiği zarardan sorumlu olmayacağını hükme bağlanmıştır. İşleten aracın çalınmasında kusuru bulunmadığını kanıtlamadıkça sorumluluktan kurtulamaz.

Aracın çalınması veya gasp edilmesi olayında işletene veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilere atfı kabil bir kusurun belirlenmesi halinde işletenin bu aracın çalındığı veya gasp edildiği sırada işletilmesi nedeniyle üçüncü kişilerin uğradığı zarardan dolayı sorumluluğu devam eder.

Anılan maddenin düzenlenmesinden açıkça anlaşılacağı üzere, işletenin bu sorumluluktan kurtulabilmesi için sadece aracın çalınması eyleminin gerçekleşmesi ve kanıtlanması yeterli değildir; bunun yanında kendisinin ve eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında ve gasp edilmesinde kusurlu olmadığının ve ayrıca aracın izinsiz kullanılmasını önlemek için gözetim bakımından gerekli bütün dikkat ve özenin gösterildiğinin de kanıtlanması gereklidir.

Diğer bir ifade ile işleten, her an tehlikeli sonuçlar yaratabilecek bir aracın sorumsuz ellere geçmesinin, çalınmasının önlenmesi bakımından olağan, makul, uygulanabilir türden gerekli tüm önlemlerin yerine getirildiğini, aracın gözetimi yönünden gerekli tedbirleri aldığı halde, çalınmanın önüne geçilemediğini de kanıtlama yükümü altındadır.

Nitekim, Genel Şartların anılan maddesinde çalınan araçların neden oldukları ve KTK'na göre işletenin sorumlu olmadığı zararların teminatın dışı olduğu öngörülmüş; sadece çalınma olgusuna dayalı bir düzenleme getirilmemiştir.

Yukarıda açıklanan kanıtlama yükümlülüğünün denetlenmesi açısından, aracın kapı ve camlarının kapatılmış olması, aracın kontak anahtarının başkaları tarafından ele geçirilmesini önleyecek gerekli tedbirlerin alınması, kontak anahtarının araç üzerinde veya kolayca elde edilebilecek bir yerde bırakılmaması, aracın park edildiği yerin nitelikleri, aracın park edilmesi sırasında alınan veya alınabilecek tedbirlerin neler olduğu, sürücü ve yardımcılarının seçiminde, talimat verme ve denetlemede gösterilen özen gibi hususlar etkili olacaktır.

Açıklanan ilkelerin ışığında somut uyumsuzluk değerlendirildiğinde, sigortalı aracın davalı sigortalı-aracın maliki tarafından işyerine park edildiği, kontak anahtarının ise kilit altına alınmayıp, açık çekmecede bırakıldığı ve sigortalının amcası tarafından anahtarın işyerinde bulunan çekmecedan alınması suretiyle aracın götürüldüğü anlaşılmaktadır. Kontak anahtarını işyerinden ayrılırken yanına almayan veya kilit altında bulundurmamanın araç maliki-sigortalının, aracın alınmaması için her türlü önlemi aldığından söz edilemeyeceğinden, kusurlu olduğunun kabulü gerekir..." Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

³⁰¹ MİSİLİ; s. 633.

³⁰² KAYIHAN; "Zarar Sigortalarında Sigortacının HalefİYeti", s. 1620; ÇELİK; "Sigortacının İşletene Rücu Hakkı".

KZMSS Genel Şartları m.A.6-h gereğince çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve KTK'ya göre sigortalının sorumlu olmadığı zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin talepleri teminat dışında kaldığından daha önce bahsedilmişti. İşleten, gasp ve hırsızlık olayında kusursuzluğunu ispat etmedikçe sorumluluktan kurtulamaz. Olayda kusuru olmadığını ispat etmek yükümlülüğü işletene aittir. Mahkeme bunu kendiliğinden gözetmez³⁰³. İşleten kusursuzluğunu ispat edemezse, KTK m. 85 bağlamında sorumluluğu devam eder ve dolayısıyla sigortacının da sorumluluğu devam eder. Neticede, üçüncü kişilerin çalınma ve gasp sebebiyle meydana gelen zararlarını da sigortacı karşılar ve ödeme yapan sigortacı KTK ve KZMSS Genel Şartları gereğince ödediği tazminatı kendi sigortalısına (işletene) rücu edebilir³⁰⁴. Bu rücu sebebinde de meydana gelen zarar ile sigorta ettirenin/işletenin ya da eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurları arasında nedensellik bağı kurulması gerekir³⁰⁵.

Ödeme yapan sigortacı, sigorta ettiren yahut onun eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin aracın çalınmasında ya da gasp edilmesi olayında kusurlu olup olmadıklarını ispatla yükümlüdür. Sigortacı rücu davasını kazanabilmek için, kendisinin ve araç işletenin sorumluluğunun mevcut olduğunu ve üçüncü kişilere yapılan ödemenin sorumluluk kapsamında olduğunu kanıtlamalıdır³⁰⁶. Sigortacının rücu davasını kazanması halinde, sigorta ettiren/işleten KTK m. 107 uyarınca, rücuen ödediği tazminatı zararın sorumlularına (örneğin; yardımcı kişiler) rücu edebilir³⁰⁷.

2.3.9. Olay Yeri Terk - Alkol Raporu Almama – Kaza Tespit Tutanağı Düzenlememe Halleri

Eski KZMSS Genel Şartlarında bulunmayan ve yeni genel şartlara eklenen B.4.f maddesi ile sigortacı, “*Bedeni hasara neden olan trafik kazalarında sigortalının veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin, tedavi veya yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği nedeniyle uzaklaşma gibi zorunlu haller hariç olmak üzere, olay yerini terk etmesi veya kaza tutanağı, alkol raporu vb. kazanın oluş koşullarına ilişkin*

³⁰³ ASLAN DÜZGÜN; s. 214; GÖKCAN/KAYMAZ; s. 226.

³⁰⁴ ASLAN DÜZGÜN; s. 215.

³⁰⁵ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 769.

³⁰⁶ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1038; MİSİLİ; s. 633.

³⁰⁷ MİSİLİ; s. 633.

gereken belgelerin düzenlenmesi yükümlülüğüne aykırı davranması halinde” sigorta ettirene rücu hakkına sahiptir. Bu yeni koşul, Kasko Sigortası Genel Şartlarından alınmış olup, aracı kullanan kişinin sürücü belgesi olmaksızın ya da alkollü olması sebebiyle kaza yerini terk etmiş olması nedeniyle, kimliğinin belirlenmesini engellemek için kaza yerinden ayrılmasının teminat dışı hallerden olduğu açıklanmıştır³⁰⁸. Söz konusu düzenleme ile sigortalının ya da eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin zorunlu haller haricinde olay yerini terk etmesi, alkol raporu ya da kaza tespit tutanağı gibi kazanın oluş şekline ilişkin belgeleri düzenlemesi yükümlülüğüne aykırı davranması, rücu sebebi olarak sayılmıştır. Bu düzenleme de esasen TTK m. 1448’in düzenlediği ve sigorta ettirene yüklediği zararı azaltma, önleme ve sigorta şirketinin rücu haklarını koruma mükellefiyetine ilişkindir³⁰⁹.

Eski Genel Şartlarda olay yeri terk, alkol ya da kaza tespit tutanağı vb. belgelerin düzenlenmemesi halleri, rücu sebebi olarak sayılmamaktaydı. KZMSS Genel Şartlarına eklenen hükümle düzenlenen aslında rizikonun gerçekleşme sebebinin sigorta ettirenin bildirdiği şekilde olmadığı, başka bir şekilde olduğunun sigortacı tarafından iddia edilmesi durumudur. Zira uygulamada genellikle, sürücünün olay yerini terk etmiş olduğu hallerde sigortacı, sürücünün alkollü veya ehliyetsiz olması sebebiyle olay yerini terk ettiğini iddia etmektedir. Bu durumda, sürücü olay yerini terk ettiğinden kaza tespit tutanağında kendisi yer almamakta, tutanak kolluk kuvvetlerince tutulmaktadır. Haliyle alkole ilişkin rapor da tanzim edilememektedir³¹⁰.

KZMSS Genel Şartlarına yapılan eklemelerden evvel, Yargıtay’ın yerleşik uygulamasına göre sigortacı, kazanın ihbar edilenden farklı bir şekilde meydana geldiğini ispat yükü altındaydı³¹¹. Başka bir ifadeyle, sürücünün olay yerini terk etmesinin

³⁰⁸ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 769.

³⁰⁹ KAYIHAN; “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, s. 1621.

³¹⁰ MİSİLİ; s. 635.

³¹¹ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2013/8213 Karar: 2013/9369 Karar Tarihi: 18.06.2013 “...ZMSS Genel Şartlarının B.4 maddesinde sayılan hallerde sigortacı, 3.kişilerin zararını karşıladıktan sonra, sigorta ettirene rücu edebilir. Somut olayda, davacı sigorta şirketi vekili, araç sürücüsünün tutanak tutulmadan ve alkol muayenesi yapılmadan olay yerini terk ettiğini, sigortalı araç sürücüsünün üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmediğinden sigortalıya rücu imkânının olduğunu ileri sürmüştür. Dava konusu olaydan sonra düzenlenen kaza tespit tutanağında, sigortalı araç sürücüsünün tespit edilemediği belirtilmiştir. Sigortalı araç sürücüsünün kaza sonrası olaydan yerinden ayrılması tek başına hasarın teminat dışı kalmasına neden olmayacağından, bununla birlikte Trafik Sigortası Genel Şartları’nın B.4. maddesinde belirtilen sigortacının işletene rücu hakkının somut delillerle sigortacı tarafından ispat edilemediği gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiştir...”

sebebinin alkol ya da ehliyetsizlik gibi bir rücu nedeninden kaynaklandığını, sürücünün kaçması ile rücu nedeni arasındaki nedensellik bağı çerçevesinde, somut delillerle ispat etmeliydi. Sigortacı ancak bu iddiasını ispat ederse rücu hakkını kullanabilmekteydi.

KZMSS Genel Şartlarına yapılan ekleme ile Yargıtay'ın uygulamasının tam aksi bir düzenleme ihdas edilmiştir. Bu düzenlemeye göre sigortacının, sürücünün olay yerini terk ettiğini ya da kaza tespit tutanağı, alkol raporu vb. belgelerin düzenlenmediğini ispat etmesi yeterli olacak ve bunun üzerine ispat yükü sözleşmenin karşı tarafı olan sigorta ettirene geçecektir. Sigorta ettiren rücu sebebinin doğmasını engellemek için, zorunlu hallerden birinin gerçekleştiğini ispat etmek durumunda olacaktır. Zorunlu hallerin gerçekleştiğini ispat edebilen sigorta ettiren, ödenen tazminatın kendisine rücu edilmesinden kurtulacaktır³¹².

Öğretide, zorunlu hallerin tedavi ya da yardım amaçlı sağlık kuruluşuna gitme, can güvenliği gibi nedenlerle sınırlı tutulamayacağı ve geniş yorumlanması gerektiği savunulmaktadır. Örneğin, dağ yolunda kaza yapıp yırtıcı hayvan saldırısından korkarak olay yerinin terk edilmesi de zorunlu hal kapsamında sayılmalıdır³¹³. Kanaatimizce, söz konusu zorunlu hallerin geniş tutulması, trafik kazasının insan üzerindeki psikolojik ve fiziksel etkisi düşünüldüğünde hakkaniyete uygun olacaktır.

Söz konusu hükmün kaleme alınışından, sadece bedeni hasara sebep olan kazalar bakımından uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır³¹⁴. Kanaatimizce bedeni hasara neden olmayan trafik kazalarında (salt maddi hasarlı trafik kazaları), Yargıtay'ın eski uygulamasının devam etmesi gerekmektedir.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2015/14237 Karar: 2018/7746 Karar Tarihi: 13.09.2018 “...Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası poliçe genel şartlarının B.4. maddesinde sigorta şirketinin sigortalısına rücu edebileceği haller düzenlenmiş olup, rücu hakkının doğduğunun ve maddede sayılan bu hallerin mevcut olduğunu ispat yükü sigorta şirketindedir. Davacı vekili dava dilekçesinde rücu nedeni olarak sürücünün firar ettiğini belirtmiş olup sürücünün olay yerini terk etmesi sigortacıya rücu hakkı vermez. Sigorta şirketinin somut delillerle genel şartlar B.4. maddesinde sayılan hallerin gerçekleştiğini ispat etmesi gerekir. Davacı ..., zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları uyarınca, sürücünün ehliyetsiz olduğunu veya alkollü bulunduğunu somut delillerle kanıtlaması buna göre araştırma inceleme yapılması gerekir. (HGK.nun 10.12.1997 gün 1997/11-772-1043, HGK.nun 16.12.1998 gün, 1998/11-872-905, HGK.nun 22.12.2010 gün 2010/17-655, 688 sayılı kararları)...” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

³¹² MİSİLİ; s. 638.

³¹³ MİSİLİ; s. 640.

³¹⁴ MİSİLİ; s. 640.

2.4. Sigorta Tazminatının, Sigorta Sözleşmesinde Taraf Olmayan Araç Sürücüsüne Rücu Edilememesi

Zarar gören üçüncü kişilere ödeme yapan sigortacı KTK ve KZMSS Genel Şartlarında belirlenen ve bu bölümde anlatılan hallerde, kendi akidi olan sigortalıya karşı rücu hakkını kullanabilir. Ancak belirtmek gerekir ki, sigortacı, sigorta sözleşmesinin tarafı olmayan araç sürücüsüne, ödediği tazminatı rücu edemez³¹⁵. Zira KZMSS Genel Şartları m.B.4/2 hükmü ile “Ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigortalıya rücu edebilir.” denerek sigortacının rücu hallerini yalnızca akidi olan sigorta ettirene karşı ileri sürebileceği açıkça düzenlenmiştir.

3. RÜCU DAVASININ HUKUKİ NİTELİĞİ VE DAVANIN TARAFLARI

KZMSS Genel Şartları ve KTK gereğince, yasada düzenlenmiş olan rücu sebepleri ile sınırlı olmak üzere, bu sebeplerden birinin gerçekleşmesi halinde sigortacı ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebilir³¹⁶.

³¹⁵ ÇELİK; Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu, s. 760; ASLAN DÜZGÜN; s. 208; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/18496 Karar: 2014/15084 Karar Tarihi: 04.11.2014 “...Dava zorunlu mali sorumluluk sigorta ilişkisinden kaynaklanan rücu davasıdır. Bu tür davalarda sigortacı 2918 sayılı Karayolları Trafik Yasasının 95/2. maddesi ve Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının B-4. maddesi gereğince tazminat yükümlülüğünün azaltılması veya kaldırılmasına ilişkin halleri üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceğinden zarar görene ödeme yaptıktan sonra sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre kendi sigorta ettirenine rücu edebilir...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı; BİLGİN; s. 510; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/9300 Karar: 2016/8643 Karar Tarihi: 06.10.2016 “Dava, ehliyetsiz sürücünün sebep olduğu trafik kazasından kaynaklanan rücu maddi tazminat istemine ilişkindir. Dava dosyası incelendiğinde, aracın malikinin ve sigortalının davalı ..., sürücünün ise davalı ... olduğu görülmüştür. Polİçe genel şartlarının B.4/2 nci maddesinde ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebilir hükmü mevcuttur. Şu halde, davacı sigortacı söz konusu davayı ancak kendisiyle sözleşme yapan âkidine karşı açabilecektir. Husumet kamu düzenine ilişkin olduğundan re’sen gözetilmesi gerekir. Davalı ... sigorta ettiren olmadığına göre, sözleşmenin tarafı değildir. Bu durumda mahkemece, davalı ... hakkındaki davanın pasif sıfat yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, bu davalı aleyhine yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiş ve kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

³¹⁶ GÖKCAN; KAYMAZ; s. 891; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 2013/17-626 Karar: 2014/146 Karar Tarihi: 26.02.2014 “2918 sayılı KTK.nun 95/2 maddesi zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartları B-4 ve ihtiyari mali sorumluluk sigortası genel şartları 4. maddesi hükmü uyarınca sigorta şirketi tazminat yükümlülüğünün azaltılması ve kaldırılmasına ilişkin halleri üçüncü kişilere karşı ileri süremeyeceğinden, zarar görene ödeme yaptıktan sonra, sigorta sözleşmesine ve bu sözleşmeye ilişkin kanun hükümlerine göre, tazminatın kaldırılmasını ve indirilmesini sağlayabileceği oranda kendi sigorta ettirenine rücu edebilecektir.” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

Kısaca belirtmek gerekirse, rücu davası niteliği itibariyle bir eda davasıdır³¹⁷. Bu dava bir hakkın korunmasını değil, bir zararın tazminini amaçlayan bir tazminat davasıdır³¹⁸. TTK gereğince, rücu davası açmak hak ve yetkisi, sigortalısına ödeme yapan sigorta şirketine aittir. Yani bu rücu davasının *davacısı* sigortacıdır. KZMSS’de sigortacının davacı olabilmesi için, sigortalı ile arasında bir sigorta sözleşmesinin varlığı, sigortacının rizikonun gerçekleşmesine istinaden ödeme yapması ve KZMSS Genel Şartları ve KTK’da sayılan rücu hallerinden birinin gerçekleşmiş olması gerekir. Ancak bu durumlar varsa sigortacı kendi sigortalısından tazminat talebinde bulunabilir³¹⁹.

Sigorta şirketinin, kendi sigortalısına karşı rücu davası açabilmesi için, zarar görenin zarar sorumlusunu önceden ibra etmemiş olması da gereklidir. Zaten sigorta şirketi zararı tazmin etmeden evvel, zarar veren ve zarar gören kendi aralarında anlaşarak ibra işlemini gerçekleştirmişlerse, sigortacı zarar tazmin etmediğinden rücu davası da açamayacaktır. Ancak sigorta şirketi zararı tazmin ettikten sonra, zarar veren ve zarar gören bir ibra anlaşması yapsalar bile, bu anlaşma rücu davasında sigortacıya karşı ileri sürülemeyecektir. Sigorta şirketi, ödediği tazminatı sigorta ettirenden talep edebilecektir³²⁰.

Rücu davasında *davalı* ise sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan sigorta ettirendir. Daha önce de değinildiği üzere, sigortacı rücu davasını ancak sigorta ettiren aleyhine açabilir; sigortalı araç sürücüsü aleyhine açamaz. Sürücüye karşı açılan davalar, arada sigorta sözleşmesi olmadığından husumet yönünden reddedilmelidir³²¹.

³¹⁷ KARSLI; s. 93.

³¹⁸ KARSLI; s. 93; OMAĞ; s. 150.

³¹⁹ ARSLAN; s. 216-217

³²⁰ ARSLAN; s. 217.

³²¹ MİSİLİ; s. 590; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2016/1836 Karar: 2016/2733 Karar Tarihi: 03.03.2016 “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Poliçesi Genel Şartlarının (tazminatın azaltılması veya kaldırılması sonucunu doğuran haller) başlıklı 4/c maddesinde tazminatı gerektiren olayın, aracın Karayolları Trafik Kanununa göre gereken ehliyetnameye haiz olmayan kimseler tarafından sevk edilmesi sonucunda vukua gelmiş ise sigortacının bu hususu zarar görenlere karşı ileri süremeyeceği ve fakat ödemede bulunduktan sonra tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene rücu edebileceği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Poliçede yer alan bu şart esasen Karayolları Trafik Kanunu’nun 95. maddesi düzenlemesinin poliçeye aksettirilmiş bir hükmüdür. Dava konusu olayda, sigorta konusu aracın ehliyetnamesiz kimseye kullanırlırken rizikonun gerçekleşmiş bulunmasına göre, KTK’nun 95 nci ve Poliçe Genel Şartlarının 4 ncü maddesi hükmü uyarınca sigortacının ödediği tazminatın tamamı bakımından davalı sigorta ettirene rücu etmesi mümkün ise de, yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, sigortacının mevcut düzenlemeler uyarınca akidi olmayan ehliyetnamesiz sürücüye yönelmesi mümkün değildir”

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/2779 Karar: 2014/3773 Karar Tarihi: 18.03.2014 “Dosya kapsamında yer alan ve dava dilekçesine ekli olarak sunulan sigorta poliçesi ile 06.09.2008-06.09.2009 tarihleri arasında doğan rizikoların teminatı için davalı H. K. ile davacı arasından zorunlu mali mesuliyet sigorta poliçesi düzenlendiği iddia olunmuş ise de poliçede davalının imzası bulunmamaktadır. Kural olarak, sigortacı akidi konumunda olan sigorta ettirenden rücu tazminat talebinde bulunabilir. Mahkemece,

Rücu davasının sebepleri KTK m. 95/2’de genel olarak belirtilmişken, KZMSS Genel Şartları m.B.4’te tek tek sayılmıştır. Sigortacıya rücu hakkı veren olayların her biri sigortacı tarafından sigorta himayesi kapsamındadır ve sigortacı, sigortalı aracın sürücüsünün kusuru oranında sorumludur. Bunlar sigorta himayesi kapsamında olmasaydı zarar görenlerin sigortacıya karşı doğrudan dava hakkı da olmazdı. Sayılan hallerden birinin gerçekleşmesi halinde sigortacı, zararı karşıladıktan sonra, sigorta ettirene karşı def’i hakkına dayanarak kendi akidene dönmektedir³²².

Sigorta şirketi tarafından açılacak rücu davasında, zarar veren taraf sigorta ettiren tarafından dava edilseydi ispat yükü hangi tarafta olacaksa, sigortacının açtığı davada da ispat yükü o tarafın üzerindedir. Sigortacı, zararın KZMSS’deki şartlardan birinin gerçekleşmesi ile meydana geldiğini, zarara ilişkin yasal sorumluluğunu yerine getirdiğini, ancak zararın KZMSS m.B.4’teki durumlardan bir içerisinde olduğu için rücu hakkının mevcut olduğunu ispatladıktan sonra, ispat yükü sigorta ettirene geçer. Sigorta ettiren ise, KZMSS B.4’teki hallerden birinin mevcut olmadığı ya da zamanaşımı süresinin dolduğu gibi def’ilerle davanın reddini sağlamaya çalışır³²³.

aracın poliçe döneminden önce haricen satıldığı kabul edilerek davanın reddine karar verilmiş ise de yapılan inceleme yetersiz olup 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1265. maddesi uyarınca sigortacı sigorta ettirene sigorta mukavelesi gereğince her iki tarafın haiz olduğu hak ve borçları gösteren ve kendi tarafından imza edilen bir sigorta poliçesi veya onun yerine geçmek üzere bir muvakkat sigorta ilmi haberini ekleriyle beraber vermeye mecburdur. Aynı şekilde 28.10.2007 günlü Resmi Gazete de yayınlanan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'in 7. maddesinde sigorta sözleşmesinin müzakeresi, kurulması ve devamı sırasında, bilgilendirme yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilmemiş olması halinde sigorta ettirenin sigorta sözleşmesini feshedebileceği gibi varsa uğradığı zararın tazminini de talep edebileceği hükmü getirilmiştir. O halde öncelikle davacı sigorta şirketinin ve sözleşmeyi düzenleyen acente kayıtları incelenmek sureti ile poliçenin nasıl ve kimin isteği ile düzenlendiği, primin kim tarafından ödendiği araştırılmalıdır” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

³²² ULAŞ; Sigorta Hukuku, s. 1010; MİSİLİ; s. 607.

³²³ ARSLAN; s. 218.

4. RÜCU DAVASINDA GÖREVLİ VE YETKİLİ MAHKEME

4.1. Görevli Mahkeme

Görev, belirli bir davaya o yerdeki (il ya da ilçedeki) hüküm mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını belirtir³²⁴. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 114 ile dava şartları sayılmış olup, mahkemenin görevli olması dava şartlarındandır. Görev kamu düzeninden olduğundan, mahkeme görevli olup olmadığını her aşamada kendiliğinden inceler³²⁵.

Sigorta uyuşmazlıklarından kaynaklanan davaların, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) 28.11.2013 tarihinde yürürlüğe girmesinden evvel, TTK m. 4 gereğince mutlak ticari davalardan olduğu (sigorta hukuku hükümlerinin TTK içeriğinde düzenlenmesi ve TTK'da düzenlenen konulardan kaynaklı davaların mutlak ticari dava olarak kabul edilmesi nedeniyle) kabul edilmekteydi. Yargıtay kararlarında, talebin trafik kazası nedeniyle zarar görenlere davacı tarafından ödenen tazminatın rücuen tazmini istemine ilişkin olması ve mutlak ticari işlerden olması dolayısıyla TTK m. 3, 4 ve 5 uyarınca Asliye ticaret mahkemelerinin görev alanında olduğu kabul edilmekteydi³²⁶. Ancak bu durum TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra değişmiştir.

³²⁴ ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel (2018) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 195; PEKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya (2017) Medeni Usul Hukuku Cilt II, 15. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 930.

³²⁵ ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI; s. 200; TANRIVER, Süha (2016) Medeni Usul Hukuku Cilt I, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 96.

³²⁶ MİSİLİ; s. 583; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2014/10503 Karar: 2014/9574 Karar Tarihi: 12.06.2014 *“Türk Ticaret Kanunun 4. maddesinde, bu kanundan doğan hukuk davalarının ticari dava sayıldığı, aynı kanunun 5. maddesinin 2.fıkrasında, bir yerde ticaret mahkemesi varsa asliye hukuk mahkemesinin vazifesi içinde bulunan ve bu kanunun 4. maddesi hükmünce ticari sayılan davalara, ticaret mahkemesinde bakılacağı hususları düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunun 3. maddesinde, Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir düzenlenmiştir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1401-1520. maddelerinde Sigorta Hukuku'nun düzenlendiği, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun zorunlu sigortalar başlıklı 13. maddesinde de sorumluluk sigortalarına ilişkin düzenleme yer aldığı görülmektedir. Türk Ticaret Kanunun 1483 ve devamı maddelerinde zorunlu sorumluluk sigortalar düzenlenmiştir.*

Bir hukuki işlemin veya fiilin Türk Ticaret Kanun'u kapsamında kaldırılmasının kabul edilmesi için yasanın amacı içerisinde yukarıda tanımları verilen bu kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bir hukuki işlemin veya fiilin olması gerekir.

Somut olayda, talebin trafik kazası nedeniyle zarar görenlere davacı trafik sigortacısı tarafından ödenen tazminatın rücuen tazmini istemine ilişkin olduğu, davanın, zorunlu mali sorumluluk sigortasına dayalı ve Türk Ticaret Kanunun 1483 vd. maddelerinde sayılan hususlardan olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın Asliye ticaret mahkemesi görevine girdiği...” Sinerji Mevzuat ve İhtihat Programı.

TKHK yürürlüğe girdikten sonra, tüketici işlemi ile tüketici kavramlarına son derece geniş bir anlam yüklenmesi; TKHK m. 83/2 ile taraflarından birinin tüketici olduğu işlemlerle ilgili olarak, diğer kanunlarla bazı özel düzenlemeler yapılmış olmasının bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını engellemeyeceğine ilişkin açık düzenleme yapılması ve bununla da yetinilmeyerek “*tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıkların*” da tüketici mahkemelerinin görev alanında kabul edilmesiyle; tüketici mahkemelerinin görev alanı çok fazla genişletilmiştir³²⁷.

TKHK’nın yürürlüğe girmesi ile TTK ve KZMSS Genel Şartlarında yapılan sigorta ettiren lehine düzenlemelerin yanında, sigorta ettiren lehine yeni düzenlemeler ihdas edilmiştir. Tüketici sıfatına sahip olan sigorta ettiren/sigortalı (başka bir ifadeyle *sigorta tüketicisi*) hem sigorta hukukundaki koruyucu düzenlemelerden hem de tüketici hukukundaki koruyucu düzenlemelerden faydalanacaktır³²⁸. TKHK m. 3-k ile *tüketici*, ticari ya da mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi olarak tanımlanmıştır. TKHK m. 3-l ile ise *tüketici işleminin* tanımı yapılmış olup, bu tanım gereği tüketici işlemi; “*mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi*” şeklinde tanımlanmıştır³²⁹. Bu tanımlardan yola çıkıldığında, sigorta sözleşmesinin ve konumuz kapsamında KZMSS’nin bir tüketici sözleşmesi olduğu, sigorta ettirenin ise tüketici olduğu söylenebilecektir. TKHK’nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, trafik sigortasından kaynaklı uyuşmazlıklarda görevli mahkemenin belirlenmesi de yine TKHK’daki düzenlemelere göre yapılır.

TKHK m. 73/1 uyarınca, tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemeleri görevlidir ve daha önce belirtildiği üzere m. 83/2 uyarınca taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili başka kanunlarda düzenleme yapılmış olması, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını

³²⁷ TANRIVER, s. 194.

³²⁸ ÜNAN, Samim (2016) Sigorta Tüketici Hukuku Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigortaya Uygulanabilecek Hükümleri On-line Sigorta, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 4.

³²⁹ PEKCANİTEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya (2017) Medeni Usul Hukuku, Cilt I, 15. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık, s. 185.

ve bu kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemez³³⁰. Bu hüküm gereğince artık sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar bakımından tüketici mahkemeleri görevli olacaktır. Dolayısıyla, KZMSS'den kaynaklı rücu davalarında da, sigorta ettirenin tüketici sıfatına sahip olması nedeniyle, artık tüketici mahkemeleri görevli olacaktır³³¹.

Bu noktada bir ayırım yapılması gerekmektedir. Sigorta sözleşmesinin diğer tarafı olan kişi tüketici değil de tacir ise görevli mahkeme değişecektir. Taraflardan birinin tüketici sıfatı yoksa diğer bir anlatımla taraflardan biri ticari ve mesleki faaliyeti kapsamında bir sözleşme yaptıysa artık görevli mahkeme tüketici mahkemesi

³³⁰ ÖZEL; Çağlar (2018) Tüketicinin Korunması Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 312; ZEVKLİLER; Aydın/ÖZEL; Çağlar (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 490; MİSİLİ; s. 584-585.

³³¹ BİLGİN; s. 767; Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2016/6123 Karar: 2016/5579 Karar Tarihi: 05.05.2016 “Dava tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde, her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın, bu kanunda öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işlerinin ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılacağı açıkça düzenlenmiştir. 28.11.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan ve 28.05.2014 tarihinde yürürlüğe giren 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) 2. maddesinde kanunun kapsamı bu Kanun, her türlü tüketici işlemi ile tüketiciye yönelik uygulamaları kapsar şeklinde açıklanmıştır. Kanun'un tanımlar başlıklı 3. maddesinde ise tüketici işlemi, Mal veya hizmet piyasalarında kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla hareket eden veya onun adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişiler ile tüketiciler arasında kurulan, eser, taşıma, simsarlık, sigorta, vekâlet, bankacılık ve benzeri sözleşmeler de dâhil olmak üzere her türlü sözleşme ve hukuki işlemi ifade eder biçiminde tanımlanmıştır.

6502 sayılı TKHK'nın 73. maddesi uyarınca tüketici işlemleri ile tüketiciye yönelik uygulamalardan doğacak uyuşmazlıklara ilişkin davalarda tüketici mahkemesi görevli kılınmıştır. Bunun yanında Kanun'un 83. maddesinde de taraflardan birini tüketicinin oluşturduğu işlemler ile ilgili diğer kanunlarda düzenlenme olmasının, bu işlemin tüketici işlemi sayılmasını ve bu Kanunun görev ve yetkiye ilişkin hükümlerinin uygulanmasını engellemeyeceği belirtilmiştir.

Somut olayda; davacı vekili, davalının sigortalısı olduğu aracın karıştığı kaza neticesinde zarar görenlere poliçe kapsamında ödeme yaptığından bahisle yaptığı ödemelerin zorunlu mali sorumluluk sigorta sözleşmesi genel şartlarına aykırılık sebebiyle davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmektedir. Taraflar arasında akdi bir ilişki olup davalının sorumluluğunun kaynağı davacıyla yaptığı trafik sigorta sözleşmesine aykırılıktır... **Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler gereğince somut olayda davanın görülmesinde tüketici mahkemeleri görevlidir**” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı; YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas:2016/18198 Karar:2018/3955 Karar Tarihi: 09.04.2018 “...Somut olayda, davacı ... şirketinin dava dışı 3. şahıs için ödediği hasar tazminatının ehliyetsizlik ve alkol nedeniyle davalı sigortalıdan tazmini istenmekte olup, dava 16/02/2015 günü, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun yürürlüğe girdikten sonra açılmıştır. Mahkemece her ne kadar ticaret mahkemesi sıfatıyla hüküm verilse de, Isparta'da ayrı tüketici mahkemesi bulunmadığından tüketici mahkemesi sıfatıyla davaya bakılması gerektiğinin gözetilmemesi doğru değildir...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı; YARGITAY 17. Hukuk Dairesi Esas: 2016/10881 Karar:2019/4393 Karar Tarihi:09.04.2019 “...plaka sayılı aracın 29/01/2014 tarihinde karıştığı çok taraflı kaza sebebiyle davacı şirket tarafından 14.146,00 TL'nin hasar tazminatı ödendiğini, kazaya sebebiyet veren aracın sürücüsü....'ın alkollü ve kazada kusurlu olduğunu belirterek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 14.146,00 TL tazminatın davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir...

Mahkemece, mahkemenin görevsizliği nedeniyle davanın dava şartı yönünden usulden reddine, **görevli ve yetkili mahkemenin Adana Tüketici Mahkemesi olduğunun tespiti**ne karar verilmiş; hüküm, davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle, gerektirici sebeplere göre, davacı vekilinin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA...”

olmayacaktır³³². Konuya KZMSS bağlamında bakıldığında sözleşmenin taraflarından biri olan sigortacı her zaman tacirdir ve sözleşmenin karşı tarafı da tacir ise ve ticari işletmesi ile ilgili KZMSS poliçesi yaptırmışsa, sigorta ettiren artık tüketici sayılmayabileceğinden KZMSS'den doğan rücu davasında görevli mahkeme de asliye ticaret mahkemesi olabilecektir³³³.

Ticari işletmenin sahibi ya da çalışanı tarafından hem işyerinin hem de kendisinin ihtiyacı için karma bir amaçla araç satın alınması halinde de bu işlem tüketici işlemi olarak sayılmamaktadır³³⁴. Sigorta sözleşmelerinde esas alınması gereken ölçüt, sigortalanan aracın, kişilerin ticari işletmesine kaydettirilip kaydedilmediğidir. Ruhsatta yer alan kişi tacir ise, akdedilen sigorta sözleşmesine dayanarak sigortacının açacağı rücu davasında asliye ticaret mahkemeleri görevli olmalıdır³³⁵.

Özetlenecek olursa, TKHK'nın yürürlüğe girmesiyle beraber bir tarafı tüketici olan trafik sigorta sözleşmelerinde, sigortacı tarafından açılacak rücu davalarında görevli mahkeme tüketici mahkemesi olacaktır. Ancak sözleşmenin diğer tarafı ticari ve mesleki faaliyeti kapsamında sözleşme akdettiye ya da tacirse görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesi olacaktır.

4.2. Yetkili Mahkeme

Yetki, bir davaya hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılabileceğinin tayinini ifade etmektedir³³⁶. Yetki kuralları, esasen görev gibi yargı erkinin işleyişini doğrudan doğruya etkileyen ve belirleyici bir işlev gören kurallar niteliği taşımamaktadır. Yasada kesin yetkiye ilişkin bir düzenleme yoksa yetki kurallarına uyulup uyulmadığını mahkemeler re'sen gözetemediği gibi davalı tarafından usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunulmazsa, davanın açıldığı yer mahkemesi, kanunen yetkisiz olsa bile artık yetkili hale gelir³³⁷.

³³² PEKCANITEZ/ÖZEKES/AKKAN/TAŞ KORKMAZ, Cilt I, s.189.

³³³ MİSİLİ; s. 586.

³³⁴ ZEVKLİLER/ÖZEL; s. 95.

³³⁵ MİSİLİ; s. 586.

³³⁶ KARSLI; s. 95; ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI; s. 205.

³³⁷ TANRIVER; s. 98-99; PEKCANITEZ/ÖZEKES/AKKAN/TAŞ KORKMAZ, Cilt II, s. 930.

Tüketici mahkemelerinde açılacak rücu davalarında yer yönünden yetki kural olarak HMK m.6'daki genel yetki hükmüne tabi olup, dava, davalının dava tarihindeki yerleşim yerinde açılabilir. Bununla birlikte TKHK m. 73/5 gereğince tüketici davaları, tüketicinin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir.

Tüketici işlemi niteliğinde olmayan rücu davalarında, HMK'nın 5. ve 19. maddelerindeki genel yetki kurallarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. HMK m. 6 uyarınca genel yetkili mahkeme, davalı gerçek veya tüzel kişinin davanın açılma tarihindeki yerleşim yeri mahkemesi olup sigorta ettirenin yerleşim yeri mahkemesinde rücu davası açılacaktır.

Kesin yetki kurallarının mevcut olmadığı durumlarda, yetki anlaşması yapılarak yetkili mahkemenin değiştirilmesi mümkündür. Bu durumda, taraflarca sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça dava yalnızca sözleşme ile belirlenen yer mahkemesinde açılabilir³³⁸. Ancak yetki sözleşmesini düzenleyen HMK m. 17'ye göre ancak tacirler ya da kamu tüzel kişileri tarafından yetki sözleşmesi yapılabilir. Dolayısıyla bir tarafı tüketici olan uyuşmazlıkların çözümünde yetki sözleşmeleri yapılamayacaktır³³⁹. Ancak sigorta sözleşmesi akdeden kişinin tacir olması durumunda, sigorta şirketi de tacir olduğundan yetki sözleşmesi ile yetkili mahkemenin belirlenmesi mümkün olacaktır.

4.3. Rücu Davasının, Ticari Davalarda Dava Şartı Arabuluculuk Meselesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Postmodern çağın getirdiği iletişim ve teknoloji alanındaki gelişmeler ile beraber ekonomik ve ticari ilişkilerde hız kazanan küreselleşmenin doğal bir sonucu olarak hukuk alanında da alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri adı altında yeni uyuşmazlık çözüm yöntemleri ortaya çıkmıştır³⁴⁰. Tahkim ve arabuluculuk gibi çözüm yolları, birçok uyuşmazlık bakımından yaygın olarak tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır.

³³⁸ARSLAN/YILMAZ/TAŞPINAR AYVAZ/HANAĞASI, s.213; PEKCANITEZ/ÖZEKES/AKKAN/TAŞ KORKMAZ, Cilt I, s. 305.

³³⁹ ZEVLİLER/ÖZEL; s. 494.

³⁴⁰ ERMELEK ERDEMİR, Makbule (2017) Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 141.

KZMSS kapsamında zarar gören kişilerce yoğun olarak sigorta tahkim komisyonu nezdinde tahkim yoluna başvurulmaktadır. Yine bu tür uyuşmazlıklar bakımından arabulucuya da gidilmesi ve uyuşmazlığın çözülmeye çalışılması mümkündür.

6325 Sayılı Arabuluculuk Kanunu m. 2'ye göre arabuluculuk, sistematik teknikler uygulanarak, görüşmek ve müzakerede bulunmak amacı ile tarafları bir noktada buluşturan, tarafların birbirlerini anlamalarını ve çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlamak amacıyla, aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan bağımsız ve tarafsız üçüncü bir kişinin katılımı vasıtasıyla yürütülen bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir³⁴¹.

Arabuluculuk yöntemiyle taraflar, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş ya da işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarına çözüm üretilmesi için sicile kayıtlı bir arabulucu seçerek gönüllü bir sürece başlamaktadırlar³⁴². Uyuşmazlığa düşmüş olan taraflar, mahkemeye başvurmak yerine, tarafsız bir üçüncü kişi yardımıyla uzlaşmaya çalışmaktadırlar³⁴³.

Arabuluculuk yöntemi esasen gönüllülük esasına dayalı bir alternatif çözüm yöntemi olsa da dünyanın çeşitli ülkelerinde dava açmadan evvel ya da dava açıldıktan sonra arabuluculuk yoluna başvuruyu zorunlu kılan sistemler bulunmaktadır³⁴⁴. Bizim hukuk sistemimizde de öncelikle iş hukukundan kaynaklı uyuşmazlıklar bakımından arabulucuya başvuru dava şartı haline getirilmiştir. Akabinde TTK m. 5'e yapılan ekleme ile arabulucuya başvurulmuş olması, ticari davalar bakımından dava şartı haline getirilmiştir. Söz konusu hüküm 01.01.2019 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş olup anılan düzenleme ile TTK m. 4 ve diğer kanunlarda düzenlenen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan tazminat ve alacak talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartı olarak getirilmiştir.

³⁴¹ TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis (2012) Türk Hukukunda Arabuluculuk 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 26.

³⁴² ERGİNER, Umut Ozan (2017) "Arabuluculuk ve Gizlilik", Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 9, s. 74.

³⁴³ ERGİNER; s. 75; TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis (2009) Arabuluculuk Kanun Tasarısı Çerçevesinde Türk Hukukunda Arabuluculuk Yüksek Lisans Tezi, s. 4.

³⁴⁴ ÖZMUMCU, Seda (2016) "Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk Sistemine Genel Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:LXXIV, Sayı:2, s. 807.

KZMSS kapsamında, sigortacının KTK ve KZMSS Genel Şartlarında sayılan hallerden biri nedeniyle kendi sigortalısına karşı açacağı rücu davasında, dava şartı olarak arabulucuya başvurmuş olma zorunluluğunun var olup olmadığı hususunun netleştirilmesi gerekmektedir. Sigorta ettirenin tüketici olduğu durumlarda davanın tüketici mahkemesinde, tacir olduğu durumlarda ise asliye ticaret mahkemesinde açılması gerektiğinden bahsetmiştik. Ticaret mahkemesinde açılan davalar bakımından dava şartı olarak arabulucuya başvurulması gerektiği hususu açık olmakla birlikte tüketici mahkemesinde açılacak olan davalar bakımından konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Bir işin ticari iş olmasının mahkemelerin göreviyle ilgisi yoktur. Ticari işle ilgili bir hukuki uyuşmazlık koşullara göre ticaret mahkemelerinde ya da diğer özel mahkemelerde veya genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemelerinde görülebilir. TTK'da düzenlenen hususlar mutlak ticari dava olduğu için, bu davalarda dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanır³⁴⁵.

Tüketici işlemleriyle alakalı özel hukuk uyuşmazlıklarında görevli mahkeme, tüketici mahkemeleridir. Görevli mahkemenin belirlenirken işlemin, tüketici işlemi niteliğinde olması yeterli ve tek ölçüt olarak kabul edilmektedir. Tüketici işlemleri ile tüketiciye ilişkin uygulamalardan doğabilecek uyuşmazlıklara yönelik davalar aynı zamanda ticari dava niteliğinde olsa bile, görevli mahkeme yine tüketici mahkemesi olacaktır. Bu noktada dikkat edilmesi gereken, görevli mahkemenin tüketici mahkemesi olmasının, uyuşmazlığın ticari dava olması niteliğini değiştirmeyeceğidir³⁴⁶.

Uyuşmazlık taraflarından birinin tüketici olduğu bankacılık işlemleri, sigorta sözleşmeleri ve taşıma işlerinin niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki bu tür uyuşmazlıklardan kaynaklanan davalar, TTK m. 4/1-a ile f bentlerinde düzenlenmiş olup mutlak ticari dava niteliğindedir. Söz konusu işlemler, bir ticari işletmeyi ilgilendirmeleri nedeniyle TTK m. 3 gereğince ticari iş niteliğindedir. Bununla beraber, taraflardan birinin tüketici olması ve TKHK m. 3/1-k hükmündeki diğer şartların bulunması nedeniyle tüketici işlemi niteliğindedir. Böyle bir durumda, bu uyuşmazlıklara

³⁴⁵ KOÇYİĞİT, İlker/BULUR; Alper (2019) Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk, 1. Baskı, Ankara, ARCS Matbaacılık, s. 66.

³⁴⁶ KOÇYİĞİT/BULUR; s. 125.

öncelikle TKHK hükümleri uygulanacak, TKHK’da hüküm bulunmayan durumlarda ise genel hüküm niteliğindeki TMK, TBK ve TTK hükümleri uygulanacaktır. Görevli mahkeme tüketici mahkemeleri olacaktır. Fakat tüm bu durumlarda uyuşmazlıkların mutlak ticari dava niteliği ortadan kalkmayacaktır. Bu halde, örneğin, koşulları varsa ticari defter kayıtları delil olarak kullanılabilir (HMK m. 222) veya uyuşmazlığın dava şartı olarak arabuluculuk kapsamında olması hâlinde dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanacaktır³⁴⁷. Dolayısıyla KZMSS kapsamında sigorta şirketi tarafından kendi sigortalısı aleyhine açılan davalar, her ne kadar tüketici mahkemesi nezdinde açılmış olsa da, sigorta hukukuna ilişkin düzenlemelerin TTK’da bulunması ve rücu hakkının kaynağını TTK hükümlerinden alması nedeniyle dava açılmadan evvel zorunlu olarak arabulucuya başvurulması gerekmektedir.

Sigorta şirketi tarafından arabulucuya başvurulmadan rücu davası açılması halinde, mahkeme tarafından dava şartı yokluğu nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerekmektedir.

5. RÜCU DAVASINDA ZAMANAŞIMI

Trafik sigortasından kaynaklı olarak açılacak davalarda zamanaşımı süreleri KTK m. 109 ile düzenlenmiş olup, söz konusu hüküm uyarınca; *“Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar.”*³⁴⁸. Bu madde KZMSS Genel Şartları m. C.8 ile de yinelenmiştir³⁴⁹. Bununla beraber açılacak dava, ceza gerektiren bir eylemden doğmuşsa ve ceza kanunu bu eylem için daha uzun bir zamanaşımı süresi öngörmüşse, bu zamanaşımı süresi KTK m. 109/2 gereğince maddi tazminat talepleri bakımından da geçerli kılınmıştır.

³⁴⁷ KOÇYİĞİT/BULUR; s. 126.

³⁴⁸ Yargıtay 17. Hukuk Dairesi Esas: 2015/5776 Karar: 2016/519 Karar Tarihi: 18.01.2016 *“...2918 sayılı KTK'nun 109/1. Maddesinde, motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak 2 yıl ve her halde, kaza gününden başlayarak 10 yıl içinde zamanaşımına uğrar, denilmektedir. Davaya konu kaza 28.07.2009 tarihinde gerçekleşmiş, davacı vekilince ıslah talebi ise 27.05.2013 tarihinde yapılmıştır. Islah talebinin de bu sürenin bitiminden sonra yapılmış olmasına göre, ıslahla artırılan kısım yönünden ... vekilinin süresinde ileri sürdükleri zamanaşımı def'inin kabulü ile bu kısma ilişkin talebin zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı olduğu şekilde kabulü yönünde hüküm kurulmuş olması doğru değildir...”*

³⁴⁹ BAĞCI; Ömer (2016) “Sigorta Sözleşmesinden Kaynaklanan Zararlarda Zamanaşımı”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı: 11, s. 166.

Aynı maddenin 3. fıkrası ile “*Zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilirse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Sigortacı bakımından kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsü bakımından da kesilmiş sayılır.*” denerek işleten bakımından uygulanacak zamanaşımı hükümlerinin sigortacı bakımından da uygulanacağı belirtilmiştir³⁵⁰.

KTK m. 109/4 gereğince ise “*Motorlu araç kazalarında tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakları, kendi yükümlülüklerini tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek kimseyi öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar.*”³⁵¹. Yani tazminat yükümlülerinin birbirlerine karşı rücu hakkı, rücu hakkı sahibinin üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirmesinden ve rücu sorumlusunu öğrenmesinden itibaren 2 yılda zamanaşımına uğrayacaktır. Aynı maddenin son fıkrasında ise diğer hususlar hakkında genel hükümlerin uygulanacağı düzenlenmiştir.

KZMSS uyarınca sigortacının kendi sigortalısına karşı rücu hakkı, aradaki sigorta sözleşmesine dayalı bir hak olarak kabul edilmektedir ve bu hak KTK m. 109 kapsamında değildir. Bu tür davalar KTK m. 109/5 gereğince genel hükümlere tabi olup, bu davalarda TTK ile düzenlenen zamanaşımı süresi uygulanmalıdır. TTK m. 1420 ile “*Sigorta sözleşmesinden doğan bütün istemler, alacağın muaccel olduğu tarihten başlayarak iki yıl ve 1482 nci madde hükmü saklı kalmak üzere, sigorta tazminatına ve sigorta bedeline ilişkin istemler her hâlde rizikonun gerçekleştiği tarihten itibaren altı yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.*” denmektedir. Zamanaşımının başlangıcı, tazminatın alacaklıya ödendiği tarih olup bu andan itibaren zamanaşımı süresi işlemeye başlamalıdır³⁵². TTK

³⁵⁰ ÇELİK, Çelik Ahmet (2018) Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 1008; ÇELİK, Çelik Ahmet, “Sigortalarda Zamanaşımı Süreleri”, s. 1.

³⁵¹ CEBE; s. 766.

³⁵² KURT, Leyla Müjde (2011) “Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zararlardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 95, s. 149; MİSİLİ; s. 588; YILMAZ; Zekeriya, s. 1108-1109; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Esas: 2012/4-426 Karar: 2012 / 639 Karar Tarihi: 28.09.2012 “...Rücu talebi bakımından on yıllık uzun zamanaşımı süresini 818 Sayılı B.K.nun 60. maddesinin kıyasen uygulanması sonucunda, haksız fiilin meydana geldiği tarihten itibaren işlemeye başlaması mümkün değildir. Çünkü haksız fiilin meydana geldiği tarihte henüz rücu alacağı doğmamıştır. Henüz rücu alacağının doğmadığı bir dönemde zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması isabetli olmadığından, rücu alacağı bakımından on yıllık uzun zamanaşımı süresi de rücu alacağının doğduğu ve muaccel olduğu an olan. alacaklıya tazminatın ödendiği tarihten itibaren işlemeye başlamalıdır...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı;Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 2004/6510 Karar: 2005/3221 Karar Tarihi: 04.04.2005 “...Davalı vekili, TTK. nun 1268. madde hükmüne dayalı 2 yıllık zamanaşımı süresi dolduktan sonra bu davanın açıldığını savunmuş olup, mahkemece, bu savunma, ceza zamanaşımı dolmadan davanın açıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Oysa, ceza zamanaşımı, hukuk davasında, haksız eyleme uygulanır ve sonuç doğurur. Diğer anlatımla haksız eylemin faili aleyhine uygulanır ve sonuç doğurur. Somut olayda ise, davacı sigorta ettiren, davalı ise sigortacı olup, haksız eylem niteliğindeki yangın rizikosu, davacı işyerinde çıkmış ve davacı elemanı hakkında kamu davası açılmıştır. Taraflar arasındaki sigorta sözleşmesine ilişkin zamanaşımı, TTK. nun 1268. maddesi uyarınca 2 yıl olup,

1482 ile sigortacıya yöneltilecek tazminat taleplerinin, sigorta konusu olaydan itibaren on yılda zamanaşımına uğrayacağı düzenlenmiş olup, sigortacının rücu hakkı zarar gören kişiye ödeme yaptığı tarihten itibaren 2 yıl ve TTK m. 1482 gereğince kaza tarihinden itibaren 10 yıl geçmekle (genel zamanaşımı süresi) zamanaşımına uğrayacaktır³⁵³.

Yargıtay içtihadı da KZMSS kapsamında sigortacının kendi sigortalısına karşı rücu hakkının sözleşme kaynaklı olduğu, dolayısıyla TTK gereğince 2 yıllık zamanaşımına tabi olduğu yönündedir³⁵⁴. KTK m. 109/2 ile düzenlenmiş olan uzamış ceza zamanaşımı da sigortalısına rücu hakkı bulunan sigortacı yönünden uygulanamayacaktır.

ceza zamanaşımına ilişki gerekçe ile bu savunmanın reddi doğru olmamıştır...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

³⁵³ MİSİLİ; s. 589.

³⁵⁴ ULAŞ; Sigorta Hukuku, s 1073; MİSİLİ; s. 588; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Esas: 1998/6907 Karar: 1998/8471 Karar Tarihi: 03.02.1998 “...Zorunlu Mali Sorumluluk sigortasında sigortacının sigorta ettiren motorlu araç işletenine karşı açacağı rücu davaları sigorta sözleşmesinden kaynaklandığından ve sigorta hukukuna ilişkin bulunduğundan TTK.nun 1268. maddesindeki iki yıllık zamanaşımına tabidir. Zamanaşımı süresinin başlangıcı ise sigortacının rücu hakkının doğduğunu öğrendiği tarihte başlar...” Sinerji Mevzuat ve İçtihat Programı.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal yaşamın gelişmesi ile motorlu araçların gelişimi ve kullanımı bir hayli artmış, bu yoğun kullanım ise bazı sonuçlara yol açmıştır³⁵⁵. Araç kullanımının artışı ile paralel olarak trafik kazaları meydana gelmiş, kaza sonucunda zarar görenlerin mağduriyetlerinin nasıl giderileceğinin, sorumluluğun kimde olduğunun belirlenmesi gerekmiştir.

İşletilme halinde olan bir araçtan kaynaklı olarak zarar meydana geldiğinde, işletenin sorumluluğu tehlike sorumluluğudur³⁵⁶. Bu sorumluluğun sigorta edilmesi ihtiyacı üzerine KZMSS ortaya çıkmıştır. KZMSS, araç işletenin işletilme durumundaki aracının üçüncü kişilere verdiği zarara ilişkin sorumluluğunu karşılamak amacıyla yapılan, zorunlu bir sigortadır³⁵⁷. Sigortacı, işleten üzerine düşen hukuki sorumluluğu zorunlu sigorta hadlerine kadar temin eder³⁵⁸. KTK m. 85/1’de düzenlenmiş olan tehlike sorumluluğunu karşılamak üzere, KTK m. 91/1 ile işletenlere zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma mecburiyeti getirilmiştir³⁵⁹. KTK m. 91 ve devamındaki maddeler ile KZMSS’nin kapsamı düzenlenmiştir³⁶⁰. Ayrıca KZMSS Genel Şartları ile de bu sigorta türü ile ilgili ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir³⁶¹. Yine TTK ile de genel anlamda sigorta sözleşmeleri ve özel olarak da sorumluluk sigortaları kapsamında KZMSS’ye ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Oluşabilecek ihtilafların çözümünde TTK, KTK ve KZMSS Genel Şartlarındaki düzenlemelerin dikkate alınması gerekmektedir.

Yasada (TTK, KTK) sigortacının hangi hallerde kendi sigortalısına karşı rücu hakkını kullanabileceği detaylı olarak düzenlenmemiş, bu çerçevede KZMSS Genel Şartları ile sigortacının rücu hakkının hangi hallerde mevcut olacağı detaylı olarak düzenlenmiştir. Genel Şartlardaki bu düzenlemeden evvel sigortacının rücu hakkı KTK m. 95 ile düzenlenen genel düzenleme ile tespit edilmeye çalışılıyor, bu durum da uygulamada belirsizliğe yol açıyordu. Söz konusu belirsizlikler Yargıtay uygulaması ve yasanın

³⁵⁵ BAĞRIAÇIK; s. 273.

³⁵⁶ BAĞRIAÇIK; s. 273.

³⁵⁷ KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE, Mustafa (2017) “Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet (Trafik) Sigortasına Dayalı Tazminat Talebinde Temerrüt Faizine İlişkin Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:33, Sayı:4, s. 104.

³⁵⁸ KARA; s. 253.

³⁵⁹ ASLAN DÜZGÜN; s. 215.

³⁶⁰ YILDIZ; “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Ana Esaslar ve Sorunlar”, s. 23.

³⁶¹ ASLAN DÜZGÜN; s. 215.

yorumlanması ile aşılmaya çalışılıyordu. KZMSS Genel Şartlarında yapılan düzenleme ile söz konusu belirsizlikler büyük ölçüde giderilmiştir.

KTİK m. 95 uyarınca, sigorta ettirenin prim borcunu ödememiş olması, poliçe limitlerinin artmasından sonra ek poliçe yaptırılmaması, sigorta süresinin dolması akabinde yeni poliçe yaptırılmaması gibi haller, zarara uğrayan üçüncü şahıslara karşı ileri sürülemeyeceğinden, sigortacı yeni limitler üzerinden ya da sözleşme süresi sona erdikten sonra ödeme yapmışsa, yükümlülüklerini yerine getirmeyen sigorta ettirene karşı dönme hakkını kullanabileceği gibi, KZMSS Genel Şartları m. B.4 ile sayılan ve konumuzun temelini oluşturan özel rücu hallerinde de sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilecektir³⁶².

Sigortacının, tüketici konumundaki sigorta ettirenden, üçüncü kişiye ödediği tazminatı aralarındaki sözleşmeye dayalı olarak geri alacağı rücu davasında görevli mahkemenin, TKHK'nın yürürlüğe girmesinden sonra meydana gelen olaylarda Tüketici Mahkemesi olacağı anlaşılmaktadır. Sigorta ettirenin tacir olduğu durumlarda ise görevli mahkeme Asliye ticaret mahkemesi olmalıdır³⁶³.

KZMSS Genel Şartları m. B.4 ile düzenlenen rücu hallerine genel olarak bakılacak olursa şu sonuçlara ulaşılacaktır:

a) Kast veya ağır kusur, sigortacının sigorta ettirene karşı rücu sebeplerinin ilki olarak sayılmıştır. Kast ya da ağır kusur sebebiyle meydana gelen kazada, sigortacı ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus tam kusur ve ağır kusur kavramlarının birbirinden ayrılması gerektiğidir. Zira bir sürücü kazada %100 oranında kusurlu olsa dahi bu durum kast veya ağır kusur bulunduğunun göstergesi değildir. Her somut olay kendi içinde değerlendirilerek sigortacının rücu hakkının bulunup bulunmadığı tespit edilmelidir. Bu konuda Yargıtay içtihadı yol gösterici konumundadır.

b) Sigortalı araç, ehliyeteye sahip olmayan ya da artık geçerli olmayan sürücü sertifikasına sahip ya da ehliyetine geçici/sürekli olarak el konmuş kişilerce sevk edilirken kaza meydana gelmişse, sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı mevcuttur. Öğretide ve

³⁶² ÇELİK; "Sigortacının İşletene Rücu Hakkı", s. 1.

³⁶³ MİSİLİ; s. 641.

Yargıtay kararlarında görüş birliğine varıldığı üzere sigorta şirketi, ehliyetsiz araç kullanma sebebiyle kendi sigortalısına onun kusuru oranında rücu edebilecektir. Ehliyetsiz sigortalı araç sürücüsü, kazanın meydana gelmesinde kusurlu değilse, tazminat ödemek durumunda kalmayan sigorta şirketinin rücu hakkının varlığından da söz edilemeyecektir.

c) Uyuşturucu madde ya da ilgili mevzuatla belirlenen oranın üzerinde alkollü içki alan kişiler tarafından ya da aynı mevzuatta alkollü içki alamayacağı düzenlenen kişiler tarafından alkol alınmış şekilde araç kullanılması esnasında kaza meydana gelmişse, sigortacı ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebilir. Eski Genel Şartlar dönemi ve KTK'daki değişiklik öncesinde, sigortacının, sigorta ettirene, ödediği tazminatı rücu edebilmesi için *“güvenli sürüş yeteneğini kaybetme”* şartı aranmaktaydı. Bu şarttan hareketle Yargıtay, ödenen tazminatın sigorta ettirene alkol/uyuşturucu/uyarıcı madde sebebiyle rücu edilebilmesi; *kazanın münhasıran alkol etkisi ile meydana gelmiş olması* gerektiği, başka bir anlatımla ile kazanın tek sebebinin alkol olması gerektiği kabulünden hareketle karar vermektedir. Ancak 2013 yılında KTK'da yapılan değişiklik ile ve yeni KZMSS Genel Şartlarının yürürlüğe girmesiyle artık *“alkolün güvenli araç sürme yeteneğini engellemesi hali”*nin değil *“mevzuatta belirlenen yasal sınırın üzerinde alkollü olarak araç kullanılması”* halinin rücu sebebi olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Bu kabulden hareketle artık kaza nedeniyle meydana gelen zarara alkolün dışında başka bir etken daha neden olmuşsa, sigortacının rücu hakkının kapsamının, alkolün kazaya etkisi oranında olması gerekecek ve kazanın alkollü araç kullanma sebebiyle değil de illiyet bağıını ortadan kaldıracak şekilde, alkolün hiç etkisi olmadan oluştuğu ispatlanabiliyorsa sigortacının rücu hakkının olmayacağı ileri sürülebilecektir.

ç) Yolcu taşıma ruhsatı olmayan araçta yolcu taşınması ya da yetkili makamlar tarafından tespit edilen istiap haddini aşacak miktarda yolcu ya da yük taşınması veya patlayıcı, parlayıcı ve tehlikeli maddeleri taşıma ruhsatı bulunmayan araçlarda, bu maddelerin parlama, tutuşma ve infilak etmesi nedeniyle kaza olmuşsa, sigortacının ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu hakkı mevcuttur. İstiap haddinin aşılması durumunda yerleşik Yargıtay uygulaması gereğince, sigortacının rücu hakkının varlığından söz edilebilmesi için kazanın münhasıran istiap haddinin aşımı nedeniyle meydana gelmiş olması gerekmektedir. Sigortacının rücu hakkı ancak kazanın münhasıran istiap haddinin aşılması sebebiyle meydana gelmesi halinde mevcut olacaktır.

Yolcu, yük, patlayıcı/parlayıcı madde taşıma ruhsatı bulunan araçlarda, taşınan yolcu ya da maddeler yüzünden kaza meydana gelmesi halinde sigortacının rücu hakkının varlığından söz edilemeyecektir. Gerekli ruhsat olmaksızın sayılan maddelerin ya da yolcuların taşınması halinde, kaza ile bu madde veya yolcuların taşınması arasında uygun nedensellik bağı kurulabiliyorsa, sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı mevcut olacaktır.

d) Sigorta ettiren, rizikonun gerçekleşmesi sonrasında KZMSS genel şartları m. B.1. ile 6 bent halinde sayılan yükümlülükleri yerine getirmediği için zarar miktarında bir artış olursa, sigortacının, sigorta ettirenin kusuru nispetinde rücu hakkı mevcut olacaktır. Belirtmek gerekir ki, TTK veya başka bir yasada, sigorta ettirene KZMSS Genel Şartları m. B.1.1’de sayılmayan bir yükümlülük yüklenmiş olması ve sigorta ettirenin bu yükümlülüğü yerine getirmemiş olması, sigortacıya rücu hakkı vermeyecektir. Kaldı ki, anılan yükümlülüklerin bir veya birkaçının ihlali de sigortacının rücu hakkının varlığı için yeterli değildir. Sigorta ettirenin kendi kusuru ile bu yükümlülükleri ihlal etmiş olması ve sigortacının zarar görenlere ödediği tutarın bu sebeple artmış gerekmektedir. Aksi halde sigortacının rücu hakkının varlığından da söz edilemeyecektir. Ayrıca sigortacı ancak kusuru nispetinde sigorta ettirene karşı rücu hakkını kullanabilecektir.

e) Tazminatı gerektiren olay aracın çalınması ya da gasp edilmesi neticesinde meydana gelmişse ve çalınma ya da gasp edilme olayında sigortalının ya da fiillerinden sorumlu tutulduğu şahısların kusuru tespit edilirse, sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkı mevcut olacaktır. Sigorta ettiren, aracının çalınmaması için gerekli özeni göstermekle yükümlüdür. Bu özeni göstermemesi halinde kusurlu olacak ve sigortacının ödediği tazminatı rücu etme hakkı meydana gelecektir. Sigorta ettiren, gerekli özeni gösterdiğini kanıtlamakla yükümlü olup, aracın çalınmasında ya da gasp edilmesinde kusuru yoksa sigortacı ödediği tazminatı rücu edemeyecektir. Gerekli özenin ölçüsü, her somut olaya göre farklı değerlendirilmeli ve hakkaniyete göre karar verilmelidir.

f) Kaza sonrasında olay yerinin terk edilmesi, alkol raporu alınmaması ya da kaza tespit tutanağı düzenlenmemesi gibi hallerde sigortacının sigorta ettirene karşı rücu hakkının varlığından söz edilebilecektir. Bu koşul eski KZMSS Genel Şartlarında bulunmayan ve yeni Genel Şartlara eklenmiş olan bir hükümdür. Yeni koşul, Kasko Sigortası Genel Şartlarından alınmış olup, aracı kullanan kişinin sürücü belgesi olmaksızın ya da alkollü

olması sebebiyle kaza yerini terk etmiş olması sebebiyle, kimliğinin belirlenmesini engellemek için kaza yerinden ayrılmasının teminat dışı hallerden olduğu düzenlenmiştir. Bu düzenleme aslında TTK m. 1448 ile işletene yüklenen zararı önleme ve azaltma yükümlülüğünün bir yansımasıdır. Yargıtay'ın bu düzenlemeden önceki yerleşik uygulaması gereğince, olay yerinin terk edilmesi ya da alkol raporu, kaza tespit tutanağı gibi belgelerin düzenlenmemesi bir rücu sebebi değildi. Kazanın farklı şekilde oluştuğunu (örneğin; sürücü alkollü iken ya da ehliyetsiz iken kazanın meydana gelmiş olduğunu) iddia eden sigortacı, bu iddiasını ispatla yükümlü idi. Sigortacı ancak başka bir rücu sebebinin var olduğunu kanıtlayabilirse rücu hakkına sahip oluyordu.

Yeni düzenleme ile sigortacının üzerindeki bu ispat yükü kaldırılmış, rücu hakkının varlığı için olay yerini zorunlu haller dışında terk edildiğinin ya da alkol veya kaza tespit tutanağı düzenlenmediğinin ispatı, ödenen tazminatı rücu etmek için yeterli olacaktır. Sigorta ettiren ancak olay yerini zorunlu haller nedeniyle terk ettiğini (örneğin; sağlık kuruluşuna gitme) kanıtlaması halinde rücudan kurtulabilecektir. KZMSS Genel Şartları ile yapılan düzenlemenin kaleme alınış biçiminden, bu düzenlemenin bedeni hasara yol açan kazaları kapsadığı, sadece maddi hasarlı kazalarda Yargıtay'ın eski uygulamasının devam edeceği anlaşılmaktadır.

Yeni KZMSS Genel Şartlarının yürürlüğe girmesi ve üzerinde yapılan değişiklikler ile eski KZMSS Genel Şartları döneminde uygulamada mevcut olan belirsizliklerin büyük ölçüde giderilmeye çalışıldığı gözlenmektedir. Ancak yapılan ve daha sonra yapılacak değişikliklerde, sigorta sözleşmesinin taraflarından sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki dengenin hakkaniyete uygun şekilde sağlanması gerektiği ve sözleşmenin bir tarafını daha fazla koruyan düzenlemeler yapılmasından kaçınılması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ACAR, Serdar (2012) “Sorumluluk Sigortacısının Doğrudan Davada Dayanabileceği Savunmalar”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:18, Sayı:2, s. 725-732.

AĞRILLI, İslim (2013) “Sigorta Hukukunda Halefiyet”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt: 87, Sayı:4, s. 80-92.

AKKAYAN YILDIRIM, Ayça (2012) “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt: LXX, Sayı: 1, s. 203-220.

ALTUNKAYA, Mehmet (1999) “Araç İşletenin Sorumluluğunda Kusurun Rolü”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:1-2, <http://dergipark.gov.tr/suhfd/issue/26618/280618>, s.e.t. 23.08.2019, s.171-196.

ARAL ELDELEKLİOĞLU, İrem (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Sözleşme Yapılmasında Beyan Yükümlülüğü”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, Cilt:18, Sayı:2, s. 725-732.

ARSLAN, Aziz Serkan (2010) “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:88, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-88-596>, s.e.t. 23.08.2019, s. 195-224.

ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder/TAŞPINAR AYVAZ, Sema/HANAĞASI, Emel (2018) Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

ASLAN DÜZGÜN, Ülgen (2013) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mâli Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Dergisi (Batider), Cilt: 29, Sayı: 3 (Doç. Dr. Nurkut İnan'a Armağan Sayısı), s.189-213.

AŞÇIOĞLU, Çetin (1989) Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara.

ATEŞ, Hüseyin (2011) “Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğunun Azaltılması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:97, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-100-1191>, s.e.t. 23.08.2019, s.301-320.

AVCI, Mustafa/BİLGİN, Hüseyin (2019) “Alkollü Araç Kullanımı Nedeniyle Sürücü Belgesine Geçici Süreli El Konulması İşlemleri Üzerine Bir İnceleme”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı:13, s. 129-166.

BAĞCI, Ömer (2016) “Sigorta Sözleşmesinden Kaynaklanan Zararlarda Zamanaşımı”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:6, Sayı: 11, s. 159-171.

BAĞRIAÇIK, Safiye Nur (2016) “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sorumluluğu”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı:1-2, s. 255-275.

BERBEROĞLU YENİPİNAR, Filiz (2017) Trafik Kazalarında Tazminat Davaları, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

BİLGİN, Mahmut (2017) Öğreti ve Uygulamada Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

BİRİŞİK, Faik (2018) “Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Sigorta Ettirene Ağır Kusur Nedeniyle Rücu Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt:13, Sayı:145, s. 139-143.

BOZER, Ali (2009) Sigorta Hukuku: Genel Hükümler - Bazı Sigorta Türleri, Gözden Geçirilmiş 2. Baskıdan Tıpkıbasım, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.

BOZKURT, Tamer (2014) Themis Ticaret Hukuku Cilt IV Sigorta Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayınları.

BUZ, Vedat (2012) “Müteselsil Sorumluluktaki Rücu İlişkisinde Sigortacının Hukuki Konumu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:28, Sayı:3, s.5-42.

CAN, Mertol (2018) Türk Özel Sigorta Hukuku (Ders Kitabı), 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

CEBE, Memet Sinan (2018) Uygulamalı Sigorta Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

ÇEKER, Mustafa (2015) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku, 11. Baskı, Adana, Karahan Kitabevi.

ÇELİK; Çelik Ahmet (2016) Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ÇELİK, Çelik Ahmet, “Sigortacının İşletene Rücu Hakkı”,
<http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/sigortacinin-isletene-rucu-hakki.htm>,
s.e.t. 23.08.2019.

ÇELİK, Çelik Ahmet, “Sigortalarda Zamanaşımı Süreleri”,
<http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/sigortalarda-zamanasimi-sureleri-celik-ahmet-celik-i-trafik-sigortasinda-zamanasimi-kisaca-trafik-sigortasi-de.htm>,
s.e.t. 23.08.2019.

ÇELİK, Çelik Ahmet (2018) Tazminat ve Alacaklarda Sorumluluk ve Zamanaşımı, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ÇELİK, Çelik Ahmet (2017) Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu: Uygulama ve Yargıtay Kararları, Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ÇÖRTOĞLU KOCA, Sema (2016) Zayıf Tarafın Korunduğu Sözleşmelerde Mahkemelerin Milletlerarası Yetkisi (İş, Tüketici ve Sigorta Sözleşmeleri), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi.

DEMİRAĞ, İsmet (2012) “Koklama Yolu İle Alınan Alkol Raporunun Hukuki Değeri ve Sigorta Rücu Davalarında İspat Külfeti”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt:86, Sayı:4, s. 236-241.

EREN, Fikret (2017) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi.

EREN, Fikret (1951) “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 39, Sayı: 1, s. 159-212.

ERGİNER, Umut Ozan (2017) “Arabuluculuk ve Gizlilik”, Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 9, s. 73-98.

ERMELEK ERDEMİR, Makbule (2017) Sigorta Hukuku Uyuşmazlıklarında Tahkim, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

GÖKCAN, Hasan Tahsin/KAYMAZ, Seydi (2010) Karayolları Trafik Kanununa Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları (Trafik Suçları ve Trafik Kabahatleri), 7. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

GÜNAŞTI CANTUTUMLU, Deniz (2017) “Yargıtay Kararları Işığında Kaza Sigortaları”, The Interdisciplinary Journal Of Law And Forensic Sciences, Vol. 2, Issue 1, <http://interlawandfs.org/wp-content/uploads/2017/11/IJLFS-Vol-2-Issue-1-2017..pdf> , s.e.t. 23.08.2019, s.4-18.

GÜNAY, Erhan (1995) Uygulamada Trafik Kazalarında Sorumluluk (Pratik), 1. Baskı, Ankara, Adil Yayınevi.

GÜRSOY, Kemal Tahir (1974) İsviçre Hukukunda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahtarları, 1. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Sevinç Matbaası.

GÜVEL; Enver Alper/ÖNDAŞ GÜVEL; Afitap (2018) Sigortacılık, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

HACİÖMEROĞLU; A. Oğuzhan (2015) “Sigorta Sözleşmelerinin Kuruluş Safhasındaki Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğünün Culpa in Contrahendo Sorumluluğu Açısından Değerlendirilmesi”, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi, Sayı:2015/2, s. 49-70.

HAVUTÇU, Ayşe/GÖKYAYLA, Emre (1999) Uygulamada Karayolları Trafik Kanunu’na Göre Hukuki Sorumluluk, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi.

HIZIR, Serdar (2009) “Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:86, s.268-312.

İMRE, Zahit (1974) “Motorlu Taşıt Araçlarının Mecburi Mesuliyet Sigortası ve Kapsamı”, Trafik Sigortası: V. Ticaret ve Banka Hukuku Haftası, 25-28 Nisan 1973 Bildiriler-Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, s. 260-288.

İNAN, Ali Naim/YÜCEL, Özge (2014) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınevi.

KANER, İnci Deniz (2016) Sigorta Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

KARA, Etem (2016) “Sınırötesi Trafik Kazaları: Avrupa Birliği’nde ve Türk Hukukunda Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 11, s. 215-256.

KARACAN ÇETİN, Hatice (2016) Karayolları Trafik Kanununda Hukuki Sorumluluk (Türk, İsviçre ve Alman Hukukları Karşılaştırmalı), 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

KARASU, Rauf (2015) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Sorumluluk Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:2, s.683-706.

KARAKAYA, Umur (2018) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarının Zaman Bakımından Uygulanma Konusu ve Yargıtay Kararının İncelemesi”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 92, Sayı:1, s.285-302.

KARSLI, Abdurrahim (1994) Usul Hukuku Açısından Rücû Davaları, 1. Baskı, İstanbul, İstanbul Ofset Yayıncılık.

KAYIHAN, Şaban/BAĞCI, Ömer (2016) Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri, 1. Baskı, Kocaeli, Umuttepe Yayınları.

KAYIHAN, Şaban/ÜNLÜTEPE, Mustafa (2017) “Yargıtay ve Sigorta Tahkim Komisyonu Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet (Trafik) Sigortasına Dayalı Tazminat Talebinde Temerrüt Faizine İlişkin Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt:33, Sayı:4, s.73-111.

KAYIHAN, Şaban (2016) “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiyeti”, Cevdet Yavuz’a Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:3, <http://dergipark.gov.tr/maruhad/issue/36500/358677> , s.e.t. 23.08.2019, s. 1595-1624.

KAYIHAN, Şaban (2016) “Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS = Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçılarının Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvurmaları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt:22, Sayı:1, s. 251-263.

KENDER, Rayegan (2017) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Genel Şartlarındaki Değişikliklerin Değerlendirilmesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 13, Sayı:1, s. 8-46.

KENDER, Rayegan (2017) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası Yeni Genel Şartları Hakkında”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:2-3, s.107-150.

KENDER, Rayegan (2017) Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku - Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, 16. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

KESKİN, Fikri Tunç (2017) Uygulamada Sigorta Hukuku Cilt I, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

KESKİN, Fikri Tunç (2017) Uygulamada Sigorta Hukuku Cilt II, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

KILIÇOĞLU, Ahmet M. (2018) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

KILIÇOĞLU, Ahmet M. (1974) “Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: XXXI, Sayı: 1-2, s.395-446.

KILIÇOĞLU, Mustafa (2014) Ceza Hukuku ve Borçlar Hukuku Açısından Trafik Kazaları Tazminat Sigorta Rücu ve Yargıtay Uygulaması, 1. Baskı, Ankara, Bilge Yayınevi.

KOÇ, Himmet (2017) “Sorumluluk Sigortalarında Sigorta Teminatının Kapsamı”, Konya Barosu Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, s. 67-87.

KOÇYİĞİT, İlker; BULUR; Alper (2019) Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk, 1. Baskı, Ankara, ARCS Matbaacılık; s.e.t. 15.03.2019, <http://www.adb.adalet.gov.tr/link/ticariuyusmazliklardadavasartiarabuluculuk.pdf>.

KÖROĞLU ÖLMEZ, Belin (2016) “Sigorta Ettirenin Beyan Yükümlülüğü”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, s. 265-291.

KUBİLAY, Huriye (2003) Uygulamalı Özel Sigorta Hukuku, 2. Baskı, İzmir, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.

KURT, Leyla Müjde (2011) “Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zararlardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücu Talebinin Tabi Olduğu Zamanaşımı”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 95, s. 135-162.

KÜÇÜK, Damla (2013) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortası’nda Sigortalı Aracın Satışı ile İşleten Sıfatı Değiştiğinde Sigortacının Kime Rücu Edeceği Sorununun İlgili Yargıtay Kararları Açısından Değerlendirmesi”, Cilt:3, Sayı:1, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 61-81.

LALE, Muktedir/AKGÜL, İhsan (2011) Sigorta Hukuku (Mal, Can ve Sorumluluk Sigortaları) Örnekli İctihatlı – Uygulamalı, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

MEMİŞ, Tekin (2004) “Zorunlu Trafik Mali Mesuliyet Sigortasında Sigortacının Sorumluluğunun Niteliği Ve Sebepsiz Zenginleşme”, XX. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1. Baskı, Ankara, s. 73-88.

MİSİLİ, Sinan (2017) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, Sayı:133, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/Dergi/Dergi133/assets/basic-html/page-1.html#> , s.e.t. 23.08.2019, s. 577-648.

MÜLAZIMOĞLU, Mehmet (2015) “Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Borç ve Yükümlülükleri”, Cilt:5, Sayı:1, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 229-243.

NARTER, Sami (2018) Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları – Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

NARTER, Sami (2014) Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk - Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

OĞUZMAN, M. Kemal; ÖZ, Turgut (2016) Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II, 12. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

OMAĞ, Merih Kemal (2011) Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti (TTK m. 1301) (1977 Sonrası Yargıtay Kararları - Tasarı / Değerlendirmesi - Yabancı Yasa Metinlerinin Bazıları ile Birlikte), 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

ORHUNÖZ, Ergun (2000) Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları Ölüm ve Bedeni Zararlar, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ÖZBUDAK, Coşkun (2011) “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında “Karayolu” Kavramı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 55, s. 68-70.

ÖZDAMAR, Mehmet (2013) “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, Cilt:XVII, Sayı:1-2, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.831-851.

ÖZEL; Çağlar (2018) Tüketicinin Korunması Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

ÖZMUMCU, Seda (2016) “Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk Sistemine Genel Bir Bakış”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:LXXIV, Sayı:2, s. 807-842.

PEKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya (2017) Medeni Usul Hukuku Cilt I, 15. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

PEKCANITEZ, Hakan/ÖZEKES, Muhammet/AKKAN, Mine/TAŞ KORKMAZ, Hülya (2017) Medeni Usul Hukuku Cilt II, 15. Bası, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

SEVEN, Vural (2016) “Alkollü Araç Kullanma İle İlgili Karayolları Trafik Kanunu’nda Yapılan Değişikliğin Sigorta Şirketinin İspat Yüküne Etkisi”, Cevdet Yavuz’a Armağan, Cilt:22, Sayı:3, <http://dergipark.gov.tr/maruhad/issue/36500/359621> , s.e.t. 23.08.2019, s. 2521-2529.

SİNİERJİ MEVZUAT VE İÇTİHAT PROGRAMI, s.e.t. 23.08.2019.

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr/kullaniciGiris.jsf?dswid=5084#>

SOPACI ÖZTUNA, Birgül (2012) “Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi”, Cilt:28, Sayı:3, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, s.117-152.

SOPACI ÖZTUNA, Birgöl (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karsı İfa Yükümlülüğü”, Cilt:18, Sayı:2, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, s. 699-724.

ŞENOCAK, Kemal (2009) “Türk Ticaret Kanunu’nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği”, Cilt:58, Sayı:1, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 189-229.

TANDOĞAN, Haluk (2010) Türk Mes'uliyet Hukuku: Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet, 1. Baskı (1961 Yılı Birinci Basıdan Tıpkı Bası), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

TANRIVER, Süha (2016) Medeni Usul Hukuku Cilt I, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis (2009) Arabuluculuk Kanun Tasarısı Çerçevesinde Türk Hukukunda Arabuluculuk Yüksek Lisans Tezi, <http://acikerisim.bahcesehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1208/Arabuluculuk%20kanun%20tasar%C4%B1s%C4%B1%20%C3%A7er%C3%A7evesinde%20T%C3%BCrk%20hukukunda%20arabuluculuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, s.e.t. 23.08.2019.

TAŞPOLAT TUĞSAVUL, Melis (2012) Türk Hukukunda Arabuluculuk 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Çerçevesinde, 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

TEKİL, Fahiman (1998) “Sigorta Hukukunda Tazmin İlkesi ve Rücu Hakkı”, Prof. Dr. Ali Bozer'e Armağan, BTHAE Yayın No: 331, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 113-131.

TEPEDELEN, Zekeriya (2017) Zorunlu Sigortalarda Güvence Hesabı, 1. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

ULAŞ, Işıl (2015) “Yeni Zorunlu Trafik Sigortası Genel Şartlarına Göre Bu Sigortanın Kapsamı, Teminat Türleri ve Özellikle Destek Teminatı”, Cilt:31, Sayı:2, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, s. 5-36.

ULAŞ, Işıl (2012) 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’na Göre Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku (Mal ve Sorumluluk Sigortaları), 8. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

ULUĞ, İlknur (2004) “Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler”, Türkiye’de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği – Sempozyum, 1. Baskı, Ankara, TBB Yayınları: 83, Şen Matbaa.

ÜNAN, Samim (2016) Sigorta Tüketici Hukuku Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Sigortaya Uygulanabilecek Hükümleri On-line Sigorta, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

ÜNAN, Samim (2016) Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap - Sigorta Hukuku Cilt 1: Genel Hükümler Madde 1401-1452, 1. Baskı, İstanbul, Oniki Levha Yayıncılık.

YEŞİLOVA ARAS, Ecehan (2013) Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478), 1. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınevi.

YETİŞ ŞAMLI, Kübra (2017) “Sigortalının Sigortacının Rücu Haklarını Koruma Yükümlülüğüne İlişkin TTK Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:2-2, s. 829-849.

YILDIZ, Habib (2018) “Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasına İlişkin Ana Esaslar ve Sorunlar”, Cilt:8, Sayı:16, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s. 11-24.

YILMAZ, Hamdi (2014) Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuksal Sorumluluğu, 1. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

YILMAZ, Zekeriya (2014) Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

ZEVKLİLER; Aydın/ÖZEL; Çağlar (2016) Tüketicinin Korunması Hukuku, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

KİŞİSEL BİLGİLER	
Adı Soyadı	: Aslıhan Yalçinkaya
Doğum tarihi	: 23.08.1992
Doğum yeri	: Çubuk/ANKARA
Medeni hali	: Bekâr
Uyruğu	: T.C. Vatandaşı
Adres	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara
Tel	: 0538-836-65-60
Faks	: -
E-mail	: yalcinkayaaslihan@gmail.com
EĞİTİM	
Lise	: Çankaya Anadolu Lisesi / 2006-2010
Lisans	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi / 2010-2014
Yüksek lisans	: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Anabilim Dalı / 2016
Doktora	: -
İŞ TECRÜBESİ: Adan Hukuk Bürosu – Avukat – 1 Yıl Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu- Avukat – 1 Yıl 4 Ay Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü – Avukat - Halen	
YABANCI DİLLER: Orta Seviyede İngilizce	
ÜYE OLUNAN MESLEKİ KURULUŞLAR: Ankara Barosu	